

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
Haziran 85
46
KDVdahil
250 TL

YARIN

1960-70 dönemi
"gençlik liderleri
tartışıyor"

İlhan Selçuk
"Gençlik, gençliğini
yaşamak için
tez elden
olgunlaşmaya
bakmalı"

SİNEMADA
KADIN

YÜSTAY

1960-70 DÖNEMİ GENÇLİK LİDERLERİ
TARTIŞIYOR

MEHMET İZER/Tarih İçin Tartışmaya Başlarken	17
OSMAN SAFFET AROLAT ile Konuşma/ Gençlik Din de Bugün de Toplumun Yarıdır	18
TOKTAMIŞ ATEŞ ile Konuşma/Sol-Sağ Değildi Kavga, İlerici-Gerici Kavgaydı	20
HÜSEYİN ONUR ile Konuşma/Yasaklar Daima Başka Yasaklar Getirilmesine Neden Olur (Konuşmaları: Orhan Sami)	23

SİNEMADA KADIN

JANNIKE AHLUND/Emeklerken Yürüyen Bebek: Kadın Sineması (Türkçesi: Yarım Çeviri Kurulu)	7
BASKALDIRAN KADIN OYUNCU: VANESSA REDGRAVE (Derleyen: Gürhan Uçkan)	8
DAISY GRANADOS ile Konuşma (Türkçesi: Yarım Çeviri Kurulu)	9
ALPER FİDANER/Sinema Kadına Bakıyor GERTRUD KOCH/Bir Kadın Gözüyle Federal Almanya'da Kadın Sineması (Derleyen: Ertan Yılmaz)	10 11

EDEBİYAT

OKOT P' BİTEK'TEN ŞİİRLER (Türkçesi: Yusuf Cemal)	3
JORGE ENRIQUE ADOUM/Şiir (Türkçesi: Yasemin Çongar)	5
ERGÖL ÇETİN/Şiir	13
ABDULLAH SİYAMİ/Olimüsün 100. Yılında Viktor Hügo ve 'Sefiller'	14
BEHÇET AYSAN/Şiir	24
HÜSEYİN FERHAD/Modern Türk Şiirinin "Başlangıç Çizgisi"	25
RAHMİ EMEC/Şiir	25
SÖKRÜ ERBAŞ/Şiir	27
OKUMA NOTLARI	28
ŞİİR PENCERESİ	28

KÜLTÜR

İLHAN SELÇUK ile Konuşma/Gençlik Gençliğini Yaşamak İçin Tez Elden Olgunlaşmaya Bakmalı (Konuşan: Yarım Çeviri Kurumu)	4
YARIN/Tek Tek Mi, Birlikte Mi?	6
GENÇLİK PANELLERİ - İstanbul İzmır	26
AFGANİSTAN İÇİN SÖYLENMEYENLER (Derleyen: Yarım Araştırma Bürosu)	35

TİYATRO

GENÇLİK TİYATROSUNDA İNSİYATİF GENÇLERİN OLMALI/Söyleşi (Katılanlar: Yılmaz Oray, Ali Meriç, Ali İhsan Kaleci, Yasemin Çongar)	12
---	----

KAPAK

OKAN ÖZDEMİR

Tarih Bilinci

Haziran ayının son günlerine doğru üniversitelerimizin büyük bir bölümü kapanmış olacak. Bir öğretim yılının daha ardından konuşulurken, YÖK'ün suçları artacak. Parlamenter sisteme sahip bir ülkede, parlamentonun da birşey yapamadığı YÖK, öğrenciler için yeni sorunlarla dolu olacak bir yıla daha hazırlanacak. Bir öğretim yılı daha 'geçitirilecek', tatile gönül huzuru ile girilecek. Öyle ya, bu bir yılda bayağı iş becerdi YÖK. Paralı öğrenimle yetinmedi, harçlarını ödemeyen öğrenciye haciz uygulaması getirdi. Binlerce öğrencinin üniversitelerle bağını kesti. Diplomalı işsizlere binlercesini daha ekledi. Demokratik yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan katılım ilkesinin hayata geçirilmesine kendi alan içinde izin vermemenin yasal olmayan çarelerini aradı. Öğrenci derneklerini engelleme yolunu seçti. Öğrencilerin en doğal haklarına ve istemlerin, beslenme, bannma sorunlarına, binlerce dilekçeye gözlerini, kulaklarını kapadı. Evet YÖK'ün suçları büyüyor. Bir yılda yönetmelikleri onlarca kez değiştirilebilen uygulamaları da başsuzluğa uğradıkça, yeni yönetmelikler çıkaran YÖK kaldıkça, bu sahneler artacak, gerçekler gözmezdən gelinecek. Sorunlar büyüdükçe top başkasına atılacak. 'Anayasa değişikliği gerek' denilecek. Ben yaparım ama meclisten çıkması gerektirilecek. Mecliste tartışmalar olacak, umutlar verilecek, imzalar toplanacak. Öğrenciler sorunlarını anlatmaya meclise gidecek. Binlerce dilekçe yollanacak. YÖK gene bildiğini okumayı sürdürecektir. Ancak son yıllanm genlere ve insanlanmıza öğrettiği sabırlı olmak özelliğine, artık suskun kalınamayacağını koşullarıda eklenecek.

Yarın Haziran sayısı ile birlikte gençliğin dergisi olmanın sorumluluklarından birini daha yerine getiriyor; Gençliğin tarihini tartışmaya başlıyor. 1960-70 dönemi gençlik liderlerinin tartışmasını, 80'li yıllanm gençliğinin önüne getiriyor. Yakın tarihimizden alacağımız derslerle toplumsal koşullarımızın zorluklarına karşı uyanık ve azimli olmayı bize öğrettiği özelliklerin nasıl birarada düşünülmesi gerektiğini göreceğiz. Herzaman önemini kavradığımız tarih bilincine sahip olmayı, Yarı sayılarından tartışarak yeniden oluşturacağız. Bu sayı Hüseyin Onur, Toktamış Ateş ve Osman Saffet Arolat ile başlayan tartışmamız gelecek sayılarımızda da aynı ağırlıkla sürecek

Yarın okuyuculan anımsayacaklardır, bundan yaklaşık bir yıl önce yine bu aylarda birçok abonemize dergimiz ulaşmamış, dağıtımımızın büyük bir bölümünü birlikte yaptığımız PTT ile sorunlarımız olmuştur. Belki bir 'raslantı' olarak son aylarda okuyuculanmızın çabaları ve kendi gözlemlerimizin sonucu PTT ile yeniden sorunlar olduğu ortaya çıktı. Eline dergi ulaşmayan okuyuculanm mektupları sonucu, PTT'ye durumu ilettilik. Bize verdikleri yanıt, sorunun incelendiği yönünde. Okuyuculanmızdan bu konuda karşılaştıkları sorunları bize en kısa sürede iletmelerini bekliyoruz.

İzmir büromuz yaklaşık bir yıldır çalışmalanmı sürdürdüğü bürosundan taşındı. İzmirli okuyuculanmız için yeni adresimiz şöyle: 856. Sok. Nurhan No:3/502, Konak

Sevgiyle, dostlukla..

☐ SAHİBİ Sami Aiptekin	☐ DAĞITIM Etkin Dağıtım	☐ TEKNİKİŞLER Dizgi : Norm Dizgi Film : Reptan Baskı : Sanem Basımevi Kapak Baskısı: Maya Grafik Düzenleme: Yarım
☐ SORUMLU YAZILŞLERİ YÖNETMENİ Fusun Öztürk Bayraktar	☐ ABONE KOŞULLARI Yurtiçi/ Yıllık 2400 TL Altı Aylık 1200 Yurt dışı/ Yıllık 30 DM Altı Aylık 16 DM	☐ YÖNETİM ADRESİ Hanımeli Sokak, 15/15 Sihhiye/Ankara
☐ BORO VE TEMSİLCİLİKLER İsvet: Gürhan Uçkan Box 38045, 100 64 Stockholm F.Almanya: Mehmet Bilgin	☐ İLAN FİYATLARI Kapak/ Tam Sayfa : 80.000.-TL Yarı Sayfa : 50.000.-TL Çeyrek Sayfa: 25.000.-TL İç Savfalar/ Tam Sayfa : 50.000.-TL Yarı Sayfa : 25.000.-TL Çeyrek Sayfa: 13.000.-TL	☐ YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ Yarım, P.K: 723, Kızılay- Ankara.
Hollanda: Ramazan Ekinci Postbus 392 6040 AJ Roermond İzmir: 856. Sokak Nur Han 3/502 Konak-İzmir İstanbul: Divanyolu, Hoca Rüstem Sokak, Zafer Han No: 7 Kat: 4-14 Çağaloğlu - İstanbul		☐ POSTA ÇEKİ Yarım Dergisi, 16486 0

okot p'bitek

LAWINO'NUN ŞARKISI

Türkçesi : YUSUF CEMALİ
GÜLER S. DEMİR

1931'de Kuzey Uganda da Gulu'da doğdu. Bu bölgedeki Akoli insanının sözlü yazını üzerinde çalışmıştır. 1958-63 yılları arasında İngiltere'de kalmış, eğitimini burada yapmış; ilk yazınsal başarısını "Lak-Tar" adlı Akoli romanı ile sağlamıştır.

Zorlu bir dönemde Uganda ulusal tiyatrosunu yönetmiş; Gulu ve Kisumu'da sanat festivalleri başlatmış; çeşitli üniversitelerde öğretmenlik yapmıştır. 1982'de ölen yazının önemli yapıtları arasında "Song of Malay", "The Horn of My Love" ve "Hare and Hornbill" sayılabilir.

Ölkemizde ilk kez yayımlanan p'Bitek'in aşağıdaki şiirleri "Song of Lawino" adlı kitabının 7. ve 9. bölümlerinden alınmıştır.

(7. Bölümden)

Ay'ı hepimiz biliyoruz,
Kaçar gider
Tırmanır tepelere
Ve iner.

Aydınlatır gecemizi,
Gençler sever onu
Büyüdürlerse nefret eder,
Ve ulur sırtlanlar
Vurunca ayışığı gözlerinin içine.

Belli aralarla her kadın ayı görür.
Ve bir genç kız ilk kez
Gördüğünde onu
Anlar toprağın ekilmeye
Hazır olduğunu.
Ve bahçevan
Canlı tohum dolu iki torba
Ve güçlü bir çapayla geldiğinde
Kırmızı zengin toprak
Şişer yeni bir yaşamla

Olacak iş değil
Sırtını dönmek kocana
Ama bebeğin dişsiz bir köpükse daha
Ve ayı görürsen
İşte o zaman dönersin sırtını kocana

Bu büyük arzuna karşı koymazsan
Doğacak çocuğun hasta
Ve zayıf olur
Dizleri lapa gibi
Yumuşak olur,
Karnı şişer,
Ve hasta midesinin ağırlığından
Ayakta duramaz olur!

....

(9. Bölümden)

Anam tanımış bir çömlekçiydi.
Büyük çanaklar yapardı,
Sebze çanakları,
Uzun boyunlu güzel testiler,
Ve su kapları yapardı
Ve tüftün içmek için çubuklar,
Ve topraktan büyük tekneler yapardı
Yıkamak için.
Kullandığı çamuru
Oyıtino nehrinin ağzından
Kazıp çıkarırdı;
Bütün çömlekçiler bildi o ranı.

Küçük bir kızdım,
Memelerim de daha yeni çıkmaya
başlamıştı,
Ve ben de öğrendim
Annemle çamur taşımayı,

Tanrı nereden bulmuş
Bu kadar çamuru?
Hangi kapta karıştırmış?
Gökyüzünü biçimlendirdiği
Ve dünyayı yarattığı çamuru
Hangi nehrin ağzından almış?
Nehirden getirdiği çamuru
Bütün gece kurumaya bırakır anam
Bir tokaçla iyice döver
ertesiz gün.
Ve sonra biçimlendirir
Çanak, çömleklerini,
Ateşte çatlamaz hiçbiri.

Peki, gökyüzü yokken
Ve yeryüzü henüz yoğrulmamışken
Ne yıldızlar
Ne de ay varken,
Hiç birşey yokken,
Nerede yaşıyormuş Tanrı?

Tanrı çamurunu
Nereden kazıp çıkarmış?
Göğü yoğurduğu çamuru
Ve ayı
Ve yıldızları yoğurduğu çamuru?
Hangi nehrin ağzından çıkarmış?

Ve tanrı çamuru çıkarırken
Nerede durmuş?
Ve çamuru eve getirdiğinde
Gece kıvamını bulsun diye
Nerede bırakmış?
Ve tokaçla döverken
Hangi kayanı üstüne bırakmış?

Ne vardı,
Tanrı daha
Kendini yaratmamışken?
Ne vardı?

Gökyüzü daha yoğrulmamışken,
Yokken yeryüzü,
Ay yokken,
Ve Baş Tanrı daha orda değilken,
Ve daha kendini yoğurmamışken,
Herşeyi yoğurduğu çamuru
Nereden buldu?

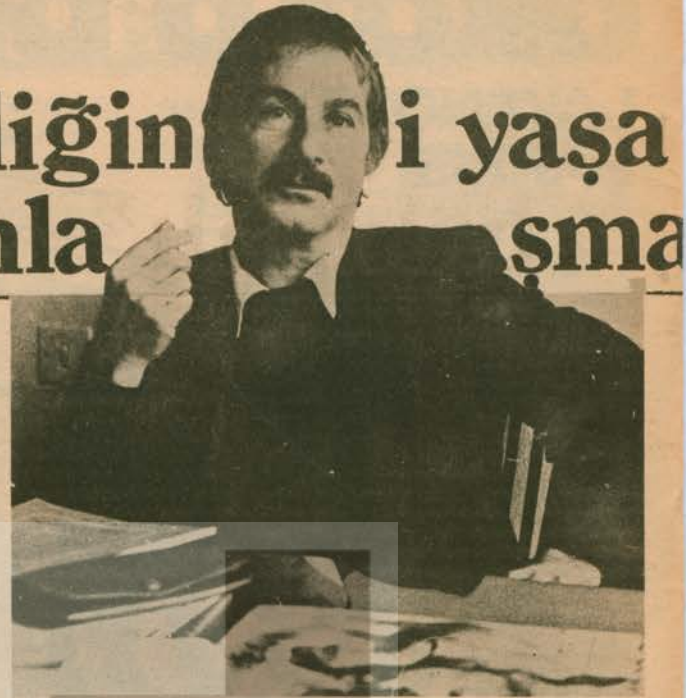
Nereden buldu,
Kendini yoğurduğu çamuru?
Hangi nehrin ağzından?
Tanrı orada değilken,
Kafası yoğrulmamışken,
Ve gözleri
Ve elleri
Ve bacakları

Ve kalbi orada değilken,
Herşeyi yarattığı çamuru
Daha gözleri olmadan
Nasıl buldu?

TANRI AYI

İlhan Selçuk

"Gençlik, gençliğin i yaşa tez elden olgunla şma

YARIN □ Cumhuriyet gazetesiyle kimliğiniz bütünleşmiş durumda. Daha açıkçası sızsiz Cumhuriyet gazetesi düşünülüyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

İLHAN SELÇUK ■ Cumhuriyet gazetesiyle bağınımı birkaç boyutta düşünmek gerekiyor. Yazartık yaşamında çok uzun sayılabilecek bir süre Cumhuriyet'teyim. Çeyrek yüzyıl az buzd değil. Okur beni köşemde gördükçe Cumhuriyet'le bütünleşti.

Ne var ki bu kadarı yetmez. Cumhuriyet sıradan bir gazete değildir. Belirdi tarihsel koşullarda kurulmuştur. Ulusal Bağımsızlık Savunmadaki "Yeni Gün" gazetesi, Cumhuriyet devrimiyle birlikte, Cumhuriyet'e dönüştü.

Demek ki Cumhuriyeti anlamak Türkiye'de devrim tarihini öğrenmekle olasıdır. Cumhuriyet gazetesini Yunus Nadi kurdu; zaman içinde Cumhuriyet'i kurumsallaştıran Nadir Nadi'dir. O olmasaydı, Cumhuriyet ne bugünlere ulaşır, ne de bu düzeye yükselebilirdi. Nadir Nadi, yazmadığı zaman da Cumhuriyet'in satır aralarında hep okunur.

Türkiye'de bir uygarlık savaşımı veriliyor. Biz sanayi devrimini gerçekleştirmiş bir ülke değiliz. Sürdürdüğümüz uğraş, sanayi kapitalizminin çarklarını döndüren bir toplumsal düzende sosyalizm arayışına benzemiyor. Somut gerçeklerimizi iyice bilmek için çalışmalıyız. Çağdaşlık, demokrasi, devrim, halkçılık, bağımsızlık davaları Türkiye için bugün de günceldir. Cumhuriyet'in yayını bu eksende sürüyor. Her yeni gün, bu omurganın eksenine takılmış bir eklemdir. Ben 1960'ları, 1970'leri Cumhuriyet'le yaşadım; 1980'lerin yansına Cumhuriyet'le ulaştık.

1960'larda haftada birkaç gün ağır ceza mahkemelerine sanık olarak çıkar, sayısını unuttuğum davalarda yargılanırdım. 12 Mart döneminde İstanbul'da sıkıyönetim ilan edilirdi, eski deyimle "beraat" ettim. Nadir Nadi bu süre içinde sapa sağlam durdu; hiç ödün vermedi. 12 Eylül'den sonra 70 yaşını aşkın kaç yazısından ötürü kaç kez yargılandı? Kaç kez savcı ve yargıç karşısına çıktı?

Genç iken devrimcilik kolay ve doğal görünüyordu. Ama demokrat ve devrimci olmak, bir yaşam boyu in-

sanın karakterini oluşturamazsa, değerli olur.

Devrim ve demokrasi tarihinin bize öğrettiği en büyük derslerden biri budur.

Cumhuriyet 1924'ten beri izlediği ilkeli yayın siyasetini bugün de sürdürüyor. Gazetenin köşe yazarları bu kapsam içinde bağımsızdır. Benim yazartığım da bu çizgide yorumlanmalıdır. Ancak ben bir kişiyim; Cumhuriyet bir kurumdur ve kurumsallığı çok güçlüdür. Ben olmasam da Cumhuriyet sürer. İnsan ölçülerini bilmelidir. Cumhuriyet; temel felsefesini korudukça, işlevini yitirmediği Cumhuriyet'tir. Gazeteyi yolumdan sapacaklara karşı okurun tepkisi büyük olur. 12 Mart döneminde böyle bir deneyim yaşadım. Sonucu da gördüm. Dünya basın tarihine geçecek bir olaydır Cumhuriyet'in 12 Mart öyküsü...

□ Bir gazetede en zor iş köşe yazartlığı olsa gerek. Hergün değişik konuları bulmak, işlemek ve toplumun her kesiminin ilgisini çekecek biçimde yazmak zordur sanırım. Siz zannediyorum böyle bir zorduk çekmiyorsunuz. Hergün değişik konular ilgi çekici ve ayrıca çok açık, net ve belirgin bir üslupla işliyorsunuz. Bunu nasıl başarıyorsunuz açıklar mısınız?

■ Köşeyazartlığı hem güç hem de nankör bir iştir; büyük soluk ister.

Ne var ki köşeyazartlığı derken gerçek köşeyazartlığından söz açıyoruz. Eski usul fıkracılıktan değil. Burhan Felek ya da Refik Cevat Unay yönetimiyle fıkra yazartlığı ayrı bir tür oluşturuyor; Okuru günlük dertleri arasında uyutup eğlendiriyor. Bu zenaat, biraz kalem ustalığına, biraz yazma kolaylığına dayanır.

Benim anladığım nitelikteki köşeyazartlığı, Türkiye'de değişik ve önemli bir işlevi üstlenir.

Köşeyazartlığında her gün hem öğrenci hem öğretmen olur. Hem "sarj" hem "deşarj" işlemi yürütür. Yüzbinlerce kişiyle birlikte soluk alıp vereceksin. Hiç kimseye tepeden bakmadan, kendi öğrencin, kendi öğretmenin olarak çalışacaksın. Egemen sınıfları karandırtırdıktan, kanştırıldıktan, karmaşık konuları halkın anlayabileceği dilde söylemek için ne gerekiyorsa onu yapacaksın. En yasaklı dönemlerde en söylenemezleri söylemek için yol yordam bulacaksın. Yazdığını yazmasını bileceksin. Bir kunduracı

kötü kundura yapıyorsa, devrimciliği lafta kalır. Solcu kunduracının kötü kundurasını giyemezsin; ayağını vurur, çabuk eskir. Sağcı kunduracı daha ustaysa, istemeye istemeye onun dükkânına gidersin. Bir yazının emeğin hakkını savunması, okunması için yetmez; okutmak için ustalığı göstereceksin. Estetik ve mantığın mimarlığı avuç içi kadar yazıda bir bütünlük oluşturacak. Günlük köşeyazartısı deyip geçmiyeceksin; beğenmezsen yırtıp atacaksın, yerine yenisini yazacaksın. Bu işi sürdürmek için en başta moral gücü gelir. Egemen çevrelerin satır satır seni izlediklerini biliyorsun; hiç açık vermiyeceksin; yine de fikrini okuruna ulaştıracağını. Sen kendi yazını her gün eleştirmek zorundasın. En küçük bir yanlış yaptığında en başta egemen çevrelerin görevleri yanlışını suratına vurmak için sustada beklemektedirler. Hepsinin olanakları geniştir. Bu cangılda yürüdüğünü bileceksin ve keyifle yürüyeceksin. Mahpushaneyeye ya da başka bir haneye konuk edildiğinde gık demiyeyeceksin.

İşte köşeyazartlığı böyle yapılabilir ve sürdürülebilir.

□ Köşe yazar olarak eleştirmek alternatif göstermek sorunların çözümünde önemli bir rol oynuyor mu?

■ Köşeyazartlığına başladığım yıllarda Anadolu'ya çıkınca ancak kimi illerde okumuş-yazmış bürokrat kesimden kişilerle şöyleşirdik. Köşe girmek şöyle dursun, kasabada sol fikirlerle karşı büyük bir ürküntü vardı. Şimdi Anadolu'nun neresine gitseniz, köyden, bucaktan, kentten aydınlar çevrenizi sarar; İstanbul'da bir lokalde dertleşir konuşur gibi olursunuz. Nüfus bu arada yirmi milyon arttı, kentleşme patlamaya

dönüştü. 1960'lerden sonra uerici partilerin birbiri ardına kurulması, hem dağıtmak, hem kapsamlı bir yayıncılığa yol açtı; solun 1970'lerde iktidara tarmanır gibi oluşu da ivmeye artırdı.

Buna karşılık bürokrasi kesiminde "halkçı ve devletçi" olmak suç sayıldığından değişik bir gelişme izlendi. 1960'lann ikinci yansından beri bu değişim kimi zaman durak-sayarak, kimi zaman hızlanarak gerçekleşiyor. Tutucu siyasal iktidarlar, devlet bürokrasisini kendi isteklerine göre yövdürdüler. Bunlar gazetelerin eleştirilerine kulak asmazlar; bildiklerini okudular.

Ancak halkın yüzde 30'unun en zor koşullarda bile sola oy vermesi, büyük bir olay, umut verici bir olgudur. Türk aydını bunun değerini bilmeli; ama, devlet örgütünü tutucu ve perici siyasete araç yapmak isteye-girici gücünü de bilmeli.

Bugün elinde yetki bulunan politikacı ya da devlet görevlisinin bildiğini okuması, her türlü eleştiriyi kulak tıkaması bir olgudur. Ne var ki bizim işimiz, şimdi halkla, hem de emekçi halkla. Eğer halkla ilgili bir politikandan potasında bütünlük yaratılabilecek, Türkiye'de çağdaşlığın bayrağını yükseltebiliriz; gücünü duyurabiliriz; demokratik yaşamın ilk koşulu, bilinçli emekçi kitlelerin ülke yönetimine ağırlığını koymasıyla oluşur.

□ Basının bugünkü durumunun değerlendirilmesini yapar mısınız?

■ Basım da tek değil, çeşitli boyutlarıyla incelemeye çalışalım.

Babıâli'de iyi yetişmiş, kişiliğini kazanmış, ağırlığını duyurmuş, deneyimli ve yetkin gazetecilerin, yazarların, çizerlerin sayısı az değildir.

mak için ya bakmalı”

Ama Türkiye’de basın tekelleşmeye gidiyor, gazeteler pazarlama şirketlerinin satış organlarına dönüşüyor. Son yıllarda özel kesimin “ayrıcalıklı holdingleri” milyarlarla oynamaya başladılar. Bunlar basına da sarkılar, gazeteleri satın aldılar, parasal güç azgınlığı; yayım ve dağıtım kurumları holdingleşmeye koşut nitelikler kazandı.

Bu, işin ekonomik ve parasal yanı.

Bir de hukuk yanı var.

Türkiye’de basın yasaları çağdaş içerikten yoksundur. Fikir özgürlüğünün bulunmadığı yerde kuşkusuz basın özgürlüğünden sözcüklenemez ama, son çıkarılan yasaların çevresindeki çember bütünü daralmıştır.

Oysa demokratik bir basın oluşmadan Batı demokrasileri niteliğindeki bir demokrasi gerçekleştirebilir mi? Bırakınız Batı Avrupa’yı bir yana, Amerika’daki ölçülerle basın özgürlüğü Türkiye’de geçerli midir?

Kimse bu soruya olumlu yanıt veremez.

Basının büyük ve etkin bir bölümü “Boyalı basın”dır.

“Boyalı basın” deyimi, Türkçe’nin olanaklarından türeyor. Boyalı basın, renkli basından ayrılıyor. Renkli olmak başka, boyalı olmak başka. Bir kadın makyaj yapabilir; ama “çok boyanmış bir kadın” denince değişik bir anlam çıkar ortaya...

Bizim basında kimi holdinglerin çok satışı gazeteleri çok boyanıyor, lar; ama boyandıktan güzelleşeceklerine çirkinleşiyorlar.

Basında bir özleştirinin başlaması ya da başlatılması gereklidir. Eğer demokrat bir toplum olmaya özeniyorsak, bu zorunluğunu görmeliyiz.

□ Okurlarınızla aranız nasıl? Yazılarınıza karşı nasıl tepkilerde bulunuyorlar? Anlatır mısınız?

■ Okurlarla birlikte soluk alıp veriyor, söyleşiyor; mektup yazıyor okurların; bu mektuplar doğrudan yayınlanmasa bile beni etkiler, yönlendirir, yazılanma yansır. Köşeyazırlığı bu açıdan da değişiktir. Yazının tepkisini hemen alırsın. Okur en büyük öğretmen, en değerli öğrencidir.

□ Gençlik yılı dolayısıyla bu günün gençliğine dergimiz aracılığıyla iletişim istediğiniz bir mesajınız var mı?

Ne söylemek istersiniz?

■ Bugünün gençliği, 1980’ler Türkiye’de yaşıyor. Bu düşünceyi daha iyi vurgulamak için “1980’lerin gençliği” diyelim. Çünkü 1980’lerin gençliği 1970’lerin çocukluğu; 1990’ların ortayası ve 2000 yılının yaşlısı olacak bugünün gençliği...

1980’lerin gençliği dar kapı’dan geçmek zorunda. 1960’ların ve 1970’lerin gençliği bu koşullar altında yaşamıyordu. Toplumda kapılar daraldı, geçitler daha belâhı oldu.

Her kuşak, kendine düşeni yaşamaktan gayri bir seçeneği yaratamaz; ama kendisinden önce oluşmuş koşullar içinde geleceğin koşullarını yaratmak için çalışabilir, toplum yaşamına ağırlığını koyabilir.

Birinci Dünya Savaşında Çanak-kale, Şark, Suriye, ve Irak Cephelelerini yaşayan ve savaşın gençliğini yazgısını düşünün!... Ardından Ulusal Bağımsızlık Savaşı gelir.

Cumhuriyet kurulduğunda gençlik, bir başka dünyada buldu kendisini.

1980’lerin gençliği -çok güç ama önce küçük yaşta tarihsel bilinci özümsemeye çalışmalı. Sonra da yaşadığı toplumun yasal koşullarında seçimini yapmalı. Bu seçim, insanı ya da “köşeyi dönme” yanına iteler, ya da “insan gibi nasl yaşanır?” sorusunu gündeme getirir. İnsan gibi yaşamının koşullarını kavrayamayan bir kişinin ne gençliğinde mutlu olacağını sanıyorum, ne de yaşlılığında...

Bir gencin olgunlaşması, çağımızın koşullarında olmayacak bir şey değil. Diyorum ki gençler kısa sürede olgunlaşmak zorundadır. Olgunlaşmak, gençliğini de yaşamak için gerekli bir araç, bir silah...

“Gençliğimi yaşamadım” diye bir söz vardır, ah ile vah arasındaki hayat anlayışını vurgular. Gençlik gençliğini yaşamak için tez edden olgunlaşmaya bakmalı. Çağımız dünyasında genç ile yaşlı, kadın ile erkek artık birbirine yaklaşıyor. En umutsuz ve kötü koşullarda bile yaşamın sevincini, erdemini, güzelliğini tatmak olanaklarını zorlamak gerekiyor. Gençliğin hem dünya görüşünde, hem siyasal yaşama katkısında bu kapılan kilitlerini açacak bilinç ve bilgiyi sahiplenmesi, hem kendi hem toplum için büyük katkı olacaktır.

Konuşma : YARIN İSTANBUL BÜROSU

1926 doğumlu Ekvador’lu ozan. Ekvador’da askerî yönetim iş başına gelince sürgünde yaşamayı seçti. İki yıl Çin Halk Cumhuriyeti’nde kaldıktan sonra Paris’e yerleşti. “Toprak İçin Senin Adını Varım” adlı siyasal içerikli bir şiirler kitabı dik-tatörülük yıllarında Ekvador’da gizlice basıldı. Kuşağının ozanları arasında en çok okunan, gençleri en çok etkileyeni olarak bilinir. Şiirinin militan, eylemci özüne karşın, biçimselliğe önem verir. “Tanrılar Karanlığı Gilyinir” adlı dev yapıtı ile Küba’daki “Cas de las Americas” kültür evi büyük ödülünü kazanmıştır.

Jorge Enrique Adoum

Hoşçakal ve Hayır

Ölü bir adam gibi sevgilim, oturuyorum, yumruklar dolusu unutuş ve kumtaşı saçıyorum çevreme, kemirdiğim tahta parçaları, benden artakalan taşlar ve günün birinde üzerime örtülecek çiçekler, ve beni gömmek için senin tepene atılan herşey: yanlıgıların sarhoşluk cümbüşleri, tüm karmaşıklığı sevgimin, sessizlikle karıştırdığım tüm bir sevgi, alnına dokunmamı engelleyen tırnaklar.

Senin dün’ünün gözlerimde bıraktığı haksız kalıtı geri veriyorum, dünyayı örnek alan karamsarlığımı, koridorun taşlarına içlerindeki alkolü akıtan gözyaşlarımı, gelbeliğimi önceden muştulayan kederimi, senin büyük gerçekliğine bağlı köklerimi ve ensemdeki çılgınlığı. Yatağım orada duruyor yalnızlık ve melankoli dokulu çarşaflarıyla, işim, patronum, işsizliğim, içki ve aspirin için aldığım borçlar, ayakta kaldırım tamir istemeden yenileniyorlar, tabağımın üzerine açık bir kitap bırakılan öğle yemekleri, büyük olay için beklediğim, önemli iş, büyük gün için.

Yeniden başlıyorum, kinden doğuyorum anamdan doğar gibi, bütün kemiklerime bürünüyorum. Hemen bugün, şimdi aydırıyorum bu keder otelinden.

Umutlu olmayı, başarısızlığın yıkımları arasında unutulmuş eski bir dil gibi, yeniden öğreneceğim, ama konuşmam gereken insanlar var-mektupla ölen insanlar- ve ben buna inanmıyorum, ve onlar bana biletlerini göstermeye geliyorlar, senin yüzyılın acımasızlığı ve yıldın öfkesiyle yırtılmış bir makbuzunu. Burada, yılların yağmalanması, eriştiğin kadar yüksek, kurtuluşunun çizgisi kadar uzun, kendi tutukluluğun.

Duvarın önüne ruhlar yığılmış, duvara karşı yüzler, senin içini görecekler, madalyalardaki o güzel yüzü, ve kalem, silah, alet, kaşık tutan ellerini: kayga kendindedir, dönüş kendinde, çünkü sen mutlu olmalısın kendin istemeden bile.

İspanyolca’dan çeviren: YASEMİN ÇONGAR

Bugünlerde en çok kullanılan kelime kuşkusuz "demokrasi". Her kesimden, gruptan, partiden "demokrasi" yolunda istemler, çözümler gelmekte. Hiç kuşkusuz sevindirici bir gelişme. Ama..

Ama, kullanıldığı çokluğa karşın hızlı bir gelişim görülüyor. Bir yandan özellikle 6 Kasım seçimlerine girmeleri yasaklanmış iki partinin sözcülerince "demokrasi" isteniyor, bu yönde ciddi girişimler oluyor, konu toplumca tartışılıyor, diğer yandan sorunların öğrenmek üzere parlamentelerde TBMM'ne davet edilen öğrenciler aynı gece gözaltına alınıyor. Bunların tümünü aynı kefede değerlendirmek çok zor, belki de "sancılar" diyerek iyimserce yorumlamak olası. Ancak olayları tek tek ele almak gerekliliği de ortada.

"ÖNCELİKLER BİLDİRGESİ" VE SODEP

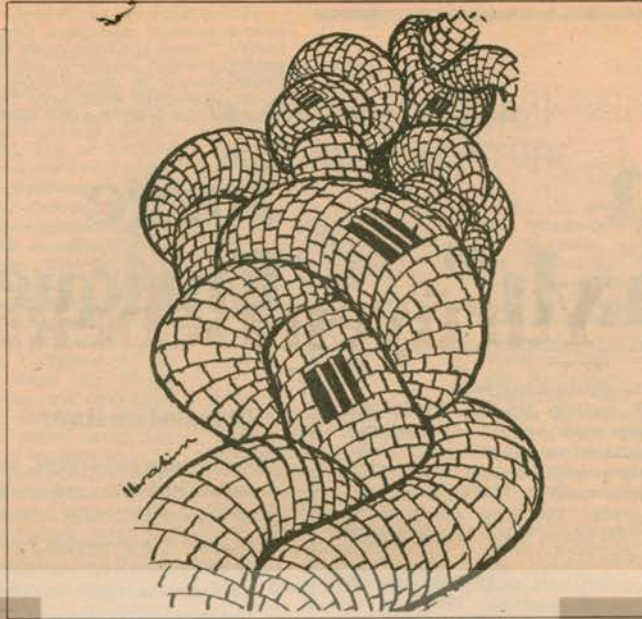
SODEP, geçtiğimiz ay, "öncelikler bildirgesi" adıyla bir çağrı yayınladı. Başta anayasa olmak üzere yasaların gözden geçirilmesi istemiyelen başlayan çağrı, bu doğrultuda aynı istemleri, düşünceleri paylaşımlarla ortaklaşa yürünecek yoldan söz ederek bitiyordu. "1.Hukuk devleti ilkesi SODEP'in önde gelen inancıdır. Bu bağlamda başta Anayasa olmak üzere tüm yasal çerçevenin yeniden gözden geçirilmesi, bunların insanın temel hak ve özgürlükleri ile çelişkili olan yönlerinin değiştirilmesi doğrultusunda bütün gücüyle çalışmayı ve zorunlu savaşımı vermeyi görev bilen SODEP hukukun üstünlüğünü Türkiye'de yeniden kurmayı amaç edinmiştir.

6. Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla yaşama geçirilmesi için düşünce özgürlüğü vazgeçilmez koşuldur. Bu özgürlüğü sınırlayıca yasa ve engeller kaldırılmalıdır. Düşüncenin söz, yazı ve görüntü yoluyla topluma yansıtılması bütün sınırlamalardan kurtarılmalıdır.

7. Çoğulcu demokrasinin temel kurulum olan sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının siyasal kararlara katılımının engellenmesi düşünülemez. Ülkenin geleceğini emanet ettiğimiz gençlerimiz siyasal yaşamdan uzaklaştırılmaz.

9. Tarihimizin hiçbir dönemi kararlılıkta bırakılmamalıdır. SODEP, 2969 sayılı yasanın da bu anlayışla ele alınmasından ve değiştirilmesinden yanadır.

...Halkımızın karşı karşıya kaldığı bugünkü sorunlarımızın çözümünün temelinde siyasal tercihler yatar. Bundan dolayı toplumdaki tüm siyasal partilerin katılacağı bir seçimle oluşan yeni bir parlamento, sorunların çözümünü açısından ön koşuldur. SODEP bu yöndeki uğraşlarını, bütünleşmiş bir sosyal demokrat tabandan hareketle demokrasiye inanmış bütün güç ve kurumlarla birlikte sürdürmektedir." (SODEP Haberler Görüşler, Sayı 5, sy. 2) Bunun bir adımı olarak da SODEP Genel Başkanı İnönü, Başbakan Özal'a bir görüşme yaptı, başında "muh-tıra" adı verilen bir mektubu verdi. Mektupta da yukarıdaki sözü edilen bildirginin kimi konuları yer alıyordu. Bunlar olayın özeti, kısaca sıralaması. Yorumlamasıysa çok daha özen istiyor. Öncelikle çağrılanın bitiş kısmı ülkemiz için büyük önem taşıyor niteliktedir. Çünkü ülkemizde, aynı gün yürüme, kısa uzaklıklar için de olsa, birlikte yürümeye yölgelen alışkanlıkların etkin olduğu bir toplum ve politika yapısının

tek tek mi birlikte mi?

Yarın

olduğu tartışmasız kabul gören bir olgudur. SODEP'ce sıraladığı konuları "gelin birlikte elele birşeyler yapalım" diyerek yaklaşmaktadır. Sıraladığı konulara hiç kuşkusuz, ülkede demokrasinin örülmesi için önem taşıyan ve genel çerçevesiyle hatırlanması ve üzerinde tartışılması olanaklı olan konulardır.

DOĞRU YOL VE "SINIRLI" DEMOKRASİ

Bugünlerin bir diğer önemli olayı da Doğru Yol Partisi'nin biten kongresidir. Yaklaşık iki ay, basının birinci sayfalarını üstelik de diğer konulara yer bırakmayacak kadar doluduran DYP, Cindoruk'un başkanlığı seçilmesiyle kendi deyimleriyle bir perdeyi kapatmış ve yenisini açmıştır. Cindoruk'un seçildikten sonra söyledikleri de ilginçtir, "emane-ti asil sahibine teslim edinceye kadar bırakmam." Artık konu açık; asıl sahip, bir bilen, vb. nitelmelemlerle anlatılan kişi de belli. Adı basında açılan yazı, delegelerin toplantı yaparken çekilen fotoğrafları, karikatürleri başında yer aldı, alıyor. Kuşkusuz karşı durulacak bir gelişme değil, aksine savunulması gereken bir olay. Politik yaşamda yasaklanmış kişilerin bulunmaması bir ülkenin demokratik yapısının önemli göstergelerinden olsa gerektir. Ama sorunun bir de arka yüzü var. İnönü'nün kongre sırasında gazetecilere de söylediği gibi bir sakallık var: "DYP'nin demokrasisi bizden iyi savunduğunu söyleyen arkadaşlarımız vardı, pek görülmüyor." Gerçekten de, basınımızda gerek gazetelerin kimi köşe yazarları, gerek kimi dergilerle bir şeyi vurguluyorlar. DYP demokrasinin gelece-

ğidir, teminatıdır. Bu yönde ilginç "şablon"culuklar da yapıyor, politik yelpazenin merkez sağıyla merkez solunun demokrasi üzerinde anlaşmaları, ülkenin demokratik geleceği için tek ve en önemli güç olacaktır türünden. Ardından da DYP'ye ardındaki lidere, şu anda başkanlığa oturan kişiyi önemli misyonları yükleniyor. Her sözler, davranışları neredeyse tartışmasız alkışlarla karşılanıyor.

Gerçek bu mu? Burada gene çok az da olsa savunulan bir görüşe de katılmadığımızı belirtmek gerekiyor. Deniyor ki, "biz bunları tanırız, bunların yapacağı hiçbir şey yoktur." Doğru tanırız, üstelik tanıdığımız yanlarını da inkar etmiyorlar, örneğin mahkemelerde henüz "aklanmamış" olan ve çok ciddi suçlarda yargılanan bir eski politikacı tahliye edilmiş edilmeye evine koşmaktan, kucaklaşmaktan vazgeçmiş degiller, yani politik göstergelere göre, onlarca "aklanmamış" belki de "aklanma"yı gerektirecek bir yanı da yok. Yani belki de bir dönem sonra yine kol kola yürüyebilecekler. Üstelik bu tek göstergede değil. Cindoruk başkan seçiliyor, yaptığı konuşmada, demokrasilerde sınır yoktur diyerek hergün başında yer alırken, ama açıklamasını da Çağlayangil gibi "gene de vardır" diyerek yaparken sınırların yalnızca kendileri için geçerli olduğunu bir güzel anlatıyor. Bütün bunları karşın demokrasi için yapılan tartışmada onların da önemli yer olduğunu kuşku yok. Ve dahası bu yöndeki, Türkiye için yeni gelişme üzerinde ısrarla durulması gerektiriyor. Durulması ve temellendirilmesi. Geçmiş ve

olası gelecek ortadayken bile, belki de olmasının önüne geçebilmek için

TÜRK - İŞ VE KARŞI DURULAMAYAN İSTEKLER

Partiler düzeyinde demokrasi konusu bu sıcaklıkta yürürken, demokrasi katılımlar sistemidir anlayışıyla yola çıkan çeşitli kesimlere yönelik engellemeler de sürüyor. Bunun en canlı örneğini sendikal kesim ve doğal olarak onun ne yapacağına şaşırmış liderliği yaşıyor. Bir de öğrenciler.

Türk-İş, genel sekreterlerini bakan vererek katıldıkları bir dönemin yasalarını eleştirimin ezikliği yaşıyor mu bilmiyoruz. Çünkü ülkemiz "dün dündür" yaklaşımını kanıksamıştır. Ama bu yasalarla sendikacılık yapılamaz, diyerek sendikaların üst düzeylerinde oturmayı sürdürmek için yapılanların kolaylıkla açıklanamayacağı da ortadadır. Bir yandan hükümetle zirve çağrıları yapıp, bir yandan tabana "en büyük" mesajları vermenin kolayca açıklanamayacağı açıktır. En azından, demokrasiyi örgütleri içinde geçerli kılması kabul edilecek kadar demokratlaşmalar, işçilere de en büyük "hizmeti" vermiş olacakları ortadadır. Bursa'da düzenledikleri toplantıda bu yönde tabanlarından gelen ve bir süre sonra karşı durulamaz biçimde alacağının ipuçlarını veren katılım isteklerinin en güzel göstergelerinden olmuştur.

KATILIM VE ÖĞRENCİLER

Ama kuşkusuz bu ayların en canlı biçimde tartışarak geçiren kesim gene de öğrenciler oldu. Bir yandan okulların ikinci dönemi başında kimi rakamlara göre yirmibin öğrencinin okullardan atılmasıyla, YÖK yönetmeliklerine karşı yönelen tepkilerle, bu yönde girişimlerle, diğer yandan gençlik yılının temel ilkelerinden biri de olan katılımın yaşama geçirilmesi için öğrencilerin, öğrenciler tarafından oluşturulan, yönetilen dernekler aracılığıyla yaşama ve eğitime katılmaları için başlatılan girişimler, yani öğrenci dernekleri, öğrencileri en tartışan kesim yapmaya yetti. Ek snav için başan elde edilemediyse de, ki sonuçta tepkilerin yöneleceği alan YÖK olduğu için ve yönetmeliklerin, yasanın değişmesini gerektirdiği için başan şans oldukça azdı, öğrencilerin demekleşmeleri yolunda atılan adımlar ciddi boyutlara ulaşmaya başladı. Ancak, ilk örneği oluşturan Hukuk Fakültesi öğrencilerinin idare mahkemesine açtıkları davanın sonuçlanmaması olması da, ve diğer yerlerden sonuç alınmamış olması da gençlerin katılımı için duyulan isteksizliğin sonuçları olarak gündemde duruyor. Ama görünen bir diğer gerçek de tartışmanın ve katılım isteğinin öğrenciler arasında ciddi biçimde kök salmakta olduğudur.

Bugünlerde en çok konuşulan konunun demokrasi olduğunu söyleyerek söze başlamıştık. Demokrasi belki de bu tartışmalardan, girişimlerin ve katılımların sonucunda yaşamımıza vazgeçilmez bir kavram olarak girebilecek. Belki de derken, girebilecek derken, inancsızlık taşıyoruz, aksine gerek SODEP'in öncelikler bildirgesinin varlığını, gerek öğrenci dernekleri için girişimleri, gerek sendikaların taban yönelişini ve gerekse de DYP'nin "sınır"larına karşın dönemsel de olsa yürüttüğü girişimleri önemli ve yol açıcı buluyoruz. Gerçekten de, bu istemler ve girişimler doğrultusunda birlikte yürünebilir, yürünmelidir.

SİNEMADA KADIN

"Bugüne dek filimlerimde asla erkeklere öykünmedim; çünkü böyle bir şeyin nasıl başarısızlıkla sonuçlandığını örnekleri çok. Ben *maskülen* film ile kadın sineması arasında ayırım yapıyorum. Kadın sineması dedim, feminin sinema değil. Çünkü bazen erkekler de kadın gözüyle film yapıyorlar."

Larissa Sjepitko 1979

Emeklerken Yürüyen Bebek: Kadın Sineması

Ana

Almanya, Soğun Anne

Dokuz Ay

Kurşun Zaman

Kadın filmciler yeni bir anlatım dili ve yaratıcılık mı getirdiler? Her şey bir yana, kadın draması diye bir şey var mı? Kadınların varoluşu, görüş açılan, erkeklerden ayrılmı mı?

Bu sorular üzerinde artık salt kadın filmleri festivallerinde tartışılmıyor. Giderek daha sık duyuyoruz "kadın sineması" sözünü. Bu konuda kesin olan tek şey ise bu olgunun, 1940'lı yılları "göz-yaşı filmlerinden" ayrılmış olduğu.

Kadınların anlatım dilinin ne denli özgün bir şey olduğu hiç Kuşkusuz bir yorum meselesi. Kadın dramasını birçok erkek yorumcu kolaylıkla "dramatik yapıdan yoksun" olarak niteleyebiliyor. Bununla kadın sinemasında belirli bir anlatım dili olmadığı söylenmek isteniyor.

Hiç kuşkusuz tek bir dramatik yapısı yok kadın sinemasının; aynen erkeklerin tek bir estetik yapısı olmadığı gibi. Buna karşılık kadınların ve erkeklerin gerçeği yorumlayış ve beyaz perdeye aktarış biçimlerinde ayırım var.

Bunun en önemli nedeni, erkeklerin ve kadınların gerçeğinin toplumsal ve psikolojik düzeyde birbirinden ayrı olmasıdır. Kadınların özel yaşama ve iş yaşamına bakış biçimleri çok ender olarak erkeklerinki ile aynıdır. Çoğu kez kadınlar bu ikiyeğnen birbiriyile kaynaşmasından yanadır. Diyebiliriz ki, kadınların özgün deneyimleri onlara değişik bir bakış açısı kazandırmıştır.

KONUDA DEVRİM

Daha uygun bir deyiş şekli bulamadığımızdan kullandığımız "kadın sineması" deyişi, konu açısından köklü bir devrimi içerir.

Evin, günlük yaşamın ve duyguların tahta perdeleriyle çevrilmiş olan kadınlar uzun süre kendi özel bölgelerinde yaşamak zorunda bırakıldılar. İş, politika ve sözü geçerlik hep erkeklere ayrılmıştı. Yerleşmiş yapının dışında kaldığı için kadın, kendi sağduyusundan başka izleyecek ışık bulamamıştır. İşte şimdi görülen, kadın filmcilerin işe dünyalarnı gün ışığına çıkarıyor ve bakış açılarını genişletiyor olmaları.

"Sorun," diyor Agnes Varda, "kadınların seçtiği konuların daha az ticari olmaları; çünkü bizlerin yaşama bakış biçimimiz daha az ilginç olarak niteleniyor. Yapımcı ve dağıtımcları paylaşmak için duygu sunuyoruz ve bu da onlara hiç ilginç gelmiyor. Çünkü paylaşılacak duyguların nereden çıktığını bilincinde değiller."

Filmlerinde çoğunlukla doğum ve çocuk aldığını gibi kadınlara özgü gerçekleri işleyen Marta Mezzaroz anlatıyor:

"*Kilenc Honap, 1976* (Dokuz Ay) bir skandal oldu - gerçek bir doğum sahnesi içeriyordu! İnsanı iğrendiren bir erotik film olarak nitelendirildi. Sinema ve TV'deki ölüm kimseyi iğrendirmiyor ama.. Oysa benim gösterdiğim yaşamı idi!.. Filmi gören tanınmış bir sinema eleştirmeni, bunun gördüğü

en acımasız film olduğunu ve böyle bir şeyi görmeye ancak kadınların katlanabileceğini söyledim!"

İşte tam bu, yani yaşamı beyaz perdeye yansıtmaya şekli, birçok kadın yapımcı/yönetmenin ortak yanısıdır; yeniden Sjepitko'dan alıntı yaparsak, "Ödün vermeden gerçeği ve yaşamı aramak."

Hazır bir filme varan yol hiç kuşkusuz birçok ödünlerle sınırlı. Ama işin özünde kadınların gerçekçi ve içten çabaları vardır: yolun öbür ucu, yani izleyici film bitince kendisini kandırılmış hissetmemelidir çünkü.

Kadınlar büyük bir çoğunlukla kendilerini yatacın olarak kullanıyorlar filmin içinde ve senaryolarını kendileri yazıyorlar.

MUTLAK BİR İÇTENLİK

Laila Mikkelsen, "Kadın kameran arkasında durunca ortaya bir durum, belki de günlük yaşama özgü çahşma çıkıyor," diyor.

Helma Sanders - Brähm'in *Deutschland - bleiche Mütter* (Almanya, soğun anne, 1979) filminde konu kendisinin çocukluğu. "Bu benim yaşamım ve tarihim - ve de annemin," diyor, "yapay bir dünyayı asla aktaramazdım perdeye. Benimle izleyicinin arasındaki duvarları yıkmaya çalışıyorum- izleyici aşağılayan ve istendiği gibi kullanılabilen bir yığın olarak gören binlerce Amerikan filmi ile dikilen duvarlar... Benim için her şeyden önce yüz bir içtenlik gelir. Eğer ben izleyicinin yanında oturup onun elini tutamıyorsam başanlı olmadım demektir."

Lee Grant, *Tell Me A Riddle* (Bana Bir Bilmece Anlat) adlı filmi ile oyunculuktan yönetmenliğe geçen Amerikalı sanatçı, eleştirmenlerin beğenisini kazandı. "Filmin gördüğü büyük ilgiyi, Amerikan halkının gerçekçi filmlere olan susuzluğuna veriyorum. İnsanın

içindeki derin duyguların dürtülmesine olan gereksinmeye karşılık oldu filmin. Çevremizdeki yakın gerçek ile akl almaz azlıkta Amerikan filmi ilgileniyor. İnsan uzun süre gıda değeri düşük film ile beslenirse hiç kuşkusuz gerçek "yemeğe" olan özlem giderek çok artıyor."

Filmin büyük ilgi (hem de ticari) görmesine karşın yapımcı kolektifi "Gotmothers" (Allahanalara) -Coppola'nın *Godfather* (Allahbaba) filmine karşılık- filmi yapmak için para bulmakta büyük güçlük çekmişti. Lee Grant, "Cebimizdeki parayı koyduk. Ben kendim altı filmde rol aldım parayı çıkartabilmek için," diyor.

DUYGU GÖSTERME CESARETİ

Suzanne Osten'in *Mamma* (Ana) adlı filminde konu, kadınların film yapma güçlükleri. Filmin yapımcısı Europa Film, gösterime tek bir kopya çıkmasına karar verdi. Bu da ancak bir hafta için gösterilecekti. Filmin çekimi sırasında Suzanne'in kulağına sık sık bir "kan filmi" ile uğraşıldığı geldi durdu.

Suzanne Osten, erkek ve kadın yaratım süreçleri arasında açık bir ayırım olduğu görüşünde. Bu da filmin yapımı için çoğunlukla erkeklerin onayı gerektiği için büyük güçlüklerin çıkmasına neden oluyor. "Eğer kadınlar hep iyi yönlerini su yüzüne çıkarmayı bırakıp biraz kendi içgüdülerine önem vermeye başlarsa hemen, anlatım biçiminin çok değişik bir hale geldiğini görecektir. Ne yazık ki çok az kadın yönetmen ısradı, tuttuğunu koparak ve duygusal olmaya cesaret ediyor."

Margarathe van Trotta da aynı düşünceleri dile getiriyor: "Yazılı olmayan bir erkekler yasasına göre insan, kişisel yüküleri politikaya katmamalıdır. Ben de işte tam bunun tersini yapıyorum. *Die Bleierne Zeit* (Kurşun Zaman, 1981) adlı filmimle. Aynı erkek ikesi kadınlar üzerine yapılan filmler için de geçerli."

"Bana hep neden kadınlar üzerine film yaptığını soruyorlar," diyor Marta Mezzaroz, "Niçin soruyorlar erkek yönetmenlere neden hep erkekler üzerine film yaptıklarını? Ben kendi kadın gözümle gördüğüm, günlük ve olağan şeyleri anlatıyorum. Fellini ve Bergman da hep kendi çevrelerini işliyorlar. Niçin kadınlar da aynı şeyi yapmasın?"

Bizim kadın sineması dediğimiz şeyde ortak bir estetik ve ideolojik yapı olmadığı ortada. Ama kadınlar filmsel anlatımlarında duyarlılık ve derinlik göstererek erkek meslektaşlarından ayrılıyorlar. Son yıllarda gördüğümüz bir dizi film bunun kanıtıdır.

Ve öyle sanıyorum -bir kez daha Larissa Sjepitko'nun sözüyle- "çoğunlukla Kadınlar anlatıyor en şairiçer şeyleri..."

Jannike AHLUND

Türkçesi : Yarım Çevni Kurul'

İngiliz ve Amerikan sinemasında son on beş yıl, alışagelmis kadın kavramında önemli değişiklikler görüldü.

Erkeğin varlığına göre varlığı saptanan ve şekillenen, cinselliğin simgesi olmaktan başka bir kişiliği olmayan kadın tiplerinin yerini, az az da olsa; meslek yaşamına girmiş, giyimini doğal gözükmeye istegine göre ayarlayan ve cinsel yönü ile değil, kişiliği ile kendini çevresine kabul ettiren kadın tipleri almaya başladı. 70'li yıllardaki kadın başkaldırınının çıktığı kavilim ile alevlenen bu olgu, toplumun geleceğinde karar vermekte en az politikacı erkekler kadar yer almakta kararlı kadınların her sahada olduğu gibi görsel sanatlarda da kendini kanıtlaması sonucu sinema ve televizyona yerleşti. Ellen Burstyn, Jill Clayburgh, Shelley Duvall, Sissy Spacek ve Diana Keaton gibi sanatçılar, "Yalnız Bir Kadın" (An Unmarried Woman, 1977), "Dönüş Noktası" (Turning Point, 1977), "Kız Arkadaşlar" (Girlfriends, 1978), "Alice Artık Burada Oturmuyor" (Alice Doesn't Live Here Anymore, 1974) ve Mr Goodbar'ı Aramak" (Looking For Mr Goodbar, 1977) gibi filmlerde, bu değişikliğin görüntüsünü canlandırdılar. İngiliz ve Amerikan film endüstrilerinde, kameranın önünde olduğu kadar, arkasında da giderek daha çok söz sahibi olan kadın yapımcılar, işçiler, teknisyenler ve uzmanlar, filmlerin yapısal değişiklikten geçmesinde pay sahibi oldular. Bu arada, ticari niteliği az ama satsal yönü zengin çok sayıda dar-bütçe filmi, dağıtım monopollerini yıkabilirdiçe sinemaseverlerin karşısına çıkabildi. Ticari sinemada, geleksel rolleri en çok zorlayan sanatçı, hiç kuşkusuz İngiliz oyuncu Vanessa Redgrave'dir. Bu konuda yeri geldikçe, bir başka önemli sanatçıyı, Jane Fonda'yı da yazımıza katacağız. Ne ki Fonda'nın Vietnamlı özgürlük savaşçılardan yana çıkarak başlayan direnişi, yaralı İsrailli askerleri-senatör kocasına oy toplama umuduyla- ziyaret etmekte tam ters yönde noktalandığı için, sözüümü daha çok Vanessa Redgrave üzerine olacaktır.

VANESSA'NIN AİLESİ

Vanessa 1937'de tiyatro dünyasının tam içinde dünyaya geldi. Babası Michael Redgrave tanınmış bir tiyatro oyuncusuydu ve eşi Rachel ile birlikte Londra tiyatro çevresinin en önde gelen aileleri arasındaydılar. Vanessa'nın en büyük tutkusu baleydi ama 1.80'i bulan boyu ile baleyi bırakmak zorunda kaldı. Babasının önerisi üzerine önce ses kullanma eğitimi gördü, sonra Londra Konuşma ve Dram okuluna girdi. Eğitiminin son yılında, yılın en iyi laz oyuncu seçildi.

VE MESLEGE GİRİŞ

Vanessa'nın oyunculuk mesleği, 50'li yılları, politik olarak çalkantılı son yıllarında başladı. O sıralar İngiltere'de, hükümetin Süez olaylarına katılması halkın büyük çoğunluğunca kınanıyor, Güney Afrikalı ırkçılara arka çıkılması protesto ediliyordu. Aynı zamanda nükleer

başkaldıran kadın oyuncu VANESSA REDGRAVE

silahlardaki artış, giderek daha çok tartışılan bir konu haline geliyordu. Çok sayıda kitap ve piyes, bu konulara ele alıyordu. Vanessa, ırkçılığı yeren ve nükleer silahlara karşı olan 100 tanınmış kişiden biri olarak "100'er Komitesi"nde görev yüklenmiş, yönetmenliğini yaptığı İleri-ci dergi Piece News ile de bu konularda bol bol yayın yapmıştı. Trafalgar Meydanı'ndaki mitingler sırasında üç kez polis tarafından tutuklandı.

O sıralar çeşitli klasik oyunlarda önemli roller alan Vanessa, politik bilincinin verdiği özgün yorum gücüne büyük başarı gösteriyordu. Çekov'un "Martı" adlı oyunundaki Nina rolünü işleyişi kendisinin oyunculuğunun doruk noktalarından birisini oluşturur. Aynı oyundan be-yaz perdeye uyarlanan Sidney Lumet'in filminde de (1968) aynı başarıyı gösterdi. İngiliz sahne sanatında "Yeni Dalga" diye adlandırılan ve 50'li yılları sonunda başlayan akımın önde gelen sanatçılarından biri olan Tony Richardson'la 1961'de evlendi. Vanessa, bir süredir Tony ile iş arkadaşlığı yapıyordu

ve 1960-70 arası rol aldığı filmlerde bu arkadaşlığın izleri, kendine özgü yorumlaması ile gösterdi. Bunların en önemlisini, Karel Reisz'in Isadora'sı oluşturur (1968). 20'li yılları sevilen dans sanatçısı Isadora Duncan'ı canlandırmak, Vanessa'yı çok etkiledi. Bu rol ile direnen, bağımsız, devrimci ve kararlı kadın tipini yaşamış oluyordu. Gerçekten de, bu rolden sonraki Vanessa, gerçek yaşamda da aynı kişiliği sürdürdü ve sürdürüyor. Aynı zaman dilimi içinde yer aldığı diğer iki önemli film, Antonioni'nin "Blow-Up"ı ile "Camelot" müzikalindeki kraliçe Genevieve tipini canlandırdığı filmidir. Camelot filminden hemen sonra kocasından ayrıldı (1967). 1968'de İngiliz tiyatrosuna olan katkılardan ötürü CBE-madalyası aldı.

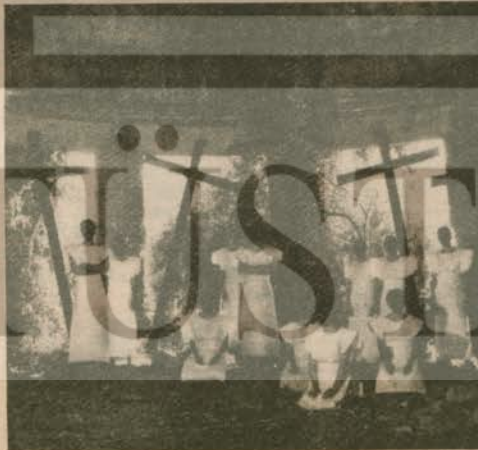
VE JANE FONDA

Aynı yıl içinde ABD'de polis, ülkenin Vietnam'a asker göndermesini kınayan gençleri en acımasız yöntemlerle hırpalyor, Fransa'da gençler kaldırım taşlarını söküp polise çatışıyor. Jane Fonda, çeşitli dalgalanmalardan sonra, Vietnam gerçeği ile Paris'te, Vietnam

dan kaçan eski Amerikan askerleri ile karşılaşması sonucu tanışıyor. O yıl içinde tamamladığı Barberalla filmi ile, cinsel çekicilik üzerine kurulu rollere hayır demeye başladı. 1970'te tamamlanan Sidney Pollack'ın filmi "Atlan di Vurular" (They Shoot Horses, Don't They?) onun için dönüm noktası oldu. Kapitalizmin kendi çıkarı için insanları nasıl sömürdüğüne işleyen bu filmdeki rolü ile Oscar'a aday gösterildi ama alamadı. Bunun nedeni olarak, film, romandaki politik gerçeği yumuşatarak hazırladığını söylemesinin rol oynadığı ileri sürülür. Aynı zamanda ABD'nin Vietnam'dan çıkmasını yüksek sesle öneren Jane Fonda, basın tarafından vatan haini olarak ilan edilmektedir. (Jane Fonda daha sonra 1971'de Alan J. Pakula'nın Klute'indeki rolü ile Oscar aldı. Bu filmin konusunu, "evlilik tutsaklığı" ile "sokak kadını özgürlüğü" aşırı uçları arasındaki yaşam oluşturuyordu.)

Vietnam savaşına karşı eylemlerini giderek artıran Jane Fonda aralarında Donald Sutherland'ın da olduğu çeşitli tanınmış sanatçılar ile

Daisy Granados: Kişi için toplumsal biramacı, güncel yaşamına sokması çok önemli.

Daisy Granados, genç Küba filminin en sevilen kadın oyuncularından. 1979'da başrolünü oynadığı Retrato de Teresa (Teresa'nın Portresi) adlı film ile uluslararası beğeni kazanmıştı. Aşağıda kendisi ile 1982'de yapılan bir söyleşiden bölümler bulacaksınız.

□ Sahne sanatına önce tiyatroya başladınız. Ülkenizde sahne sanatçıları belirli bir okula, yönteme göre mi yetiştiriliyorlar?

■ Temel olarak Stanislavsky. Ama Brecht ve Grotowsky'ye de çalışıyoruz. Bu süreç içinde mimik, oyun tekniği ve yöntemi konusunda çok şey öğrendik. Tiyatro okulunu bitirdikten sonra tümüyle sinema üzerine eğildim.

□ Terasa'nın Portresi'ni oynarken özel bir yöntem uyguladınız mı?

■ Hayır, sahneye koyarken (ve filmi çekerken) özel bir yöntem uygulamadık. Ortaya koyduğumuz yapıtı her şeyden önce özgün, gerçek ve doğru olmasına özen gösterdik. Kendimizden, kendi yaşantımızdan örnek aldık ve çevremizdeki insanların yaşam biçimlerini gözönüne getirdik. Eğer özel bir yöntem, teknik üzerine kafa yorsaydık, işin özgünlüğü biraz frenlenmiş olacaktı. Sta-

nislavsky'yi ya da Brecht'i özel olarak düşünmedik. Kişinin onları çalıştığı, verdiği üründen nasıl olsa ortaya çıkar, değil mi? Teknik ilerleten de çok şey kazanılır ama çekim sırasında bunları düşünmedik.

□ Küba'da sahne sanatçıları işleri konusunda tartışma oluyor mu?

■ Evet, hep tartışıyoruz. Dövüşmeden çarpışıyoruz. Nasıl olması gerektiğini tartışıyoruz. Bana göre toplumsal ilerleme, ki tam ortasında yaşıyoruz, çok dinamik bir olgu. Öyle görünür bir gerçek ki biz sahne oyuncuları onu hep içimizde taşıyoruz. Günlük işimizde ona katıyoruz. Verilen uğraşın dışında değiliz. Tüm bunlar benim için çok önemli; yöntem ve teknikten bile daha çok.

□ Küba'da halkın tiyatroya ilgi göstermesini nasıl sağlıyorsunuz?

■ Tüm fabrikalarda, işyer-

birlikte "Free Theater Association" şovunu kurdu. PTA kısa adıyla anılan bu şovun anlamı "Özgür Tiyatro Birliği" dir ama çeşitli çevrelerde bu kısaltma, "Fuck The Army" şeklinde kullanılıyordu. Şovun temelini, savaşa karşı çıkma oluşturmaktaydı. Vietnam'da da çekim yapan topluluğun Amerikan tesislerine yaklaşması yasaklanmıştı.

VANESSA PARTİYE GİRİYOR

1967 sonlarında Vanessa, Filistinlilerin hakları konusunda elinden gelenleri yapıyor, İsrail zorbalığını tutucu İngilizlere kanıtlamak için canla başla uğraşıyordu. Kardeşi Corin, TV-yönetmeni Roy Battersby ve daha birkaç sanatçı ile, Workers' Revolutionary Party, WRP'ye (İşçilerin Devrimci Partisi) girdi. Önce, sahne sanatçıları sendikasını, Güney Afrika Cumhuriyeti'ni boykot etmeye çağırıldı. Ardından Filistin konusunda çeşitli eylemlere katıldı. Artık ırkçıları, siyonistleri ve tüm kapitali karşısına almıştı bile. Amerikalı yerlilerin sağlık durumları ile ilgili belgesel bir film yapmak için ABD'ye gitmek isteyince, kendisine vize verilmedi (1972). Daha sonra, 1974'de "Orient Express" in çekimi sırasında politik söylemler vererek iş ortamını olumsuz olarak etkilediğini ileri süren ve yazdığı "Sesini Kes Vanessa!" başlığı ile yayınlayan Daily Mail gazetesini mahkemeye verdi. Tüm film ekibinin tanıklığı sonucu davayı kazandı ve gazete 40 000 Sterlin ödemeye mahkum edildi.

1975'de WRP adayı olarak be-

Isodara (1968)

lerinde en az bir tiyatro ve dans topluluğu var. Kültür, bir çeşit temel iş durumundadır. İşçiler ve devlet görevlileri sanatın uygulanma ortamını hazırlıyorlar. Zaten aralarında amatör sanatçıların sayısı çok. Ben de böyle birisiyim. Amatör girişimler çok güçlü, sevilen bir oluşum; işçiler de kendi tiyatro ve dans topluluklarını çok seviyorlar.

■ Avrupa sinemasında 'auter-film' dedikleri ve yönetmenin kesin egemenliği altında gerçekleştirilen bir sinema var. Bu durum Küba'da nasıl? Yönetmenin mi film, yoksa oyuncuların mı?

■ Ben filmin, toplu olarak ortak çalışma, yani kolektif olması kanısındayım. Yönetmen ile bizler, hep birlikte sorunları açıkça tartışmasından yanayız; klasik filmlerde bile. Salt sorunu ortaya koymak yetmiyor, ayrıca eğitim de gerek. Bu amaçla ulaşmak için toplu çalışmak gerekli. Kübalıların film geleneği var ama tiyatro geleneği yok. Oysa Avrupalılar için kendi tiyatro gelenekleri çok önemli. Bu nedenle sahne sanatçıların,

ülkede bir tiyatro kültürü oluşturulmasında çok çaba göstermeleri gerekli. Bazen son derece basit oyunlarda izleyicilerin karşısına çıkıyorsunuz. Önemli olan halkın tiyatrodan bir şey bulması. Söylenecek her şeyi insan tiyatro ile anlatabilir.

□ Küba'da tiyatroların repertuarı nasıl? Modern ve klasik oyunlar aynı zamanda oynanıyor mu?

■ Küba'da çok çeşitli tiyatrolar var. Her biri, kendi tiyatrosunu uyguluyor. Örneğin, bir tanınmış topluluk politik tiyatro yapıyor ve ele aldığı konuyu millî bir şekilde işliyor. Bir başkası daha genel konulara uğraşiyor; Lorea'yı, Brecht'i oynuyor. Diğer bir topluluk da Latin Amerika tiyatrosu yapıyor ve bu kadının özel konumuyla ilgileniyor. Yani, tiyatroların çeşidi çok.

□ Teresa'nın Portresi'nde çok etkileyici bir kadın kişiliği çiziyorsunuz. Sonu da çok çarpıcı. Filmde gördüklerimiz, Küba kadınının düşünme biçimleri ve tepki gösterme şekilleri ile uyuyor mu?

■ Evet, kesinlikle. Ama salt Küba kadınının değil, erkeğinin de düşünme biçimiyle. Küba'da bu film büyük ilgi gördü. Havana'da altı sinemada birden gösterildi ve büyük tartışmaların doğmasına neden oldu. Havana'nın iki milyon nüfusunun yarı milyonu filmi gördü. Bunu, insanların gerçek durumunun filmde aynen yansıtılıp olmasına bağlıyoruz. En ilginç yanı, izleyenlerin bilinçlerinde şu ya da bu şekilde etkili olması. Bunu başatabiliyor, çünkü bizlerin günlük yaşamda karşılaştığımız sorunun aynısını işliyor. Erkek-ki o da ilericidir-kadın toplumsal yaşamda yer almasına karşı çıkıyor. Öte yandan, filmin, kadınlann toplumdaki yer almasının kesinlikle önleniyor olduğu şeklinde yorumlanmasını da istemeyiz. Çünkü her şeyi karşın Küba'da kadınlar, bu konuda birçok ülkeden daha ileri adımlar atmış durumdadır.

□ Bu tür sorunlar, okullarda da işleniyor mu?

■ Yeni nesli, kendi gördüğümüzde başka biçimde eğit-

meye çalışıyoruz. Benim neslin düşünme şekli, artık geçmişe kaınış. Bugün gençler, çoktan ayrılmış düşünüyorlar. Belki bir bölümü, filmdeki Ramon-yani benim kocam-tipi gibi macho (erkeğe özgü) düşünüyorlar. Bu da evlerinde gördükleri eğitimden ötürü. Filmde izlediğimiz görüş biçimi yeni değil, bizim neslin görüş biçimi. Okullarda bugün, çocuklarımızın apayn yetişmeleri için büyük çaba harcıyoruz. Allelerin evde gerçekleştirdikleri eğitim ile okullardakinin birlik içinde olmasına özellikle özen gösteriliyor. Kişi için toplumsal bir amacı, güncel yaşamına anlayabilir. Hem politikada, hem özel yaşamda apayn kişilikler edinmemiz gerekiyor. Hep aynı düşünce rayında gitmemek için, düşünce biçimimizde devrim yapmalıyız. Yeni ve ayrı bir insan gerçekleştirmekte mudaka başanlı olmamız gerek.

diye seçimlerine katıldı ama başanlı olamadı. 1978'de The Observer gazetesi, WRP'nin politikasını eleştirme maskesi altında Vanessa'nın kişiliğine saldıran uzun bir yazı yayınladı. Vanessa, gazeteyi mahkeme verdiyse de davayı yitirdi ve 70 000 Sterlin ödeme cezasına çarptırıldı. Olay, kamuoyunda büyük yankı yaptı. Bu parayı toplamak amacıyla bir gece düzenlendi. Binden fazla kişinin katıldığı gecenin geliri ve WRP'nin bir kır evinin satılması ile bu para toplanmış oldu.

İngiliz sinemasında konu ve rol seçimi, ABD'dekinden çok daha az seçenekli ve tutucu olduğu için Vanessa'nın kendi kişiliğine uygun roller bulması güç oluyordu. Oynadığı filmler arasında en çok dikkat çekenler, Richard Attenborough'un "Truvalı Kadınlar" (The Trojan Women, 1971) ve Ken Russell'ın "Şeytanlar" (The Devils, 1971) adlı filmleri oldu.

VE "JULIA"

Fred Zinneman'ın filmi "Julia" (1977), politik kişilikleri güçlü ve sanatçı kişiliklerinin doruk noktasında olan iki kadın sanatçıyı bir araya getirdi: Vanessa Redgrave ve Jane Fonda. Jane Fonda'nın canlandırdığı çekingen ve içine kapanık Lillian tipi ile Vanessa'nın yarattığı ateşli anti-faşist Julia, birbirine zıt ama o denli yakın iki insanın öyküsünü oluştuyordu. Kısa zamanda sinema tarihinin en kalıcı filmleri arasında sokulan "Julia", çeşitli ödüller kazandı. Her iki başyöncü de ödüllendirildi. Oscar törenine ödülünü almak üzere giden Vanessa'yı siyonistler yüksek sesle protesto ettiler. Yaptığı konuşmada bu insanları "serseriler" olarak adlandırmaktan çekinmeyen Vanessa, İsrail halkı ile siyonistleri aynı kalıba koymadığını özellikle belirtti. Oscar törenlerini izlemeye alışkın seçkin konuklar, bu kez karşılaında ırkçılığın ve sömürünün her türünü ağır bir dille suçlayan, alışagelmişin dışında bir "yıldız" bulmuşlardı. Geceye katılan, konuşma sonunda "nazık bir sessizliği" yeğ tuttular.

Vanessa fırtınalar koparmayı sürdürüyor. Playing For Time adlı CBS yapımı TV-filminde yanı, yahudi bir Auschwitz mahkumunu canlandıran rolü kendisine verildiğinde, tüm İsrail yanlısı örgütler büyük patırta kopardılar. En son olarak da, Boston Filarmoni Orkestrası'nın hazırladığı bir müzikalde rol alması engellendi. "Filistinliler" adlı bir belgesel film ile yönetmenliğe de başlayan sanatçı, bu filmin dağıtım konusunda çeşitli güçlüklerle karşılaştı. Filistin kurtuluş hareketini gerçekçi bir gözle işleyen bu film, Vanessa'nın görüşlerini kitlelere duyurmaktaki kararlılığını bir kez daha kanıtladı.

Vanessa Redgrave, yüksek sanat düzeyi ve ilericî dünya görüşü ile her çeşit övgüye değer bir insan; ne ki onun en çok övülecek yanı bizlere, kişinin nerede ve hangi koşullar altında olursa olsun, onuru bir yaşamı yakınlaştırmakta yararlı olabileceğini gösteriyor olmasındır.

Sinema Kadına Bakıyor ...

Alper Fidaner

Ticari sinemanın, başlangıcından bu yana cinselliğin nesnesi olarak gelenekselleştirdiği kadına, Türkiye'de de aynı temel anlayışla yaklaşıldı. Türkiye'de çekilen ilk konulu film Peñçe (Sedat Simavi, 1917) kocalarını aldatan iki 'kötü' kadın üzerine kurulu bir öyküyü anlatıyordu. Daha ilk filmde ortaya çıkan yaklaşımla 70'li yılların 'ah'lı-'oh'lu, 'parçla'lı filmlerine gelindi. Batı kopyası anlayış, aradan geçen 50-60 yıl içinde iyice özgün (!) bir nitelik kazanmış oluyordu.

Gişede bilet satmakla büfede gazoz satmayı birbirinden ayırmayan anlayış bir yana bırakılırsa, Türkiye'de sinemanın 70 yıllık tarih boyunca, kadına bir kişilik olarak yaklaşan, onu ilişkiler içinde gözlemeye, çözümlenmeye çalışan filmlerin yapıldığı görülür. Son bir kaç yıllık dönemde ise, kadın-özgürleşen kadın-özgür kadın konulu filmlerin iyice kendini gösterdiği farkediliyor.

Peñçe'den kısa bir süre sonra çekilen Mürebbiye (Ahmet Fehim, 1919), kadına iyi-kötü bir kişilik veren ilk yapımdı. Son döneme gelinceye kadar 'kadına bakan' filmler arasında, köyden kalkıp İstanbul'a göçen ailede gelinin fabrikada çalışmaya başlayarak gelenekleri yıkmasını anlatan Gelin (Lütfi Akad, 1973), bu ruva ilişkileri içinde kadının aldığı konumun altını çizen Arkadaş (Yılmaz Güney, 1974), köy-kentleşme olgusu içinde kadına yer veren Hazal (Ali Özgentürk, 1980) ve Sürü (Zeki Ökten, 1979) önemli yer tutan yapımlardır. Yeni dönemde dikkat çeken ürünler veren Ömer Kavur'un, sinemamızda en özgün çalışmalarından biri olan ilk filmi Yatkı Emine, toplumsal ilişkiler içinde kadını ele alan yapımlar arasında en önde gelenlerdendir. Refik Halid Karay'ın bir öyküsünden uyarlanan Yatkı Emine'de, XIX. yüzyıl sonlarında, fahişe olduğu gerekçesiyle İstanbul'dan Anadolu'da bir kasabaya sürülen Emine'nin haksız yere aşılınması, kasaba insanının ilişkileri, çatışmaları ile birlikte işlenmektedir.

'80 SONRASININ "KADINLI" FİLMLERİ

Sinema, 1980 sonrasında genellikle sınırlı bir çevre içinde gelişen ve insan ilişkilerine dayalı filmleri gündeme getirdi. Bu türün örnekleri, benzer çatılar altında, çoğunlukla kadın-erkek-erkek üçgeninden yola çıkarak kadın özgürlüğü-cinsel özgürlük konularını ele aldılar. Pek çoğu düzeyli bir sinema anlatımına sahip olmasına karşın, işledikleri konuda kimi eksik-yanlış çıkarımlarla, gerçekçi çizgiden oldukça uzak düşen kişileriyle, '80 sonrası filmlerin hemen tümü, kadın sorununa tam anlamıyla sağlıklı bir bakış açısı getirmekten uzak kaldı.

Kadın filmlerinin ilk önemli örneklerinden birisi, senaryosunu Selim İleri'nin yazdığı Seni Kalbime Gömdüm (Feyzi Tuna, 1982) oldu. Filimde, sosyete çevresinde, işadamları kocasının yanında bir süs eşyası olarak dolaşmakla bakan Türkân Şoray, izleyicilere 'zengin' bir tu-

valet defilesi sunmaktan geri durmaz. Büyüklü Bodrum'da bulduğu temiz aşk Cihan Ünal da para dünyası için içine girince durulduğunu yitirir, sabık kocanın konumuna girer. Kadının, kocasının yanına -kürkçü dükkanına geri dönecektir. O hoşlanmadığı çevrenin içinde eriyip gitmek değişmez kaderi olmuştur.

Yine ilk örneklerden olan Mine (Atıf Yılmaz, 1982) konuya daha olumlu bir yaklaşım getirir. Kasaba yaşantısının durağanlığı içinde ezilen istasyon şefinin güzel kansı, lise öğretmeninin kasabaya gelen yazar kardeşiyle karşılaşır. Çevrenin tümüyle karaladığı ilişki, kasabasının kötü bakışları arasında elele evin kapısından çıkmayla noktalanır. Kadın ve erkek, bu kez zincirleri kırmış, belirsizliğe doğru yola maktadırlar.

Olumlu ya da olumsuz finalleriyle ilk örnekler, sinemamızın kadın arayışlarına bir giriş niteliği taşıyor. Göl (Ömer Kavur, 1982), O kadın (Halid Refik, 1983), Kırık Bir Aşk Hikayesi (Ömer Kavur, 1981) gibi filmler de benzer ilişkiler üzerine yapılmış çeşitlenmelerle örnekleri artırdılar.

Filmlerin tümünde 'çevre', durağanlığı, yüzeyselliği ve olumluluğu

karşı tavrı alan çirkinliğiyle kötülenmektedir. Biçim farklılıklarına karşın, Seni Kalbime Gömdüm'ün İstanbul sosyetesini ile Mine'nin, Göl'

Bir Yudum Sevgi

Fahiye Ablâ

Bir Kadın Gözüyle Federal Almanya'da Kadın Sineması

Federal Almanya'da yaklaşık on yıldır kadın sinemacılar, yeni kadın hareketinin politik pratiğini yerlerini almak amacıyla film yapıyorlar. Politik aydınlanma üzerine olan bu filmler, kadınların sessizliğini aşmayı hedefleyen bir hareketin belgeleri konumundadır. İlk girişimlerin ardından, anlatıma yönelik filmsel araçların yaygınlaşmasına paralel olarak, içerikte oldukça kadar biçimde de değişikliklerin ortaya çıkması tüm bu çabaları içine alan geniş bir tanımlama yapmayı oldukça güçleştiriyor.

Kadın hareketinin güçlü gelişimi belirli bir direniş içinde gerçekleştiği için, tek düzelikten daha çok, sinema dünyanın çoşkun gelişimini de beraberinde getirmiş oldu. Bu oluşumda bazı faktörlerin etkin olduğu en başta da, yeni sinemasal tarihi başlatan yeni kadın hareketinin olmadığı söylenebilir. Ama onu kesin olarak etkilediği de söylenebilir. Böylece kadın hareketinin başlamasından önceki dönem

lerde film yapmış kadınların (örneğin Ula Stöckl) perspektifleri de değişti. Tartışma, biçimsel ve estetik sorunların üzerinde odaklanmış bu filmlerin yeniden yorumu ile ilgili olarak gelişmekteydi. Bugün eğer konuya bir yaklaşım getirilmek istenirse, sözkonusu olan film türlerinin geniş yelpazesini, kadınların bugünkü çalışmalarlarıyla bir arada değerlendirmeye zorunluluğu kaçınılmaz olur. Bunlar; belgeselden, deneysel ve avant-garde filmlere, halka yönelik anlatımcı filmlerden animasyon (canlandırma) filmlerine kadar, özel bir perspektife bağlı olarak sınıflandırılmaktadır.

Eğer yıllardır kadınlara ayrılmış bir türün-belgesel'in gelişimi ele alınırsa, bu bölümlere pratik etkide bulunmuş kadın hareketinin radikal öznelliği niteliğini taşıyor. Bu türün yönelik geleneksel sınırlama, bu filmler tarafından geride bırakıldı. Bu yüzden de, bir zamanlar kuru eğitime ve belgesel alanı olmuş belgesel filmlerdeki belgelenmiş konuların

kanımlara ulaşılır. Filimlerin baş kışileri de çevre ögesinde olduğu gibi yapaylıklarda yüklüdür. Dürtüleriyle hareket eden 'kahramanlar', temelsiz, süresiz değişimlere uğrar, neyi neden yaptıklarını kendileri bile bilmezken, tutuculuğa karşı savaşıyor, kazanır ya da yitirirler. Her men hiç birinde gerçek bir değişim-gelişim sürecine raslayamayız. Kadın çoğunlukta dışardan gelen bir 'bilinçlendirici'nin etkisiyle yol alır. Önündeki iki seçenek, başkaları tarafından kendisine sunulmuştur; O, eski kötüyü bırakıp yeni iyinin yanında yeracaktır.

1984-85 SEZONUNUN KADINLARI

Geçtiğimiz film sezonunda aynı türün daha farklı yaklaşımları izleyiciye sunuldu. İlk filimlerin kalıpları biraz genişlerken, kadına yaklaşım arayanları aynı temel üzerinde kalyordu.

Fahriye Abla (Yavuz Turgul 1984), büyük ticari başarısıyla bu dönemin kuşkusuz en dikkat çeken filimlerinden oldu. Reklam filimleriyle ustalık kazanan yönetmenin ilk yapımları olarak iyi sayılabilecek bir teknik düzey tuttuğu filmde kadının özgürleşmesi hiç beklenmeyen

bir sona ulaşır. Mahalle güzeli Fahriye, 'bozuk çıktığı' için zengin kocası tarafından baba evine geri getirilmiştir. Eski sevgilisini, kendisine yüzçevirdiği için yaralayan genç kadın, Sevgi Soysal tiplerinden esinlendiği açıkça farkedilen hapisanede, çorap örerek bilinçlenecek, çıktıktan sonra da fabrikada çalışmaya başlayıp ekonomik özgürlüğüne kavuşacaktır. Film, Fahriye'nin eski sevgilisine sahip olmasıyla sona erer. Fahriye'nin hapisane arkadaşının etkisiyle kısa bir sürede nasıl akıllandığı, sonra da, olumlu seçenek dost fabrika işçisini bırakıp filmde elektrik direği kadar işlev taşıyan ilk aşkına neden döndüğü, filmin kurulu mantığı içinde açıklanması mümkün olmayan sorulardır.

Dağınık Yatak (Atuf Yılmaz, 1985) Murathan Mungan'ın senaryosuyla kadın-erkek ilişkilerine tepetaklak edilmiş bir bakış taşımaktadır. Sosyete orosusu Benli Meryem, son girdiği ilişkiden soğuyunca, beğendiği genç garsonun peşine takılacaktır. Garsona, hep kendisine uygulanan yöntemle yaklaşan Meryem, onu elde edip Side'deki yazlığa 'kapatmayı' önce başarırsa da, sonuçta yitirecektir. Garson, başlangıçtaki doğallığından uzaklaşmış, akullanmıştır; jigololuğu öğrenmiş, çalışmaya başlamıştır. Meryem'in bu durum karşısında tutumu, durmadan kafasını kurcalayan çocukluk anlarının etkisiyle de, 'mesleğini' bırakıp 'namuslu' yaşamaya karar vermektedir. Meryem'in ne yapacağı, gerçekten merak konusudur. Filimde hiç bir sağlıklı ilişki örneği bulunmaması da ilgi çekicidir.

Konuya en 'radikal' yaklaşımı atırmayı amaçlamış görünen Giz-

li Duygular (Şerif Gören, 1985), Olaylan ve insanları ele alışındaki şablonculukla başarının hayli uzatıldığı kaldı. İşi, evi, televizyonu ve aşk romanları arasında sıkışmış Ayşen'in yaşamı, karşı apartmana taşınan 'özgür kadın'ın etkisiyle yepyeni bir akış kazanır. Mahalleliye aldırılmadan birlikte yaşadığı sevgilisini, anlaşamadığı için evden kovabilen Ayşecan, Ayşen'in kendi üzerine kurduğu baskılara karşı durup, iş arkadaşı Bülent'le ilişki kurmasına yolaçacaktır. Bülent'in hamileyken Ayşen'i bırakıp Ayşecan'a gitmesi Ayşen'in hızlı ilerleyişini körükler. Finalde, film boyunca hep pencereden gördüğü evin içine giren Ayşen, orada bulduğu kitapta kadının özgürlüğü üzerine söylenenleri okur ve dışarı çıktığında içindeki tüm baskıları altıtmış olarak hoşlandığı bir erkeğin koluna girip uzaklaşır.

Filimde olumlu tip olarak sunulan Ayşecan edilebilirliğine belirsizlik içinde bırakılmıştır. Ayşecan hakkında tüm veriler, Sanat Dergisi okuması, klasik müzik dinlemesi, duvarlarına Davit Hamilton fotoğrafları asma ve sık sık arkadaşlarını toplayıp dansetmesiyle sınırlı kalmaktadır. Diğer kişiler de daha fazla aydınlık değildir. Kişilerin, okudukları dergiler (Sanat Dergisi, Sinema Dergisi/Renkli magazinler) ve dinledikleri müziklerle (klasik müzik/alaturka müzik) toplumsal konularının belirlenmeye çalışılması, gerçekten ilginç olan bir konunun başıyla işlenmesinde engel olan öğelerdendir. Üç kişiyle (Bakkal, manav, kapıcı) sınırlanan çevrede işlevini yerine getiremez durumda kalmaktadır. Film öylesine derinlikli bir yöntem izlemektedir ki, sıradan izleyicinin 'sonunda kızcağızı kötü yola düşürdüler' biçiminde bir yorum getirmesi bile mümkündür.

Kadın-Sevgi-Cinsellik konusuna, pek çok eksikliğe karşın en sağlıklı yaklaşımı getiren film kuşkusuz **Bir Yudum Sevgi** (Atuf Yılmaz, 1984) olmuştur. İkinci kişilerin tek bantlılığı ve çevrenin 'alışılmış' tanımlaması bütünlüğü bozarken diğer filimlerde hiç görülmeyen biçimde, filmin baş kişisi sürekli bir ilerleme içindedir; benliğini geliştirmekte, yaşamına olumlu amaçlar katmaktadır. Diğer filimlerde bulunmayan sorumluluk üzerine kurulu sevgi anlayışı **Bir Yudum Sevgi**'de kendini göstermektedir.

İnsan ilişkileri içinde kadını ele almak ne kadar gerekiyse, bakış açısını doğru temellere oturtmak, sağlam bir yaklaşım elde etmek için gereklidir. Dürtüleri ve iç denetimi ile davranan öz benliklerinden yoksun kişiler üzerine kurulu sinemanın, her hangi bir konuyu doğru olarak işleyebilmesi olanaksızdır. İnsanı insan yapan benlik gücünü yadsıyarak yapılan sanatın, çöken bir ilişki sistemine karamsar yaklaşımlar getirmesi ve bu doğrultuda kendini tekrarıya dönmeye uğranan karşılmalıdır. İnsanı yüceltecek bir olgu olarak sanat, çözümsüzlükleri değil, kendi sunacağı doğru seçeneği vurgulamalıdır. Sinemadan beklenen de bundan farklı değil.

Dağınık Yatak

özel perspektiflerini oluşturan deneysel özellikleri de bulmak mümkün. Belgesel filmlere yanlış olarak yüklenmiş nesnellik hedefi, özel perspektif tarafından yıkılmış durumdur. Çoğu kez bu filmler çalışmalarıyla, kadınların ve kadın hareketinin özerkliğinde pay sahibi olmuşlardır. Bu bir rastlantı değildir, çünkü son birkaç yılın çok ilginç belgesel filmlerinden bazıları "objektiflik-tiryakisi olan geleneksel bel-

gesel filmin sınırlarını aşmak isteyen kadınlar tarafından gerçekleştirildi. Örnek olarak, biçimsel yenilikleriyle Elfi Mikesch veya Jatta Brückner'in parlatılmamış ama çelişkileri gösteren portreleri gösterilebilir.

Bu filmler, kendine has estetiği açığa vuran bir cinsel ait özellikler itiminde yapılmış olma özelliğiyle, biçim ve içeriğindeki çeşitlilikle, bu filmlerin genelde neye sa-

hip oldukları sorusunu ortaya çıkaran kadınlar tarafından gerçekleştirildi.

Bu soru eğer kadınların güya doğal özelliklerini kastediyorsa, hedefini başarı sayılmaz. Bu filmlere bakarsak, geçerli estetik normların olmadığını görürüz. Bu filmler neyi gösterir? Vücutlarına olan baskıyı konu etmeye yönelik kadınların, kendilerine yönelik olan toplumsal baskının belirtile-

ri nelerdir? Bu yalnızca, Berlin'li film yapımcısı Christina Perincoli tarafından gösterildiği gibi, fiziksel olarak kötü davranılmış ve korkutulmuş kadınların gerçeğini soruşturmak değil, ama hergün haberlerde ve eğitim alanında yinelenen kadınlık üzerine basma kalıp sözler sayesinde kendi vücutlarından soğutulmuş kadınların gerçeğini de savunmaktadır. Bu kadın imajlarının ironik bir derlemesi Ulrike Öttinger'in filimlerinde görülebilir. Bu filmlerdeki kadın imajları, erkek-kadın mitine karşı model niteliği de taşımaktadır. Bu kadın yönetmenler vücutları ve stilleri ile gerçekten baskıya yaşayan kadınların güvenilir deneyimi ile işe başladılar. Ortaya çıkan filmler, kadınların arzularının, umutlarının hatta başarısızlıklarının işlendiği birer kitap gibi okunabilir niteliktedir. Ve genelde, bu filmlerin en önemli yanı, izleyiciyi düşündürme yeteneğine sahip oluşlarıdır.

GERTRUD KOCH
Derleyen : Ertan Yılmaz

“Tren Gidiyor” Gençlik Yılına adanmış bir gençlik oyunu. Oynanmadan yayınlanma şansına sahip pek az oyundan biri. Ülkemizde gençlik oyunu olarak yazılmış ilk ve belki de tek gençlik oyununu gençlik tiyatrosu, gençlik oyunu ve gençlik bağlamında ele almak için dergi büromuzda bir tartışma düzenledik.

Tartışmaya oyunun yazarı Yılmaz Onay, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (DTCF) Tiyatro Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi ve AST oyuncularından Ali Meriç, yine DTCF Tiyatro Bölümü öğrencisi Ali İhsan Kaleci ve gazeteci yazar Yasemin Çongar katıldılar.

ALİ MERİÇ □ Gençlik oyunları oynanıyor, özel ya da amatör tiyatrolar bu işe ilgi gösteriyorlar, bazı gruplar gençlik oyunlarını oynuyorlar ama gençlik tiyatrosu tartışılınca gençlik oyunu olarak benim düşüdüğüm akla gelen iki oyun var, Ah Şu Gençlik ve Tren Gidiyor.

YARIN □ Bir de Çürük Elma var galiba.

MERİÇ □ Benim gençlik tiyatrosu ve gençlik oyunu denince anladığım gençlerin oynaması ya da oynamaması gibi ölçüler değil. Gençlik oyunu konu bağlamında kendini gösterir. Gençliğin sorunlarını anlatmalıdır. Bu özeldir gençliğin sorunları da değildir, çevresiyle birlikte gençlik işlenir ve orada bir şey yerleşir, bir konu oluşur. Bu anlamda gençlik oyunu denince akla gelen Tren Gidiyor. Yılmaz ağbı de gençlere nasıl tiyatro yapılır sorusunu sürekli kendine sormuş ve yanıtı da, işte oyun. Dansla anlatım, görsel özellikler ağırlıkta, şarkılar, bulutlar.

ALİ İHSAN KALECİ □ Yazarın sahneyi çok iyi bildiği oyunu okurken anlaşıyor. Beni asıl etkileyen oyunda çok değişik kesimlerin bir araya getirilmesi. Bu başlangıçta sorunlara derinlemesine inilemiyor gibi bir izlenim uyandırıyor.

YASEMİN ÇONGAR □ Söylediklerinin bir bölümüne ben de katılıyorum. Diyorsun ki bir kalabalık oluşmuş, işçi kesiminden en üst düzeyde gence kadar, bilinçli gençten yozlaşmış gence kadar bir çok kesim oyunda yer almış ve bu kalabalık yüzünden bir ikili ilişkideki sorun yeterince çözüme kavuşmamış. Ama burda amaç bir baba ile oğul arasındaki ikili ilişkiye çözüm getirmek değil. Her kesimden insanın yer alması belli bir yoğunluk, topluluk kazandırıyor oyuna.

Benim ana konu olarak gördüğüm iki kişi var; Işık ve Sanem. Işık bir işçi çocuğu ve çevresinde olanlardan etkileniyor. Örneğin Uluslararası ilişkiler bölümüne girip alıp başını gitmek istiyor, para kazanmak Avrupa'ya gitmek istiyor, yani sınıf bilincine sahip değil henüz ve başka yollar arıyor. Daha sonra hem bir takım toplumsal bilince sahip gençlerle hem de bilimsizleştirilmiş gençlerle birlikte oluyor ve aile çevresinin de etkileri ile sosyal geçmişinden getirdiği şeylerin bilincine vanyor ve bir çıkış yolu buluyor.

YILMAZ ONAY □ Ben de oyunu yazarken çoktığın güçlüklerden söz edeyim isterseniz biraz. Yardımcı olabilirim belki ve bana çok yardımcı olan bu eleştirileri kendi açımdan tekrar değerlendirmiş olurum. Önce gençlik oyunu anlayışından söz edeyim. Burada yapılan tanım benim için de geçerli. Yani problematik olarak ağırlıklı yönde gençlik kesimi olan ama bunu bütün gençlik kesimlerinden soyutlayan bir bakış değil ki gerçekliğin gereğidir bu han-

tematik seçecektim ki böyle geniş ele alma zorunluluğu olmasın. Bunlar, sanırım bundan sonra böyle şeyler yazmaya kalkışanların da sorunu olacaktır. Benim sizden öğrenmek istediğim şu; oynanmış bir oyun üzerinde değil de bunun oynanmış metni üzerinde tartışıyor olmamız bunu biraz zorlaştırıyor ama acaba oyunun tamamlanmamış-boşlukta bırakılmış noktaları var mı? Bu yanları benim için de tartışmalı tabii, ama tartışılıyor olması mutlu

Bu sahneden sonra da Işık'ın ailesine karşı bir yakınlık doğdu bende. Yani "gençlerin öyle değil de böyle olmasını istiyordunuz, şimdi niye beğenmiyorsunuz" sorusu uyandı.

ÇONGAR □ Bu sahnenin çok katipci olduğuna ben de katılıyorum. Biz biraz duygusal yaklaşıyoruz olaya galiba. Dönemin ne olduğunu biliyoruz, Işık ve ailesine yakınlık duymamız da normal. Demin Ali bu gençliği beğenmiyorsunuz dedi, an-

Yılmaz Onay

Ali Meriç

Yasemin Çongar

“Gençlik tiyatrosunda insiyatif gençlerin olmalıdır”

gi kesimi ele alırsan al onu tüm toplumsal ve tarihi ilişkileri içinde işleyeceksin. Gençlik oyunu kavramında da ağırlığı buraya vermek gerekir. Bir de bunun gerekçen bu anlayışla yerine oturabilmesi için zaten gençlik kesiminin de tiyatro olayında olabildiğince insiyatifinin sağlanması gerekir. Gençlik Tiyatrosu kavramına gelince, yine aynı şekilde koparıp sınırlayan yani yalnız gençlerin izlediği, yalnızca amatör tiyatroların oynadığı ya da yalnızca gençlerin oynadığı tiyatro gibi sınırlar koymak yerine ana gençlik tiyatrosu diye bir ağırlık koymakta yine yarar görüyorum, toplum içinde bu sorunsal ağırlık üzerinde ve bunun tiyatrodaki işlenişinde gençlerin gerek izleyici gerekse fiilen tiyatro yapan olarak ağırlıklarını koymaları gerekir ki bu bir anlamda katılmı ana esprisinin gereklerinden biridir de. Bu yılın da bu kadar anlamlı olmuş olur.

Şimdi oyuna gelince; bu sorunu ya bu genişlikte almayıp gerçeklikten fedakarlık ederek zorla sıyrıp ele alacaktım ya da başka bir

ediyor beni.

MERİÇ □ Bizi de tartışmak mutlu ediyor. İnsan biraz da kıskanıyor tabii gençlik oyunu okurken.

ONAY □ Ama siz de bizi kıskandıracaksınız.

MERİÇ □ Umarım. Gençlerde bir gelecek kaygısı var. Buradaki bir sahne bence oyunun ana konusu olmalıydı. Işık'ın annesi ile bir sahnesi: Anne Işık'a hiçbir şeye karışmamasını söylüyor, sonra bir ara dışardan gelen bir motor sesini silah sesine benzetiyor ve Işık'ı da göremeyince öldü sanıyor. O sahnede söyledikleri çok önemli. Önce Işık'ın uluslararası ilişkiler bölümüne girmesini onaylamaz, mühendis olup daha kolay ve risksiz bir yoldan para kazanmasını ister ve bu yüzden oğluna kaçışır: "sana karışma dediysen magazini mi okuduk, uyuşturucu alıp züppelerin peşine mi takıl dedik... peki böyleyse kaçış..." Ancak motor sesini duyunca panığe kapılır ve keşke yaşasaydın da ne istersen yapsaydın diye sızlanır. Buradaki annenin çelişkisi çok önemli

bu gençliği beğenmeler de var. Türkiye'ye bu boşluk, bu içki, bu kadın kız, yan küfür, tamamen ayakları yerden kesik insanlar havadan düşmediler. Bunlar oluşturuldu ve bunlar beğeniler de var. Sonuç deyince, kitap bu sonucu ortaya koyarak bizim duygusal olarak işlenmesini istediğimiz ana temayı belki daha geniş bir açığa oturtuyor. Belki kesin sözcüklerle tam ortaya koymuyor ama hissettiriyor. Sanem'in ailesinin klasik olması ise gerçekliğin gerektirdiği bir şey sanırım. O ailenin varlığını da çok önemli rol oynadığını düşünüyorum.

ONAY □ Bu konu, yazarken beni de düşündürdü. "Sanem aykırı düşüyor mu" sorusu önemli. Ancak Sanem'i gerçekçi olarak işleyebilmek için onun itildiği ortamı da gerçekçi olarak vermenin kaygısını duydum. Sizin sözünü ettiğiniz sahneyi bir kaç kez değiştirmek zorunda kaldım. Benim için de anahtar sahne o.

Tabii oynanabilirlik şansını artırma açısından da değiştirmeler oldu.

Ancak o her zaman bütünü belirleyici değildi. Yani bu koşullarda sen hakkıyla yazamayacaksan, hiç bir şey yazamayacak hale geleceksen, kuşa döneneğe hiç yazma, başka bir şey yaz. O bakımdan bu konuya fazla yüklenmeye hakkımız yok. Bu belirleyicilik Işık ve Sanem tipinin ana çelişki tipi olarak seçilmesini getirdi. Ben söyle yapmaya çalıştım; birbirleriyle bütünleşen genç ve yaşlı kesim var ve birbirleriyle asla bütünleşemeyecek olan genç ve yaşlı

Ali İhsan Kaleci

kesim var, ve kuşak çatışması denen şeyin ait olduğu bir kesim var. Kuşak çatışması evrensel, genel geçer bir kural değildir de getirmeye çalıştım. Tersine, toplumların gelişmesinde kuşakların bir başka temelde bütünleşmesi süreci geleceğe ışık tutacak olan süreçtir. Ama elbetteki toplumların bu gelişmesinde çelişkilerinin bir tanesi kuşak çatışmasına dönüşen kesimler de vardır. Bunların içinden biri itilmeleri doğurur, biri de başlangıçta zorlamalarla dağıtma, parçalanmaları getirecekken ve tekil olaylarda getirir de, ama ben ışık'ta tekil bir durumu getirmek istemedim- son tahlilde bütünleşmeye gider ama o kadar da kolay değildir o iş. Çok şeylere malolarak gidenin sürecini işlemek istediğim baba ile Işık'ın bütünleşmesini verirken. Anne ile babanın Işık'ta bütünleşmenin yolu gibi zannettikleri fedakarlığın onların çizdiği yoldan değil, aslında Işık'taki dönüşümlerle olacağını koymaya çalıştım. Paralelinde koyduğum Sanem'in gelişiminde de bir happy end, yani zengin kesimlerden insanlar gelir, yoksul kesimlerden insanlarla birleşirler değil, yoksul kesimlerden gelen insanlar kendi koşullarında geleceğin güçleri olarak stabilize olurlarken, bu çelişki ortamında zengin kesimlerden bu bütünleşmeye sevgi bağı olarak ki ne kadar sürekliliği konusunda soru işareti bırakmaya çalıştım- kader bağ olarak birleşmeler olur, ancak o kesimleri uzlaşmaz biçimde orda bitiren veya kendisi bağını, sürdüremeyecek biçimde onlarla koparanlarla birleş-

meler biçiminde olacağını koymak istediğim.

Toplumun genelinde de bizi hiçbir gelecek kapısı, umut kapısı yoktura kaydırılabilecek gelişmeler vardır, bunlar re-ütüdür. Ama bu gün toplumun genel kesiti içinde çok kenarda köşede görünen belli etkinliklerde ve belli yoğunluklarda değilse de o güçlerin sandığımızdan da çok daha fazla ve somut olarak var olduğunu unutmamaya çalışalım. Sandığımızdan fazla derken çok da fazla sanmamak gerekir. Bir gün gelecekle diye beklememek gerekir. O sorumluluğu da gence geçirmek, o sorumlulukta herbirimizin bir parmağı olursa ancak olabilir de geçirmek umut vadeciliği gelişmeleri göstermek gerekir.

KALECİ □ Sizim de dediğiniz gibi konu gençleri çekecek bir konu, zengin erkek fakir kıza evleniyor ya da tam tersi. Kendi kendime düşündüm de, demin oyun için dağınık demiştim, galiba dağınık olan bizim toplum yapımız. Yani sürekli bir kayma var, bir oturmamışlık olduğu için bu dağınıklık ve karışıklık oluyor. Örneğin Sanem'in babası ile oğlu Kurter aynı müziği arabesk-dinliyorlar. Bu ilginç aslında. İkisi de arabesk kökenli, bundan zevk alıyor Baba yoksulluk günlerini hatırlıyor. Birdenbire zengin olmuş, bir geçmiş kültürü yok. Gençlik ailesi içinde görülüyor ve belli tipik özellikler yakıştırılıyor. Bu kez oyun gençlik oyunu olmaktan çıkıyor, biraz yaşlı bir bakış oluyor. Ah Şu Gençlerde de var. Annesi ile anlaşamıyor, kız arkadaşı vardır, arabası vardır vb. Yani genç deyince bunlar anlaşılıyor.

Fakat benim eleştirmek istediğim; biz bu değiliz, bizim çok daha büyük sorunlarımız, arayışlarımız var.

ONAY □ Ben yaşlıların, gençleri sorunları açısından realite açısından, toplumdaki işlevleri açısından, gelecekteki işlevleri açısından daraltıkları görüşündeyim. Ben Kuşak çatışmasına belki de çok fazla tepki duyduğum için ve özellikle de senin dediğin anlamda, yani gençlerin, yaşlıların kaderini de kavrayan ve yerine göre onlardan çok daha sağlıklı dünya görüşü ile bütün sorunları omuzlama durumuna gelen bilinçleri varken işi getirip sadece kuşak çatışmasına dayamak, bana gerçeğin tam tersi kasıtlı bir sapıtma olarak görüldüğünden tepkisel olarak sürekli yaşlılarla gençleri birlikte işlemeye belki fazla ağırlık vermiş olabilirim. Bunu kafamın bir köşesine kaydediyorum.

YARIN □ Yani Işık ve annesinin yaşamlarının çelişkisinin ilişkilerine yansması. Bu açıdan kuşak çatışması zararı değil.

ONAY □ Evet, Işık, annesi ve babası arasında bir çatışma var. Işık annesini ve babasını o yolla kurtarabileceğini düşündüğü için annesi babası da Işık'ın da bu yolla kurtulabileceğini zannettiğinden bir farklılık var, burada doğan çatışmalar var. Ama bunu ben gerçeklikte de çelişki olarak görmüyorum, çünkü bu sonuçta bütünleşmeye varacak bir çelişki. Buna karşılık öbür kesimdeki çatışma, birbirini kurtarmak bir yana birbirine olamayacağını ortaya koyuyor. Bu arada annenin ve babanın kendi içlerinde çelişkileri var. Bu figürlerin kendi içlerinde de o çelişkilerin varlığıyla bir arada giden sürecin sentezini doğuracak olanda bu çelişkiler.

ÇONGAR □ Çok vurgulanmış zaten

MERİÇ □ Şu bizim Sanem'in annesi ve babası ulusal, şablon tipimiz. Işık'ın annesi ve babası yabancı olmadığımız tipler.

KALECİ □ Bir tanesi bize verilen bir tanesi bizim yaşadığımız. Tren Gidiyor belki ve bu trende hiç görmeyeceğimiz insanlar var. Cafer var, başkaları var, tanyamıyoruz, ezikliğini görüyoruz ama yeteri kadar tanıyamadan Cafer trende gidiyor. Benim sevdiğim karakter Cengiz oldu. Baştan kötü çizilmiş ama karar verip Libya'ya gitmesi Işık'ın da bilinçlenme sürecini başlatıyor. Işık biraz romantik belki. Sanem de öyle. Ama Cengiz romantik değil, farkında her şeyin ve kurtuluş olarak Libya'ya gidiyor.

ONAY □ Her şeyi ak ve kara diye vermeye çalıştım. Çünkü realitenin kendisi öyle değil.

KALECİ □ Bir zamanlar birşeyler olmuş ve şimdi ben kendimi aforoz edilmiş gençlik gibi görüyorum. Suçlanıyoruz. Yaşama karşı hep karamsanz. Çevremdeki insanların ço-

ğu böyle, gençlerin umudu olması gerekir, ama böyle değil. Bu oyun da bizim çevremizdeki o karamsar ilişkileri alıyor, ama sonu öyle bitmiyor.

YARIN □ Işık ile annesinin yaşadığı çelişki bugün pek çoğumuzun yaşadığı bir çelişki. Yaşamımızın dışardan belirlenmesine karşı bizlerin toplumsal yaşama katılamamızın sıkıntısı var, arkadaşın söylediği gibi aforoz edilmiş olmanın sıkıntısı var. Bir yandan buna karşı çıkamama var. Herkes bir umutsuzluğa düşmüş, ben tek başıma bir şey yapamam deniyor. Birçok insan bunun sıkıntısını yaşıyor toplumsal ilişkilerini müdahale etmek gereği duyuyor, ama ailelerin de bağlayıcılıkları var, gençler bizi bu duruma getirdi anlayışı ile yasalardan da toplumsal yapının da sıkı olmasından dolayı bir geriden bakma var. Son olarak da şunlar söylenebilir: Dileğimiz oyunun oynanmış biçimiyle ve gençlerin yazdığı yeni gençlik oyunları üzerinde tartışabilmek.

Çok Geç

kendime kilimli bir kapıyı şimdi ben gelip birinin açması gerek nasıl da dönüp gittiler birer birer

seslenip çağırarak için çok geç.

bütün bir gökyüzü yetmezdi sevincimize ölüm bile az gelir oldu şimdi acıma

gölmek ve ağlamak için çok geç.

yürüdüm yürümem gereken bütün yolları kendime yargılı bir suçluyum şimdi bağışlanmak istiyorum gözlerimde

yargılanmak ve bağışlanmak için çok geç.

seni aramak ve bulmak için çok geç tükettim artık bütün zamanları ne aşk ne sükut dindirebilir ruhumu

yaşamak ve ölmek için çok geç.

şimdi yürüdüğüm bir yolun sonundayım sustuğu yerdeyim bütün şarkıların

başlamak ve bitirmek için çok geç.

Sana sözcükler getirdim sensizliğimden tıy gibi hafif sandığım sözcükler şimdi her biri kazanmış ruhuma taştan

susmak ve konuşmak için çok geç.

Ergül Çetin

1885 yılında, yüz yıl öncesi "eyvallah" demiş dünyamıza. Son sözleri "simsiyah bir ışık görüyorum" olmuş. Dünya edebiyatının kocamayan, görkemli aslanı Victor Hugo. "Simsiyah bir ışık" Neydi bu sözlerin anlamı? Karanlık; geleceğin yazgısı mıydı? Yoksa, böylesi yaşamın boyutlarını mi çevreliyordu bu sözler?

Kitabın yayımlandığı tarihe bakıyorum: 1876, yüzün üstünde yıl geçmiş. Basıldığı yer: Paris, adı, Les Miserables (Sefiller). Romantizm'in babası yazmış bu yapıtı. "Aç kurt duvarı deler" derler ya. İnsan bu! Yeğenlerinin açlıklarına, yoksulluklarından kıvrınmalarına, ağlamalarına dayanamayınca; yaşamak ve yaşatmak kaygusuyla elini fırındaki ekmeğe uzatmış. Konu: Ekmek. Ve "yüksek adalet prensipleri" ışığında beş yıl mahpusluk. Doğal, adalet yerini bulmalı. Huyunu suyunu namuslu kılmalı böyle kişinin. Bu gün ekmeği çalan, yarın evleri soyar; öbür gün bankaları. Elini harama uzatmış. Atarsın içeri, bak nasıl düzelir herifçiğlü!... Muma döner!.. Sonra, dik şamdana, bak seyrine!..

Öylesine olmasına öyle de, zindanlar insan dolu. İsimler karışmasın diye birbirine, alevin ateşinde damgalı demirleri kızdırır, dağların adamcağızın kolunu. Basarsın sıradan numarayı. Zaten alınca yazmamış mısın kara yazıyı? Ha bağına, ha bahtına, tümü aynı yola çıkar. Ne demiş eloğlu; "kanun örümcek ağına benzer, sineği yakalar da, kuş onu bir kanat vuruşuyla yok eder." Mangırın, mevkiin varsa tasalanma; müşavirler, avukatlar, karşısında başları eğik; bir dediğine, iki diyen bulunmaz. Yalanına: Küllâh; çaldığın minareye; kılıf biçimlerle, meraklanma!.. Bir de diyelim ki yoksulsun. Gücün, kuvvetin yok böyle numaralar çevirmeye. İşte o zaman yandığının resmidir. Yat yatabildiğinince. Zindanlar kişiyi insan eder. Dayan Jean Valjean dayan!.. Gayrı yılların bukağılara bağlanmış. Haydi görelim seni!.. Düzenin uyumlusu ol da, yok olsun mahpusluğun! Dön toplumuna!.. Yaşam seni bekliyor, açmış kollarını "gel" diyor. İşin, gücün girer yoluna. Girer de, çekilecek gibi değil yaşamın zindanlığı. İnsan birkez olsun düşmeye görsün. İyi kime derler, kötü kime? Doğru kim? Eğri kim? Zindanlar, damlar iyi eder mi kişiyi? Dayanılmaz böylesi yaşam!.. Önceleri çetelesi tutulur günlerin. Bir... iki... üç... beş... dokuz olunca çek ortadan bir çızı olsun sana bir on... Çızı çekmekle günler geçer mi sanıyorsun?

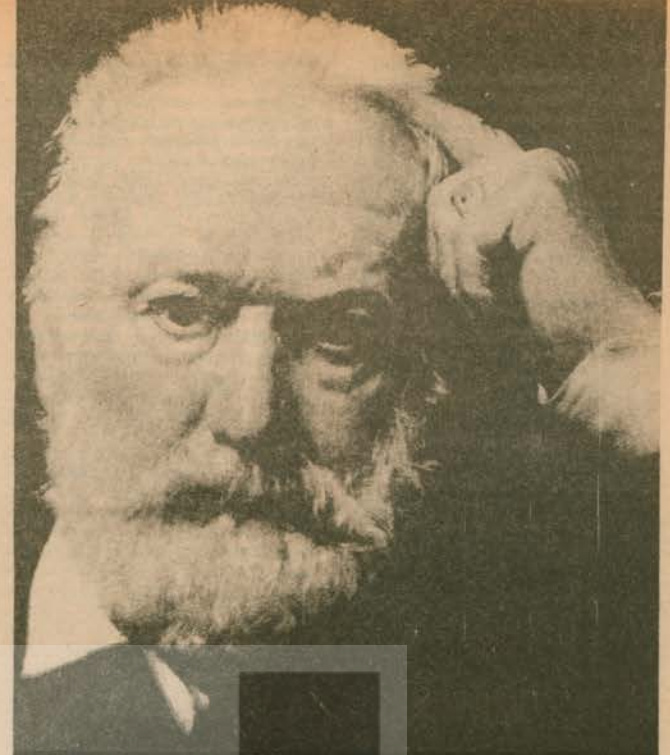
Romantizm'in kemalci vatan sever ozanı Namık Kemal son nefesinde; "Okunulacak kitap, bu kitaptır demiş!" Böylesine yüceltmiş bu yapıtı!..

Dizelerinde özgürlük için; "Mavh eder bülbül bile kendini hürriyet için Çekilir mi bu belâ?... Öyleyse kaç kurtul şu zindan yaşantısından. Bunu sana içinden gelen bir ses hayır. İç güdülerimizden geliyor özgürlüğe tutkumuz. Gene N.Kemal'in; "Çalış idrâki kaldır muktedir isen ademiyetten!.." İnsan bu, "hür

doğar, öyleyse, hür yaşamak hakkıdır." Dile kolay. Yıllar on dokuzca yığılmış. Acaba hiç düşündün mü Jean Valjean, "Mahpuslukların kanununu yazanlar, hayatları boyunca bir günlüğüne olsun hiç zindan" da, zindan şartları içinde yaşayabilirler mi?" Her kaçış günlere gün ekledi. Toplam ondokuz yıl. İnsanı aç, çibül, aylak bırakma. Bak bakalım o zaman kaç tane kötü kalır ülkende. Gene de diyeceksin ki; "kimisi yoktu, kimisi de varlığa doymamışlığından aparır göz koyduğunu. Yaşam için almak başka, çalmak için çalmak yine başka. Kodamanıyan bu işin korkma. Şairin de dediği gibi; "Milyonla çalan mesned-i izzetde serefrac/ Bir kaç kuruşu mürtekinin cayı kürektir." Kısacası; "milyonla apardın mı yükseklik mevkiinde başın dik/birkaç kuruşu zimmetine geçirenin yeri kürek mahkumludur." Çalmak bazı yönetimlerde amaç oluyor. Ha değeri bir olanı yolunu bulup binlere satmışsan, ya da dürüstlüğe madik atmışsın, yollar bir noktada buluşur.

Monsior Myril'i tanıdınız mı? Pisköpos. Ne de merhametli. "Oldu mu böyle olmalı din adamı" diye düşünesi geliyor insanın. Yoksa; "Cennetin anahtarlarını para karşılığında satandan, Bokaccio'nun De-ka Meron'undaki zampara keşiflerine kadar nicelerini okuduk. Eee!.. Nasıl olmuş da böylesine dört-dört-lük (üstün değil) örnek bir insan olmuş Monsieur Myril. Nasıl mı? Bir idam hükmünün yerine getirilmesinde hazır bulunmuş. İşte o gün, bugün insanı, insanın öldürmesini, bir türlü onaylayamamış, dünyası allak bullak olmuştu. "Canavarca bir yöntem" diyordu idamın ifazına. Ölüm Tanrıya özgü bir eylem diye düşünüyordu. Giyotinde kelle bir köşeye beden bir yana savruluyor, ne de kötü bir görüntü meydana geliyordu. Yazgının böylesine Muhammedan gibi; "Şer ve hayır Allahtandır" diyemiyordu Monsior Myril.

Birisi daha var kişiliğine etke. Pisköpos'un. Yaşı seksen altıya ulaşmış eski bir konvansiyonel üyesi. Devrimci. Büyük Devrine keseden değil de, yürekten inanmış, gelene pašam, gidene aşam demiyenlerden biri. Öyle de, yasal prensier eski çıkarıcılarla el ele venp-yeniden-toplumun başına çöreklenince devrime yürekten inanan konvansiyonel üyesi, yaptıklarından, inandıklarından ötürü afazoz edilmiş, günlerini doluruyor, son demlerini yaşıyordu. Toplumun iyiliğine, kutsal ruhun yüceliğine, böylesi kişiyi dine, imana getirmek yaptıklarına pişman etmek, bir din insanı için herhalde ödev olsa gerek. Fırsat bu fırsatır demiş de, koşmuş yaşının evine. Yeni yöneticilerden çekmediği kalmayan özgürlükçü, karşısında, din adamını görünce, kim olduğunu, nereden geldiğini soruyor. Yanıtı önemli devrimcinin: "Terazi eğilecekse halktan yana eğilmeli", tarih boyunca ezilen, sömürülen o. Kadın için fahişeliğin, erkek için tutsaklığın, çocuklar için karanlıkların yok olması, bilgisizliğin, çıkarıcılığın son bulması, kardeşliğe, birliğe, şafağa, yönelmesini, sefalet çanağı olan ko-

ÖLÜMÜNÜN 100. YILINDA VICTOR HUGO VE SEFİLLER

Abdullah Siyami

kuşmuş düzeni, sonsuzluğun alevine savurmayı istiyordu yaşlı devrimci. Özet olarak söyle değil de düzenle insan oğlunu; "İyiye, güzele, doğruya" ulaştırmayı amaçlayanlardan idi inamış devrimci. İnandıklarını üstüne basa basa anlattı rahibe. İşte pisköposu iyi insan eden iki etken.

Dünyalığı da önemsenecek gibisinden sayılmadı Myril'in. Gümüştünden altı tabak, bıçak, çatal, kaşık, bir de halasından miras kalan som gümüştan iki şamdan. Kitapları, karyolası, eftan püften şeyler, yeterli sayılırdı O'na. Zaten, mülk yüce tanrının değil miydi? Kapılarını anahtar bile koydurmamıştı Pisköpos Monsieur Myril. Kapılar herkese mi açıldı? "Herkese!" "On dokuz sene kürek mahkumluluğu çekene de açık mı Monsieur Myril'in kapıları?" "Elbette!"

Jean Valjean, Diğne'nin sokaklarında nereye gidebileceğini bilmeden dolaşılıyor, geceyi geçirebileceği bir yer arıyordu. İlk önce Belediye binasına yatacak bir yer için başvurdu. Keşke oraya hiç uğramamış olsaydı, ispiyoncu fesat yuvasına. Ci-

deceği yere daha varmadan namı daha evvelinden ulaşmış oluyordu; kürek mahkumluluğu, adı, sanı baykuş kanadında ulaşıyordu.

Geceyi geçirebilmek için bir köpeğin kulübesine bile razı olmuştu, nedense köpek de istekli olmadı Jean Valjean'la bir geceliğine olsun kulübesinin mülkiyetini paylaşmağa. Çaresizdi. Günlerin yorgunluğu, açlık, uykusuzluk onda güç, kuvvet bırakmamıştı. Gecenin soğuktu bütün acılarıyla içini karartıyor, gözleri de kapanır gibi oluyordu. Bir taş bankonun üzerine uzanırken kiliseden çıkan bir kadının gözüne ilişti. Bir yer bulamayıp da taşın üzerine yatmasının nedenini sordu kadın. Jean Valjean olanı biteni anlatınca, kadın hemen O'na Pisköposun evini öneriverdi. Hiçbir kapının kendisine açılmadığını inanan Jean Valjean rahibin kapısının kendisine açılacağına inanabilir miydi? Öyle de, ne de olsa son çaresiydi bu, zindanda bile tahta bir kerevette yatmıştı, taşların üstünde, asla.

Cebinde ondokuz senelik mah-

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

Bir toplumu, bir halkı teslim almak isterseniz onu tarihsiz bırakın yeter. Bu söz çok bilinen, yinelenen ve haklılığı da tartışmasız olan bir gerçeği dile getiriyor. Getiriyor ama tamamlanması da gerekli. Nasıl bir tarihle?

Tarih, ülkemizde ilkokulun üçüncü sınıfından başlayıp, üniversite bitene kadar her yıl okunan bir iki kitap biçiminde ele alınmıştır. Çeşitli dönemlerde bu kitaplardan yakınılmış, içeriklerinde değişmeler yapılmış ve yine okutulmuştur. Çocuklar ve gençler için kimi kez masalsı yanı sıra sıkıntılardan uzaklaşan ders saatleri, kimi kez de ezberlenemediği için kırık notlara neden olan bir isimler ve tarihler toplamı olmuştur.

Ama tarih hiçbir zaman, grişteki sözü hakeden bir bilince ulaşmamıştır ülkemizde.

Tarih bir isimler ve tarihler toplamının masalsı anlatımı mıdır? Yoksa toplumun ve doğanın gelişim yasalarının insan yararına kullanılmasına yardımcı olacak bir gelişmeler bütünü müdür? Yazık ki ülkemiz için birincisi doğal kabul edilmekte ve insanlarımız da bu anlayışla tarihlerinden koparılmakta, köksüz, ne reden geldiği, nasıl geldiği ve doğal olarak da nereye ve nasıl gideceği belirsiz insanlar durumuna getirilmektedir. Toplumumuz da aynı olgunun toplu gerçekleştirilmesini yaşamaktadır. Köksüz, ama hani orta asyadan diye başlayarak anlatılan türden bir kök de değil bu sözünü ettiğimiz, geleceği belirsiz bir toplumsa, ne kadar toplumdur tartışması bile gereksiz. Tek tek insanların aritmetik toplamından oluşan ve sadece topluluk olan bir toplum

İşte bu anlayışla, gençlere yer vermeksizin çokça "genç" sözcüğü kullanılarak geçirtilen gençliklerinde, gençliğin tarihini ele almayı yararlı gördük. Çünkü, gençliğin bugün gündemindeki sorunların çözümünü yolunda neyin yapılması gerektiğini bilmek kadar, neyin yapılması gerektiğini de anlayabilmek, gençliğin mücadele ve örgütlenme tarihine duyarlı bir yaklaşıma gerekli kılıyordu ve çünkü, bugün gençlik için gündemin başında duran, "bağımsız ve kitlesel" bir hareketin ilkeleri, biçimi, programı vb. için, geçmişin deneylerinin eleştirilerek bakışla ele alınması önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Çünkü Osmanlı'nın insanı kul sayan anlayışına karşı meşrutî devlet için girişilen ilk eylemlerden buyana gençler, ülkemiz için önemli bir güç olmuşlardır. O kadar ki, padişah yetkilerinin ve devletin hukukla sınırlandırılmasını sağlayan ilk hareketlerde yer alanlardan sonradan veri-

TARİHİN TARTIŞMAYA BAŞLARKEN

Mehmet İzer

len ad bile "genç" kelimesini taşımıştır. Ulusal kurtuluş savaşı öncesinde oluşan kongrelerde yer alan gençlik temsilcileri, gençler için konulan bir bayram, uluslararası politikadaki sıkışmalara aşılmasına kullanılan mobilize gücün gençlerden oluşturulması, iç politikada tek parti döneminin vurucu gücü olarak kullanılan gençlik, çok partili yaşama geçişte "demokrasi ve hürriyet" için harekete geçirilen genç insanlar ve...

28 Nisan olaylarıyla birlikte konum değiştiren gençlik. İşte kısa bir sıralama ve "genç" kelimesinin ülkemiz için önem taşımamasının ve ondan kuşku duyulmasının kısa bir anlatımı.

Bu sıralama bile belirli bir yöntem, gençlik tarihini nasıl ele almak gerektiğini gösteriyor. 1950'li yılların sonuna kadar, cumhuriyet yıllarını kapsayan ilk dönem, 28 Nisan'la kapanmış, 28 Nisan'la başlayan süreçse, dört yılı ancak kapsayacak biçimde. 1965 başında "Dönüşüm" adlı gençlerin çıkardığı bir dergiyse başlayan dönem daha da kısa sürecek FFK'nin 3. kongresiyle bitmiştir. Ardından iklişer, üçer yılda değişen dönemler başlamıştır. Bu dönemlerin herbirinin özellikleri, doğal olarak da araştırmada ele alınma biçimleri değişiktir. Sözleşisi, gözüme takıldığımız renkli bir camla, hem "Ya Taksim Ya Ölüm" diye yollar dödüren gençliği, hem de 28 Nisan'da "Hürriyet Hürriyet" diyerek yürüyeni değerlendirmekte zorlanız. Değerlendirilebilirdiği söylenirse de, sonuçta 1960 başlarında "aslan" diye omuzlara alınan gençliğin, 1980'lerde dönemin tek suçlusu olarak görülmesine ulaşılır.

Öyleyse, dönemleri ayrı ayrı ve kendi iç dinamikleriyle ele almak ve

incelemek tek geçerli yol olacaktır. Ama burada da, terazisine başvurucağımız ortak bir tarihsel özellik gereklidir. Çünkü, tarih nasıl 'masal' değilse ve insanların gelişmeleri denedeyebilmelerine yönelik bir bilim, bir bilinçse; bu çalışmada yapılması amaçlanan da, salt bir anı derlemesi değildir. Bu nedenle de ortak bir temel, baz olması gereklidir. İşte bu da, gençliğin "bağımsız ve kitlesel" örgütlenmesi terazisidir. Çünkü bu terazinin vereceği sonuçlar, olayların ve yılların sonucunda da dönemlerin tarihsel karşılaştırılmasını doğrunun, yanlış ortaya serilmesini olanaklı kılacaktır. Bunun yanı sıra, sınıfı bir toplumun gençliği olarak gençliğimizin bir yığın halinde politik bilinç değişimlerini, kendi hareketinden çıkarak irdelemekte terazinin daha doğru tartmasını sağlayacaktır.

1940'lı yılların ortalarında iki büyük kentte üniversite çevrelerinde filizlenen ve kısa sürede öğrenciler için saygınlık kazanan hareketlerin neden MTTB içinden değil de ayrı toparlanmalara olduğu ancak bu ele alışla anlaşılabilir. Gene, MTTB karşıtı olarak kurulan TMTF'nin varlığına karşın 1960 sonrasında hızla yesheren Fikir Kulüpleri'nin varlık nedeni de aynı arayışla ortaya çıkar. Yakın tarihlereyse hiç değilse eleştirilme yaklaşımın ana hatlarını bu yaklaşımla verebiliriz.

İşte, bu sayıyla başladığımız ve toplumumuzun tüm kesitleri için yapılmamasın zamanı gelmiş belki de gecikmiş bulunan tarih çalışmamız, böylesi bir ele alışla verilmeye çalışılıyor. Ana eksen, döneminin önde yer alan gençlik liderleriyle yapılan konuşmalar oluşturuyor. Bu ilk konuşmalarda, konuştuğumuz gençlik liderlerini yalnızca sorular sorul-

makla yetinildi. Çünkü üzerinde oldukça çok sayıda, ortak anlaşma noktalı bulunan bir döneme, 1960'ın hemen öncesine, üç dört yıl sonrasına uzanan döneme ilişkin bir çalışmayla başlamayı gerekli bulduk. Ancak, konuşmalarda yer alan kimi olaylar, isimler ayrıca ve yine kaynaklara giderek ele almayı da yararlı gördük. Bu ilk bölümde yer alan isimlerle, sonraki dönemlere ilişkin olarak gerek duyulduğunda yeniden ama bu kez tartışarak konuşabileceğimizi de şimdiden duyuralım. Konuşmalarda birlikte gençlik tarihini ele almışız "tarihsel", ama tarih sıralamasına çok da önem vermediğimizi de öncelikle söyleyelim. Bizce fazla bir önemi de yok.

Daha önce de söylediğimiz gibi bu ilk dönem; (ele aldığımız ilk dönem), ortak noktalar oldukça çok olan ve bu nedenle de tartışmaya çok çokça yer açmayacak bir dönemdir. Ama hemen belirtilmesi yararlıdır ki, bu yargımız da içinde olmak üzere döneme ilişkin herşeyi tartışmaya açtığımız ve bunu özellikle de isteriz.

Ama, ardından gelecek ve bizim de "işleyebileceğimiz" dönemlere ilişkin böylesine bir kestirimimiz yok. Onları tümüyle ve ilk satırdan başlayarak tartışarak işleyeceğiz.

Bu önsözünü bitirmeden ya da tartışmaya başlamadan önce son olarak şunu da belirtelim. Gençlik tarihini gündeme getirirken tarihe bakışın, gençliğin, bugünkü görevlerinde yerleştirilmesi, benimsemesi gereken ilkeleri, eğilimleri ya da kesinlikle dışlanması gerekenleri, yanlışları ortaya koymaya yönelik olması gerektiğini düşünüyoruz. Sözleşisi, söyle bir bakıldığında, ne zaman yığınsal ve sendikal temelde birleşik örgütlenmeler yaratılmışsa, gençler o dönemlerde toplumsal ve politik yaşamda etkin bir güç durumunda olmuşlar, ne zaman dar politik örgütlenmelerle, gençliğin yığınsal örgütlenmesi birbirine karıştırmış, ayrıca noktaları politik tutumlar belirler duruma gelmiş, o zaman bütün etkinlik yitirilmiş ve "kullanılan" bir güç durumuna gelinmiştir. İşte bu nedenle tarihsel bakışımız yanlış olacak; doğrudan ve ileriden yana...

"İşleyebileceğimiz" dedik, çünkü bu çalışmamızda, en azından şimdilik iki dönemle sınırlı kalacağız düşünüyörüz. Bu belki de bir önceki ve bir sonrasıyla dörde çıkarılabilir, ama şimdilik. Bu ilk sözün noktasını koymadan önce, tarihe olan güvenimizi, inancımızı yeniden belirtmek istiyoruz. Tarih kendi içinde kimi zamanlar zigzaglar çizer, geriye gider ama durdurulmaz bir ırmağın gibi ilerleye akar.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

■ Benim üniversite öğrenciliğim 27 Mayıs hareketinin hemen sonrası 1961 anayasasının yeni kabul edildiği dönemdedir. Siyasal açıdan yeni anayasanın getirdiği olanaklar ve yaşanan kapalı dönemin ardından gelen yenilikler topluma hakimdi. Siyasal yelpaze, sosyalist olduğunu açıklayan TİP'in de katılımıyla genişlemiş, anayasasının getirdiği çift meclis, sosyal refah, sosyal adalet gibi konular toplum gündeminde önemli yer almıştı. Tartışmalara paralel bir yayın politikası ortaya çıkmış, Yön ve Sosyal Adalet gibi dergiler yayın hayatına girmişlerdi. İki Nukrumah'ın Üçüncü Dünya sorunlarını dile getiren kitabı olmak üzere bir çok yeni kitap yayımlanıyor, çok yönlü hareketli bir tartışma ortamı başlıyordu. Toplumda grev hakkının kullanımı onunla ilgili yasaların çıkarılması gibi konular tartışılmaktadır. Kavel işçileri yasa çıkmadan ilk görevlerini başlatmışlardı. Üniversite DP iktidarı karşı 28 Nisan olaylarının yaratıcısı olan gençlik liderlerinin ve yeni anayasanın hazırlayıcısı öğretim üyelerinin bulunduğu, toplumun itibarlı bir kesimi durumundaydı. Ancak, yeni dönemde, ortaya atılan konularla ilgili yeterli bir bilgi birikimi yoktu. Sezgiler dönemi atlatılmakta, bilgilendirme dönemi yeni başlamaktaydı. Toplumda "sınıf" konusu tartışılmaya başlamıştı.

□ Öğrenci derneklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve de onların çizdiği sınırlar içinde çalışan demekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu demekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlara çatışmalara yol açıyordu. Nedenlerinden söz eder misiniz?

■ Türkiye'de aslında 1950 öncesi bağımsız hareketi esas alan öğrenci örgütleri kurulma çabaları yaşanmıştı. Ama hakim olan örgütler, Milli Türk Talebe Birliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu iktidar ve muhalefet partilerine dayalı örgütler olarak kendilerini gösterdiler. 1916 tarihinde kurulan MTTB'ne karşı 1947 yılında TMTF kuruldu. Bu iki kuruluş uzun yıllar iktidarı ve muhalefetin gençlik örgütleri olarak çalıştılar. MTTB gençlik derneklerinin bir üs kuruluşu durumundaydı. Ve DP, daha sonra da AP yanlısı bir politik çizgi izledi. Fakülteelerde birlikler, üniversitelerde öğrenci birlikleri ve büyük kentlerde temsilciliklerden kurulu bir federatif yapıya sahip olan daha yaygın öğrenci kuruluşu TMTF ise, daha ziyade CHP yanlısı görünümdeydi. 1960 hareketi öncesi muhalefette olan CHP'nin yandaş durumundaki bu örgüt mitinglerde etkinlik gösterdi. Hareket sonrası da Milli Birlik Komitesi ile ortak çalışmalarında bulundu. AP iktidarı döneminde

Orman kanunu tasarısını protest o yürüyüşü.

Konuşmalar: ORHAN SAMİ

Osman Saffet Arolat "Gençlik, dün de bugün de toplumun yarınıdır"

Osman Saffet Arolat

1924 yılında Ankara'da doğdu. 10 Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi. 1962 yılında Ankara'da önce gazetesinde amatör olarak başlayan gazeteciliğini şimdi de sürdürüyor. Ant ve Yeni Ortam dergilerinin de çeşitli görevlerde bulundu, yazı işleri müdürlüğü yaptı. İstihbaratın kurucuları arasında yer aldı. THA, Milliyet, Güneş gazetelerini de haber müdürlüğü yaptı. 1970 yılında düzenlenen TRT Bilimsel Araştırma Ödülü'nü "Türkiye'de Gençlik Hareketleri" adıyla çalışmasıyla kazandı. 1980 yılında kaçardan kaçakta yaptığı raporlarla Yılın Gazetecisi Ödülü'nü aldı. 1981-1983 yılları arasında arası dergimizin Genel Yayın Yönetmenliğinde bulundu.

ise, yine muhalefette yer alan bir kuruluş haline aldı. TMTF'nin 1964 yılında Yön dergisi ile birlikte yürüttüğü "Milli Petrol" kampanyası büyük yankı uyandırdı. Ayrıca üniversitelerde sınav yönetmelikleriyle ilgili önemli girişimlerde bulundu. İlk kez grevlerde ve işçi sendikalarıyla işbirliğinde bu örgüt yer aldı. Bu girişimler doğal olarak sizin sözünü ettiğiniz gibi siyasal iktidara çatışmayı getirdi. Ancak, buna karşın uzun bir süre TMTF ve alt örgütleri durumunda olan İstanbul Üniversitesi Öğrenci Birliği, İTÜ Öğrenci Birliği, İstan-

bul Teknik Okulu Öğrenci Birliği yine de hükümetten ve Üniversitelerden yardım alan kuruluşlar durumundaydı. Özellikle TMTF'nin Uluslararası Kültür Şenliği Komitesi ve Turizm Bürolanna bakanlıklar yardım ediyorlardı. TMTF'ye bağlı kuruluşlar arasında Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği ve Ege Üniversitesi Öğrenci Birliği gibi kuruluşlar da vardı. Bu örgütün doğrudan yönetim kademelerinde olmamakla beraber çeşitli komisyonlarında TİP sempatanı öğrenciler de çalışıyordu. Dönem siyasal yanı ve öğrenci örgütlerinin

yapısı itibarıyla böyle bir görünümdeydi. Daha sonra üniversitelerde TİP yanlısı öğrenciler tarafından Fikir Kulüpleri kurulmaya başlandı. Bunlar önceleri tek tek bütün fakülteelerde bağımsız örgütlerdi. 1966 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu'na giderek federatif bir yapıya ulaştılar. Doğal olarak bu kuruluşun siyasal çizgisi TMTF'den farklı bir çizgi oldu. Daha sonra sol hareket içinde farklılaşmalara paralel olarak yeni ve farklı örgütler çıktı. Devrimci Öğrenci Birliği, Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu gibi yeni örgütler bu zincire eklendi.

□ Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı ve neler başardı?

■ MTTB merkez sağda idi, diğer örgütlerse merkez soldan başlayarak solun çeşitli gruplarının temsilcileri durumundaydılar. Bunların bir işlevleri "doğru öğrenci sorunlarıyla ilgili" uğraşlarıydı. Sınava yönetmeliğinin değişmesi, harçlar, kitap fiyatları, teksir ders notları ve benzeri konulardı. Bir diğeri ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapının yansıtılması bu sorunlara öğrencilerin ilgisinin artırılmasıydı. Yani "milli petrol" kampanyası, Kıbrıs sorunu, türk-amerikan ilişkileri, üçüncü dünyanın sorunları, kalkınma modeli tartışmaları gibi konular ele alınıyordu. Örneğin "Milli Petrol" kampanyası sırasında dönemin AP iktidarı ve onun Enerji Bakanı Mehmet Turgut'a karşı çok yönlü ve sert bir kampanya yürütüldü. Kendisine yabancı şirketlerin avukatı olduğu iddiasını simgelemek için bir cübbe, öğrenci örgütlerinin yöneticileri tarafından gönderildi. Öğrenciler Batman'da yürütülen grevle ilgili olarak çalışma yapıldıkça Batman'a giderek grevci işçilere destek olduklarını açıkladılar. Bu öğrenci

örgütlerinin işçi hareketleriyle kurdukları bağlantıların ilk halkalarından biriydi. Daha sonra sık sık buna benzer eylemler 1960'lı yıllarda görüldü. Derby, Paşabahçe, Epengle grevlerinde, Çorum'lu işçilerin Ankara-İstanbul yürüyüşünde ve birçok eylemde benzeri eşgüdümüne girildi. Gelişen toplumsal ve ekonomik olaylardan, kendi eylemlerinden, siyasal ortamdaki değişimlerden, dünyadaki gelişmelerden etkilenerek bu örgütler kendilerine göre çalışmalar yapıyorlardı. Siyasal yelpazelenmeye paralel olarak da örgütler farklı politik görüşleri benimseyen öğrencilerin yönetimindeki kuruluşlar haline alıyordular.

Öğrencilerin siyasal partilerle olan bağları bu dönemde de sürüyordu. Ve siyasal partilerle öğrencilerin arasındaki bağda da öğrenci örgütlerindeki üyelerden bir bölümü siyasal partilerle bağlantılı olmaya başlıyor. TMTF temel niteliğini CHP paralelindeki öğrencilerin içinde bulunduğu bir örgüt olurken, MTTB, AP yanlılarının içinde bulunduğu bir örgüt oluyor. Ama iki örgütte de diğer gruplardan insanlar olmaya başlıyor. Ayrıca 1961'de kurulan TIP'nin sempatanları da bu öğrenci örgütlerinde görev almaya başlıyorlar. Ama bir süre sonra doğrudan doğruya sınıf sorununa eğilen bir örgütlenmeyi amaçlayan FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) kuruluyor. Aslında Fikir Kulüplerinden ilki 1957'de SBF'de kuruluyor. Örgütün federatif bir yapıya dönüşmesi 1966 yılına raslıyor. 1966 yılında FKF genellikle kendilerinin Sosyalist olduğunu öne süren öğrencilerin örgütü niteliği durumuna geliyor. Ve bunlar genellikle işçi sınıfının ve köylülüğün olaylarında, onları yandırmaya başlamış oluyor. Toprak işgalleri, grevler, yürüyüşler, işçi mitingleri bunların genel uğraş alanları olmaya başlıyor. Daha sonra bilindiği gibi

bu örgüt 1969'da TDGF (Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu) adını alıyor ve biraz daha farklı bir yapısal gruplaşmaya uğruyor.

Örgütlerin temel nitelikleri ve dayanımları bu. Yani MTTB genellikle dönemin iktidarı olan AP eğilimli bir örgüt. TMTF, CHP ağırlıklı ve bazı TIP'li öğrencilerin bulunduğu bir örgüt. TMGT yine CHP'nin ağırlıklı olduğu bir örgüt. FKF ise daha ziyade TIP paralelindeki öğrencilerle parti dışında kalan sosyalist grupların ağırlığında olan bir örgüt. Bu arada 1968'de MHP yanlısı ÜOB (Ülkü Ocakları Birliği) kuruluyor. Daha önce Komünizmle Mücadele Dernekleri ve Yeniden Milli Mücadele Dernekleri gibi derneklerin yerini bu grup almaya başlıyor. Bu örgütün ağırlığını bir süre sonra MTTB içerisinde

de de görmeye başlıyoruz. Örgütlenmenin temeli ve genel yapısı bu biçimde görülüyor.

□ O dönem başkanı olduğunuz derneğin çalışmaları, üye sayısını, okulda lokal olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığınız eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız.

■ Ben, öğrenci örgütlerinde ilk çalışmamı İÜTB gençlik tiyatrosunda yaptım, 1952 yılındaydı. Bu örgütün Çagaloğlu'nda eski Eminönü Öğrenci lokalinde bugün Halk Eğitim Müdürlüğü olan binada bir küçük tiyatrosu vardı. Bu oda tiyatrosunda çalışmalarımızı yapar, çeşitli yerlerde gösteriler sergilerdik. İÜTB ise, Beyazıt Söğanağa'da iki katlı bir binaya sa-

hipti. Üniversite içinde ayrıca bir lokal yoktu. Ama öğrenci temsilcilerinin ve derneklerin fakülte-lerde özel odaları ve ilan tahtaları bulunurdu. Kısa bir süre sonra İÜTB'nin üst örgütü durumundaki TMTF'nin basın yayın kolu yöneticisi oldum. Daha sonraki yıllarda bu örgütün Uluslararası Festival Komitesi ve tiyatrosunda görev yaptım. Ayrıca bir dönemde atama ile gelen İstanbul Sekreterliği görevinde bulundum. Bu örgüt de İstanbul'da Çagaloğlu'nda Hürriyet gazetesinin karşısında bugün Milli Eğitim Müdürlüğü olan binanın kullanımına hakkına sahipti. Ankara ve İzmir'de de bölge temsilcileri vardı. Örgüt muhalefet yanlısı olmasına karşılık bazı seksiyonları devletten doğrudan yardım alırdı. Bazı bakanlıklarla doğrudan işbirliği içindeydi. Bu örgütün alt organları olan öğrenci birliklerinden özellikle İÜÜ ve İYÜTO öğrenci birlikleri okul içindeki özel lokallerinin yanı sıra üniversite kantinlerinin işleticisi olduğu için büyük kazançla sahipti. Bu gelirler öğrenci örgütlerinin çok yönlü yayın ve eylem planlaması yapmalarını ve bağımsızlıklarını sağlardı. Bu birlikler de üniversite rektörleriyle eşgüdüm içinde ve diyalog içinde çalışırdı. Öğrenci eylemlerinde silahın görüldüğü 1968 yılına kadar bu işbirliği ve eşgüdüm devam etti. Aynı saygınlık topluluk içinde ve basında da 1968 yılına kadar giderek artan bir şekilde sürdü. Ancak, silahın eylem içinde yer alması bu saygınlığın birden yok olması sonucunu beraberinde getirdi. Eylemlerden bir bölümü daha önce anlatılanlardı. Diğer bazı örneklerden söz edersek şu üç eylemleri sıralayabiliriz. Ortacada meydana gelen alevi-sinni çatışmasında İÜÜ Öğrenci Birliği olay yerine giderek çatışmaya son veren "Başmayı" sağladı. Kaymakam, Muğla valisi ve Jandarma Komutanı albay rütbeli bir subay bu baştırma eylemi sonrasında dönemin Öğrenci Birliği Başkanı Hasan Yalçın ve arkadaşlarını kutlamışlardı. Bu eylemi ben ekip üyelerinden biri olarak Akşam gazetesinde üç günlük bir yazıda anlatmıştım. Yine İÜÜ Öğrenci Birliği'nden 25 kişilik bir ekip Haran'da bir sosyal yapı araştırması yapmıştı. Bu araştırmanın sonuçları daha sonra Birliğin Oturum Yayınları arasında bir broşür olarak yayınlanmıştı. Bu gezi ile ilgili röportaj ve köy monografileri de benim ve Günel Dal'ın ortaklaşa yazdığımız "Oy Cehennem İleri" isimli röportaj da yine Akşam gazetesinde dört gün süre ile yayınlanmıştı. TMTF Uluslararası Kültür Organizasyon Komitesi tarafından on, oniki ülkenin müzik, tiyatro, folklor ve bale gruplarının katıldığı Kültür Şenlikleri yapıldı. Oktay Arayıcı'nın uzun süre yöneticiliğini yaptığı ve devletten büyük yardımlarıyla düzenlenen bu şenlikler dünya gençliğinin bir araya gelmesini sağladı. Hem Avrupa'dan, hem ortadoğu ve kuzey afrikadan hem de sosyalist ülkelerden birçok topluluk

FIKİR KULÜPLERİ FEDERASYONU

“ Amacı ve Konusu
Örgütümüzün niteliği tüzüğümüzde 'Fikir Kulüpleri Federasyonu' bilimsel düşünme ve davranma yetisine ulaşmış yüksek öğrenim gençlerinin; onların dayanaşmaya, karşılıklı eğitime, iş ve eylem birliğine dayanan örgütüdür' denerek açıklanıyor. Demem ki, FKF yüksek öğrenim gençlerinden belli niteliklere ulaşmış olanların örgütüdür. Salt bir öğrenci örgütü değildir. Öğrenci, eğitim üyesi, mezunlar birlikte bulunurlar. Üyeleri arasında dayanışma, karşılıklı eğitim, iş ve eylem birliği esastır.

Federasyonumuz, gene tüzüğümüze göre; 'Gençlerin mutluluğunu insanın kendisini geliştirebileceği olanakların varolduğu bir düzende görür.' demektedir.”

Fikir Kulüpleri Federasyonu Stratejisi adı broşürden, 22.1.1967, Ankara

TÜRKİYE MİLLİ TALEBE FEDERASYONU

Kesin kuruluş yılı hakkında bilgiler olmamakla birlikte 1947'de oluşturulmuş kabul edilebilir. Gerçek örgütlenmesi ise: "T.M.T.Fed. Ankara Yüksek Tahsil Talebe Birliğini Federasyona Kabul etti (11.7.1949 Pazartesi)

T.M.T.Fed. Marmara Lokalinde Mükherrem Taşçıoğlu'nun başkanlığında toplanarak, Ankara Yüksek Tahsil Talebe Birliği Federasyonu kabulünü oy birliği ile kabul etti. Dünya Gençlik Birliği ruznamesinde görüşülerek, bu toplantıda kabul edildi. Federasyon başkanlığında yapılan seçim sonunda Talha Ermiş seçilmiştir." M.Taylak, agy.s. 218

bu şenliklere katılırdı. Her yıl yaklaşık bir ay süren bu şenliklerde 300-600 yabancı konuk ülkemiz sanatçılarıyla bir araya gelirdi. Gösteriler özellikle folklor gösterileri halk tarafından büyük bir ilgi ile izlenirdi. Bu öğrencilerin kalması için Galatasaray lisesi, İTÜ öğrenci yurdu gibi binalar bakanlık tarafından TMTF'nuna tahsis edilirdi. Bu dönemde bu lise ve yurtlarda yine bakanlık katkısıyla yemek çıkarılırdı. Belediye de başta açık hava tiyatrosu olmak üzere birçok tiyatro salonunu TMTF'ye verirdi. Bu şenliklerin 1964-67 yılları arasında yapılan dördü, büyük katılımla gerçekleşti ve büyük yankı uyandırdı. Bu organizasyonda grup rehberlikleri TMTF turizm müdürlüğü elemanlanca, tiyatroların sahne amidiği TMTF tiyatrosu elemanlanca sağlanırdı. TMTF nin üye sayısına gelince buna bir kongre açısından baktığımızda 500-600 delegenin katıldığını görürdünüz. Bir mitingde bu sayı 30 bine kadar ulaşabiliirdi. Ama hemen her eylemde, açık hava toplantısında 5-6 bin, kapalı salon toplantılarında 1000 kişiye ulaşılırdı. Benim daha sonra İstanbul Sekreterliği yönetiminde yer aldığım Fikir Kulüpleri Federasyonu'nda ise yurdun çeşitli illerinde 40 kadar Fikir Kulübü vardı. Çeşitli fakültelerde kurulmuş olan bu kulüplerin üye sayıları ise 50 ile 300 arasında değişiyordu. FKF'nin İstanbul İktisat, SBF ve ODTÜ gibi bazı özel durumdaki fakülte ve yüksek okullarda üniversite içinde lokali yoktu. Devletten yardım almıyordu. Ve kira ile oturduğu binalarını broşür satılan, paralı eğlence geceleri gibi girişimlerle sağlayabiliyordu.

□ 1960'dan sonra gençlik hareketleri hız kazanıyor. Bu yoğunlaşmanın nedenlerini ve nasıl bir gelişim izlediğini anlatır mısınız?

■ Daha önce de söylediğim gibi bunun birinci etkeni 1961 anayasası ve ona bağlı kurulların gelişmesi oldu. Siyasal yelpazenin gelişmesi, yayınların sayısal olarak artması, gençliğin Dönüşüm dergisinden başlayarak kendisinin de yayın yapması, çok yönlü tartışmalar, dünya ülkeleri ile ilgili bakış açılarındaki gelişmeler ve benzeri etkenler 1960 sonrasında daha duyarlı bir gençlik yarattı. Bu genç kadrolar bilgi birikimlerinin ve deneylerinin arttığı oranda eylemlerinde de önemli gelişmeler kaydedtiler. Ancak, silahlı eylemlere girmesiyle başlayan yozlaşma istenmeyen sonuçlar doğurdu. Doğal olarak bütün bu gelişme içinde suçlu ya da suçluların arama bizim görevimiz değil. Temelde bu tarihin görevidir. Ana yargıç tarih olacaktır.

□ Bu kitlesel eylemlerden hangileri sizin öğrencilik döneminize denk geldi, bunları anlatır mısınız?

■ Ben, 60'lı yılların tümünü öğrenci, öğrenci lideri ve öğrenci konularına önem veren bir yayın organının röportaj muhabiri ve yazışmaları müdürü olarak yaşadım. Bu nedenle çok uzun bir dönem bu olayların katılıcısı, yöneticisi ve izleyicisi

oldum. Yapılan birçok eylem dönem nedeniyle ilk olma özelliğini taşıyordu. Bu nedenle başlamadan önce çoğumuz tarafından bir bilinmezlik ve kocaman soru işaretleri hakimdi. Eylemler sırasında büyük bir coşku hakimdi, tartışma vardı. Eylemler sonrasında kimi zaman sevinç, kimi zaman hüsrana, kimi zaman tartışma, kimi zaman kavga söz konusuydu. Aralarında biçimsel yönden yıllarca tartışılanlar bakanlık

□ Gençlik 1961'de anayasanın hazırlanmasında ve kurucu mecliste görev almıştı. 1970 ve sonrasında öğrenci birlikleri "üniversitelerde huzursuzluk" yarattığı gerekçesiyle, üniversite dışına atıldı. 1980'lerde ise gençlik her şeyin suçlusunu olarak gösterilip, toplumun dışına itildi. 20 yılda ülkenin geleceğini belirlemeden, toplumdaki soyutlanmaya varan bir süreci gözlemliyoruz. Sizce bu anlayış nelerden kaynaklanıyor?

■ Ben, 1961 anayasası ve Kurucu Meclis'te görev alınması dönemini yaşamadım. Alp Kuran gibi ağabeylerimizden dinledim, ya da okudum. 20 yıllık dönemde toplumda öncü görülmeden soyutlanmaya varan bir tutuma gelince bunu şöyle yorumluyorum. Türkiye'de birçok konu siyah ve beyaz olarak yorumlanmaktadır. Bana sorarsanız gerek bilgi birikimi, gerek doğrulan aktarılabilirliği açısından 1960 gençliği büyük zaafı olan bir gençlik grubudur. Bu nedenle o dönemdeki aklamaya ve gençliğin yüceltilmesi kamucuya abartmalı hatalı bir tutumdur. 1960-1980 döneminde gençlik genelinde çalışan bilgi birikimini artıran, ülke sorunlarıyla ilgilenen, dünyaya gözünü açan bir tutum içine girmiştir. Yer yer hatalara düşülen eylemler olmuş, özellikle sorunların çözümünü fikri plandan, kitlesel eylemlerden silahlı eylemlere dönüştürmek gibi hatalı tutumlara giren bazı gruplar gençlik içinde yer almıştır. Ama gençlik inkar edilmez bir biçimde ona da bugün de bu toplumun yanındır, yarın yöneticileridir. Özellikle üniversite öğrencileri gençliğin kesiminin bilgi birikimi en yüksek önde gelen bölümüdür. Bu nedenle 1970 yılında başlayan ve 1980'lerde doruğuna ulaşan yadsınma, soyutlama, kara gömme de 1960'da ki aklamadaki abartıya gibi hatalıdır. Peki, bu nereden geliyor. Bu toplumumuzun demokratikleşme süreci içindeki sorunlarından kaynaklanıyor. Demokratikleşme sürecini tamamlayamayan toplumlarda açık tartışma, açık eleştiri, aydınca hoşgörü işleyemiyor. O zaman kolaylık abartma, aklamaya ve kamucuya topluma hakim olan hastalıklar oluyor. Politika planda da gördüğümüz bu hoşgörüsüz tutum gençliğe ve onun kendi sorunlarını çözme yolunda, toplumu tanıma yolunda örgüdenmesinene ket vurmaktadır. Ancak, bu sürekliliği bir durum olamaz. Hem toplumumuz, hem genç kadroların birikimleri bu dönemi aşacak akale yollardan bulunmasını sağlayacak güçtedir. Bu olumsuz anlayış sonuçta aşılır.

Fotograf : Yeni Sabah - Muammer Tooman - Mayıs 1960

Toktamış Ateş "Sol-sağ değildi kavga, ilerici-gerici kavgasıydı"

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

ATEŞ ■ Öğrenci olduğum dönemin siyasal ve ekonomik koşullarıyla üniversitelerin durumunu anlatmak için önce Türkiye'de 1961 anayasasının getirmiş olduğu özgürlük ortamını ele almak gerekiyor. Çünkü gerçekten Türkiye o günlerde ileriyeye açık, umutlu ve

insanların çabalarının sonuç getirebileceğini umduğu bir Türkiye idi. Ve siyasal yapıda en ufak partilerin dahi yaşama şansı, partiletmeye girme şansını veren "milli bakiye" sistemi mücadelenin siyasal partiler içinde olmasını mümkün kılıyordu. Yani gençler sokakta, ya da yer altında bir siyasal faaliyet yürütmek yerine kendi yaklaşımlarına uygun partiler içinde ömegin CHP içinde, TIP içinde

Toktamış Ateş

1944'de İstanbul'da doğdu. İTÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Asistan olarak üniversitede kaldı. 1982 yılında profesör oldu. Öğrenciliği döneminde İktisat Fakültesi Talebe Birliği, ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF)'de çalıştı, yöneticilik yaptı. İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

Fotoğraf : Yeni Sabah - M. Erkmən . M. Teoman, Mayıs 1960

ya da AP içinde yer alarak bunlara bağlı sayılabilecek yan kuruluşlar içerisinde çalışarak siyaset yapıyorlardı. Ve Türkiye'nin bu özgür ortamı ekonomik yaşamda da kendini gösteriyordu. Ve hiç kuşkusuz biz o zamanlar gerek Türkiye'de ki gelir dağılımına, gerek Türkiye'nin ekonomik gelişimini kaymağının belirli tabakaların yararına sunulmasına karşı çıkıyorduk. Ama günümüzün koşullarıyla bir karşılaştırma yaptığımız zaman o günlerin Türkiye'si ekonomik bakımdan da çok daha umut verici bir Türkiye idi. Örneğin biz %10'luk enflasyonu felaket olarak görüyorduk o zamanlar. Oysa ki şimdi en iyi, en umutlu tahminler %30'a çekmeye çalışıyor enflasyonu. Tabii böyle bir siyasal ve ekonomik ortam içinde üniversitelerinde de daha rahat, daha huzurlu olduğunu söylemek mümkün. Yani biz daha iyisini isterken ve bir ara buna 1969'larda 1970'lerde ulaştığımızı zannederken şu anda içinde bulunduğumuz durum hazindir.

□ Öğrenci demeklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve de onları çizdiği sınırlar içinde çalışan demekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu demekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlara çatışmalara yol açıyordu. Nedenlerinden söz eder misiniz? Sonra o dönem MTTB, TMTF,

TMGT, FKF gibi değişik örgütlenme deneyleri yaşandı. Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı?

□ Öğrenci demeklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve onları çizdiği sınırlar içinde çalışan demekler durumunda olduğunu pek söyleyemeyiz. Çünkü gerçekten iktidar partisine bağlı dernekler olduğu gibi, muhafazet partisine bağlı dernekler de vardır. Örneğin diyelim ki İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği (İÜHFÖD), AP sempaticilerinin denetiminde iken örneğin, İktisat Fakültesi Öğrenci Derneği (İFÖD), CHP'ilerin ya da TIP'ilerin denetiminde olabiliyordu. Bu bakımdan böyle iktidardan uyduyu gibi görmek doğru olmuyor. Fakat siyasal iktidar özellikle MTTB, TMTF, TMGT gibi üst kuruluşları yani kamuoyunda etki uyandırabilecek, ses duyurabilecek kuruluşları kendi taraflarına sunmak istiyordu, kendine yakın insanların kazanmasını istiyordu. Kendimce cemiyetçilik yaptığım dönemde iktidarların tutumu özellikle o zamanki AP iktidarının tutumu, gerek MTTB'nde, gerek benim de çalıştığım İÜTB'nde, gerekse yine benim de çalıştığım TMTF'nde iki başlı kuruluşlar ortaya çıkardı. Örneğin İÜTB'nde o zamanlar 9 fakültenin talebe cemiyeti üyeydi. Ve 9 cemiyetten 8'inin oluşturduğu bir yönetim vardı. Öbür taraftan da

bir talebe cemiyeti, naylon kongre diyebileceğimiz, bir kongreyle bir başka başkan seçti ve örneğin siyasal iktidar aldı, ona verdi birlik başkanlığını.

Aslında genellikle o günlerde gençlik arasında sol düşünce egemendi. Türkiye'nin hızla sol'a açıldığı bir dönemdi o dönem. Çünkü özgürlük ortamı vardır. Türkiye'de hayatta okuyamadığı kitapları türk insanı okumaya başlamıştı. Düşünün ki, zannediyorum 1963 yılında, Türkiye'de Nâzım Hikmet'in ilk kitabı "Kurtuluş Savaşı Destanı" yayımlandığında hadise olmuştu. Ve Türkiye'de pek çok insan o zaman okumuştur şiirlerini. Yani kısaca özetlersek pek çok kitap ancak o dönem okunmaya başlandı. Gençlerin; daha iyiyi arayan daha güzeli arayan gençlerin sol olması da bu çerçevede içerisinde son derece doğaldı ve kaçınılmazdı. Zaten ilginçtir o zamanlar sol-sağ değildi kavga. İleri-gerici kavgasıydı. İleri-gerici kavgası olduğu kadar ileri kanat içinde de sosyal demokrat ya da ortanın solcusu olan CHP'ilerle, sosyalistler arasında çatışma vardı. Sosyalistler içindeki çatışma da çok boyutlu bir çatışmaydı. Yani çatışma, ileri-geri sol-sağ arasında, hem de sol'un ve sağ'ın kendi içindeydi. Sağ içinde de vardı çatışma. Özellikle dinci gruplarla daha çok ırkçı diyebileceğimiz turancı diyebileceğimiz gruplar ciddi bir biçimde çatışıyordu. Çatışması bol bir dönemdi o dönem.

□ O dönem başkanı olduğunuz demerin çalışmalarını, üye sayısını, okulda lokali olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığınız eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız.

■ İÜTB'ni kongre başkanlığı nedeniyle bir süre başkanlığını 'yöneticiliğini' yürütmek zorunda kaldım. İlginçtir o zaman ki üye sayımız otuz binin üzerindediydi. Şimdiki Güneş gazetesinin bulunduğu sokakta Soğanaga'da binamız vardı ve fevkalade iyi bir kabul görüyorduk üniversitede. Örneğin İstanbul Üniversitesi'nin merkez binasındaki kantinin geliri İÜTB'nindi. Müstecire kiraya verirdi bu kantin. O günün rakamları içinde adama kalırlı yüksek bir para elde edilirdi. Ve çok sayıda yayınlarda vb. öğrenciye hizmet görürlerdi. Toplumda görülen saygınlık da öyleydi. Örneğin ben öğrenciliğe yeni başladığım sınırlarda cemiyetçilere karşı oldukça antipati duyan bir insandım. Fakat sonra olaylar kendi başına alıp götürdüğü zaman bir yerde bayağı da iyi bir okul durumuna girdi. Zaten zannediyorum ki bu sizin yaptığınız araştırma biraz sonuç verdiği zaman göreceksiniz ki daha sonra 1970'lerin Türkiye'sinde siyasal kadroları en kaliteli, en seviyelileri bu cemiyetlerden gelen insanlar olacak.

□ 1960'lardan sonra gençlik hareketleri hız kazanıyor. Bu kitlesel eylemlerin yoğunlaşmasının neden

lerini ve nasıl bir gelişim izlediğini yorumlar mısınız?

■ Zannediyorum ilk sorulara verdiğim yanıtlarda bunun nedeni açıklanmış oluyor. Genel özgürlük ortamı içinde toplumun istemleri arttı ve bu gelişme çok hızlı oldu. Fakat tabii ilginç bir şey 1969'da bence Türkiye'nin kaderiyle ilgili çok ciddi bir karar alındı TBMM'de. O'da 'millet bakiye' sisteminin kaldırılmasıydı. O zaman ki AP çoğunluk iktidarı küçük partilerin yaşama şansını ortadan kaldıran bu tutumuyla küçük partilerin ya da ufak grupçukların parlamentoda temsil yeteneğini ortadan kaldırdı. Bu yasa tasarılarının mecliste görüşüldüğü sırada İsmet İnönü'yle Mehmet Ali Aybar'ın konuşmaları vardır. Bunları zabitanda da elimizdedir. İsmet paşa "Çok hatalı bir gidiş bu. İnsanların demokrasiye olan umutlarını ortadan kaldırmamak gerekir" diyordu. Aybar'a açıkça "yarın sokaklarda dökülen kanları hesabını siz vereceksiniz" dedi. Çünkü gerçekten legal siyasal yapıdan umudu kalmayan gençler maalesef diyeceğim, sokağa: sorumsuz ve denetimsiz sokağa düştüler, Ve bunun ardından silahlanmalar geldi, bunun ardından vuruşmalar geldi. Ve bunun ardından geldi de geldi...

□ Bu kitlesel eylemlerden hangileri sizin öğrencilik döneminize denk geldi, bunları anlatır mısınız?

■ 28 Nisan 1960'da Lise birde öğrenciydim. O dönem gerek 28 Nisan'da Beyazıt'ta, gerek zannediyorum 5 Mayıs'ta Belediye Sarayında bir NATO toplantısı oldu. Kendimizce yani lise öğrenciler olarak bu hareketlerin içerisinde yer almıştık. Örneğin o NATO toplantısında, NATO'dan yabancılar geldiğinden ben arkadaşlarımla iki tane Almanca pankart yazmıştım. Menderes'in istifasını istiyoruz, özgürlük istiyoruz diyerekten oraya katılmıştık. Çok sıkı bir denetim vardı ama yine de beş on dakikalık bir miting yapmamız mümkün oldu 3-5 bin kişiyle. Bir anda toplanıp, bir anda dağılan bir "korsan miting"di tam anlamıyla. Tabii onun korsan miting olduğunu isim olarak çok ilerde öğrendim. O zamanlar miting ismi

Daha sonra Celal Bayar'ın serbest bırakılması protesto eden bir kitlesel hareketi biz yönettik. O zaman resmi bir sıfatım yoktu. İktisat fakültesinde öğrenciydim. Fakat resmi sıfatı olmayan insanlar da bazı hareketleri yapıyorlardı.

Yurt sorunları üzerine eğilmeye başlamıştık. Kalkınma modeli üzerinde tartışmalar yapıyorduk. O zaman biz sosyalizmi biliyorduk. Hâlâ bilenin ne kadar olduğundan emin değilim ama biz o zamanlar kapitalist olmayan kalkınma yolu diyerekten bir slogan benimsemiştik. Bunun adı neydi, sosyalizm mi? Yani pek sosyalizm denmez. Biliyorduk ki sosyalizm olsun. Kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu öneriyorduk. Devlet ağır-

lıki, dağılımın, paylaşımın daha adil olduğu; hani belki biraz ütöpik laflardı, belki biraz duygusal laflardı ama bayağı da duyuluyordu. O zamanki beklentimiz oydu bizim.

Daha sonra "Petrol kampanyası" sırasında TMTF'da idim ve sonra zaten aktif cemiyetçilik hayatına son verdim.

Bu arada tabii salt siyasal değil, "Uluslararası Kültür Şenliği"ni de düzenlemekteydik biz. Bunu başlarıyla yürüten felsefede öğrenci bir hanım arkadaşımız Duygu Yazman'ı trafik kazasında, Oktay Arayıcı'yı ise geçenlerde kanser hastalığından maalesef kaybettik. Sırf siyaset değil bu tip eylemlerimiz de vardı. Daha sonra da çekildik aradan tabii. Çekildim dedim ama değil. 1965'te 6. Filo'nun İstanbul'a gelişini protesto eden mitingler başladı. Ondan evvel Türkiye'de ilk defa 1965'teydi zannediyordum Ahmet Gürüz Ketenci, Hüseyin Avni Sağesen, ben ve bir arkadaşımız daha İnönü Amerika'dayken İnönü hükümetinin devrilmesini protesto eden ve Amerika'ya karşı hedef alan bir bildiri yayınladık. Bu ilginçtir Türkiye'de 1946 sonrasında ilk anti-amerikan bildiri oldu ve onun ardından zaten 6. Filoyu protesto gösterileri kitle halinde çoğaldı.

Bize baskı hiç yapılmadı. Size söyle bir olay anlatayım. Zannediyordum bunun onuru yine bana aittir. 1963-1964 senesinde, İktisat Fakültesi Öğrenci Cemiyeti (İFÖC) seçimleriyle ilgili olarak o zamanlar böyle gruplar kurulurdu. Genellikle tutucu arkadaşlarımız "İdeal" adını alırlardı. "İdeal karneciler" diye çıkarlardı ortaya. Diğer CHP'li arkadaşlarımız bazen "Bağımsız Karneciler", bazen "Devrimci Karneciler" gibi isimler koyarlardı. Ben "Sosyalist Karneciler" diye bir grup kurdum ve gerçekten pankartlarımızı da astık sağa, sola. O zamanki fakülte dekanımız rahmetli Haydar Çelebi Furğaç idi. Bir gün beni çağırtmış odasına. Gittim, oturdum. Evkâlâde nazik. Saygıda hiç kusur etmedik O'na. İşte dedi, "bir grup kurmuşsunuz". "Evet hocam" dedim ben. "Hiçbir şeyinize kaşmam sizin ama yann bir arkadaşınız gelip onu alıp yırtsa ne olur?" dedi. "Her halde çatışma olur" dedim "çatışma olmasın isterseniz" falan filan gibisinden birşeyler söyledi. Zaten sosyalist ismi de biraz anti-patik geliyordu. Ben, o seçimlere girmek niyetinde de değilim. Onun adını biz zannediyordum "Bağımsız karneciler" olarak değiştirdik. Hocalarımızın o zamanki tavn bize buydu. O zaman ki siyaset adamlarının da ilginç bir tavn vardı. O dönemin İnönü hükümetini 1965'te devirip, içinde Osman Bölükbaşı Süleyman Demirel gibi devlet adamlarının da bulunduğuy Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında bir kabine oluşturulunca biz son derece sert bir baidiri yayınladık bu konuda. Ve bunun dışardan yönetildiğini falan söyledik. Ben o zaman İÜTB'nin kongre başkanı olarak birliği yönetti-

yordum. Kongrede kavga çıkmıştı. Ve Ankara'ya gitmemiz gerektiği bazı nedenlerden dolayı. İktidar olarak AP'lerle görüşmemiz gerektiği. Kimler vardı tam hatırlıyorum ama o zaman Maliye bakanı Cihat Bilgehan'dı çok iyi hatırlıyorum. Meclisin kulisine oturduk. "Bu bildiriyi kimler yayınladı" dedi. "Biz yayınladık" dedim. "Siz hangisiniz", "biz buyuz işte" dedik. "Haa" dedi güldü. Ve işlerimizi de

hallettiler. Yani bir tolerans dönemiydi o dönem. Olay bu kadar sertleşmemişti. Zamanla git gide artan boyutlarda sertleşme oldu. □ Gençlik 1961'de anayasanın hazırlanmasında ve kurucu mecliste görev almıştı. 1970 ve sonrasında öğrenci birlikleri "üniversitelerde huzursuzluk" yarattığı gerekçesiyle, üniversite dışına atıldı. 1980'lerde ise gençlik herşeyin suçlusunu olarak gösterilip, toplu-

29 Nisan, Ankara Hukuk Fakültesi

MİLLİ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ

"Yıl 1923. Yeni Talebe toplulukları meydana gelmeye başladı. İlk fikir olarak, Darülfünun Talebe Birliğini kurmak aklı geliyor. İlk müteşebbis ve bu işin ıracısı olarak: Tahsin Bekir Balta, Osman Sabri Adal, Feruh Ağar birlikte çalışıyorlardı. Birlik kuruldu. Beş fakülteden, üç yüksek okuldan müteşekkil bir birlik kuruldu. Birlik federasyonu halinde idi..."

Muammer Taylak, Saltanat, 2. Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara, Sayfa 102.

En son Cevdet Kerim İnceday'ın Halk Partisi İstanbul müessesili olduğu zaman, o zaman İstanbul'da vazifeli olan Ruknettin Nasuh-oğlu'nun da yardımı ile Talebe Birliği ele geçirilmek istenmiştir... Fakat neticede, partinin müdahalesi artmış ve Talebe Birliği 1930 yılında kapatılmıştır.

agy, s. 107

"Gerçek Milli Türk Talebe Birliği (Sayın Dr. İbrahim Öktem'in verdikleri bilgiye göre) 1924-25 yılında Tıp Fakültesi Talebe Birliği Başkanı İbrahim (Öktem), Hukuk Fakültesi Talebe Birliği Başkanı Tahsin Bekir (Balta), Mülkiye Mektebi Talebe Birliği Başkanı Nihat (Üçüncü)'nün teşebbüsleri ile kurulmuştur. M.T.T.B. ilk müteşebbis heyet başkanlığına Tahsin Bekir, Birlik Genel Sekreterliği'ne de İbrahim (Öktem) getirilmişlerdir.

Yine Sayın Dr. İbrahim Öktem'in verdikleri bilgiye göre: Milli Türk Talebe Birliği'nin aktettiği ilk kongrede Birlik Başkanlığına İbrahim (Öktem) seçilmiştir. İbrahim (Öktem) Bey'in başkanlık ettiği MTTB, milletlerarası çalışmalarına ilk defa 1926 yılında katılmıştır. 1926 yılında Roma'da yapılan toplantıya birliği temsilen başkan İbrahim (Öktem) Bey katılmıştır. Yine, İbrahim (Öktem) Bey, 1927 yılında Paris'de toplanan Milletler arası talebe kongresine, Balkan Talebe Federasyonu'nu temsilen katılmıştır.

1928 de Peşte'de toplanan Talebe Kongresine, İbrahim (Öktem), Balkan Talebe Federasyonu Genel Sekreteri sıfatıyla iştirak etmiştir. Milli Türk Talebe Birliği'nin bu gibi beynelmül ve yurt içi faaliyetleri 1929 ve 1930 yılına kadar devam etmiştir.

Milli Türk Talebe Birliği, devrin iktidarı ile sert çatışmaları olmuş ve Birlik 1930 yılında kapatılmıştır.

MTBB, bilâhare, Zeki ve Tevfik (İleri) Beyler'in zamanında tekrar faaliyete geçmiştir." agy, S.107, 108

MTTB, bu tarihten sonra dönem dönem aksayan çalışmalarıyla birlikte 1980 yılına kadar varlığını korumuş ve 12 Eylül'de çalışmaları önce durdurulup, daha sonra da kapatılmıştır.

mun dışına itildi. 20 senede ülkenin geleceğini belirlemeden, toplumdaki soyutlanmaya varan bir sürece gözlemliyoruz. Sizce bu anlayış nelerden kaynaklanıyor? ■ Demin bunun yanıtını vermiş oluyorum. Eğer yasal siyasal sistem içine siz gençleri almazsanız o zaman illegal olarak sapıyorlar ve o sistemim tümüne karşı çıkıyorlar. Hani sistem bu insanları kendine içine alıp eritmediği takdirde bu insanlar yok oluyordular. Var yine bu insanlar. Ama ne oluyordular: Yeralına iniyorlar.

1982'de siyasal partiler kanunu tasarıyla ilgili olarak da çok söyledim ve yazdım. Partilerin gençlik kollanını kapatmak son derece yanlış bir şey. Siyasal partilerin az gelişmiş ülkelerdeki temel işlevlerinden biri eğitimidir. Toplumu eğitimidir. Yani siyasal eğitimidir. Gençleri eğer siz siyasal partiler içine alıp eğitemezseniz kim eğitecektir bunları? Ne ve kim olduğu anlaşılman bir takım insanlar. Ve ceplerine tabancayı, silahı koydukları zaman bu insanlar herşeyi yapabileceklerdir. Ben bu anlayışın toplumumuza etkilerinin çok olumsuz olacağını düşünüyorum. Ve hayretle izliyorum.

□ Öğrencilik yaşamından sonra ki yaşantınızı anlatır mısınız, demokratik mücadeleye katılımınız nasıl gelişti?

■ Okuldan bir türlü kopamadım. Durumum ortada. Önce öğrenciyken sonra asistan oldum. Ve ilginçtir o dönemde benim asistan olmam söz konusu olduğu zaman epey baskı olduğunu sanırdım öğrendim, asistan alınmamam için. O zamanki dekan Haydar Dikmen sınavı kazanmama rağmen ve yönetim kurulundan karar çıkmış olmasına rağmen asistanlığım için alb ay kadar benim evrakımı imzalamadı. Daha sonra o bir yurt dışı gezisindenkeyken zannediyordum Süleyman Arda dkan vekili olarak imzaladı ve asistanlığa resmen başlayabildim. Tolerans havası galiba 1967'de yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştı. Ama sonuç olarak yine İktisat Fakültesinin yönetim kurulu bütün baskılara rağmen benim asistanlığımı onaylamıştı, kabul etmişti. Ondan sonraki aşamalarda doğrusunu isterseniz hiç bir zorluğum olmadı. Gerek doktora da, gerek doçentlikte. Örneğin doçentlikte kaldım. Tezimi geri çevirdi ama kötü bir tezdi. Geri çevirenler de sevdiğim, saydığım hocalardır. Hatta özürde diletim. Onlara böyle kötü bir tez verdiğim için. Aynı hocalar bir yıl sonra doçentliğimi onayladılar. Yani o bakımdan şimdi gördüğümüz gibi özellikle, bazı okullarda duyuyoruz, okulların parselenmesi vb. yoktu o zamanlar. Ve örneğin bizim fakültemizde hani biz çok sağcı, çok tutucu olarak bilinen hocalarımız da sağcı gösterirdik ve onlardan da doğrusu saygı ve sevgi gördük sürekli.

Kısaca uslup çok daha farklıydı onu söyleyebiliriz. 80'lerin uslu-bu 60 lann sonlarında yoktu. 80'lerde bambaşka bir uslu-p ortaya çıktı. Üzücü bir uslu-p oldu.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

ONUR ■ Bilindiği gibi 1960 öncesinde Atatürk'ün kurduğu devrimci, devletçi halkçı, laik ve tam bağımsızlık ilkelerine bağlı ana muhalefet partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ile gerek ekonomik gerek sosyal politika açısından Atatürk devrim ve ilkelerinden ödün vermiş hatta karşı devrim niteliğine bürünmüş Demokrat Parti iktidarı vardı. 28 Nisan-27 Mayıs 1960 olaylarının nedeni Demokrat Parti iktidarının laiklik ilkesini zedelemesi, Antidemokratik tutum ve davranışlara yönelmesi, anayasa ve hukuk ilkelerini hiçe sayarak zulüm ve baskı yöntemini uygulamasıydı. Bir yandan "her mahallede bir milyoner yaratacağız" diyerek devlet eliyle bireyleri zengin etmeye çalışırken, diğer yandan da "Türkiye'nin bakir toprakları sizi bekliyor" diyerek yabancı sermaye davet edilmiş, yabancı sermaye ve petrol yasaları yabancılarla hazırlanmış, yabancılarla çok büyük kolaylıklar ve imtiyazlar sağlanmıştı. Dolu hazine tamtakir olmuş ve çok büyük dış borçlanmalara gidilmiş, ekonomi dar boğazlara sürüklenmiş, devleşme yapılmış, Amerikadan yardımın kesildiği, bu nedenle devrin başbakanının borç para almak için Rusya'ya gideceği söylentileri yayılmıştı. Plansız, programsız yatırımlara girişilmekte, iktidara oy veren il veya ilçelere mükafat olarak gelişigüzel yatırımlar yapılmakta veya oy vermeyen il ve ilçelerdeki yatırımlar ise ceza olarak durdurulmakta, hatta ceza olarak iler ilçe ve ilçeler bucak yapılmaktaydı. Demokrat Parti, daha iktidarının ilk günlerinde türkçe ezan yerine arapça ezan okutarak çiğnemeğe başladığı laiklik ilkesini, daha sonra "siz isterseniz hilafeti bile getirirsiniz" diyerek sürdürmüş, dini siyasete alet ederek oy toplamaya çalışmış, son zamanlarda ise bazı şeyhler gövde gösterilerine bile girişmişlerdi. Yargı bağımsızlığı ve yargıç teminatı yoktu. Yargıçlar da diğer memurdar gibi "görülen lüzum üzerine" başka yerlere sürülmekte, işten el çektilerdi. Radyo yalnızca iktidarı propagandasını yapmakta, muhalefeti suçlamakta, her gün D.P.'nin kurduğu Vatan Cephesi'ne geçen hayali kişilerin uzun listelerini vermekte, muhalefetin ise radyoda cevap hakkı dahi bulunmamaktaydı. Basın baskı altına alınmakta, yazarlar ise mahkemelere ve cezaevlerine gönderilmekteydi. Üniversite baskı altında olup profesörlere de başbakan tarafından "karacıbbeliler" deniliyordu. Ordudan gelen tepkiler üzerine de "ordunun yedek subaylarla idare" edileceği söylentileri dolaşıyordu. Muhalefete ve eleştiriyeye iktidarı hiç tahammülü yoktu. Bir ocak başkanının yasal olsun olmasın bütün isteği yerine getirilir, bir yargıç, bir kaymakam, vali hemen başka yere üretilirdi. Ana muhalefet lideri ve tarihi bir kişiliği olan İsmet

İnönü'nün başına Uşak'ta taş atılmış, Himmetde'de treni durdurulmuş, Topkapı olaylarında suikast girişiminde bulunulmuştur. Topkapıdaki olaydan sonra Sultanahmette olaylar çıkmıştı. Burada dağıtılan halk ve öğrenciler daha sonra sokak aralarında, caddeelerde ve hatta otobüs durağında beklerken, oradan geçen açık polis otosuyla kolundan çekilip içeri alınmış ve götürülmüştür. Her geçen gün iktidarı anayasa ve hu-

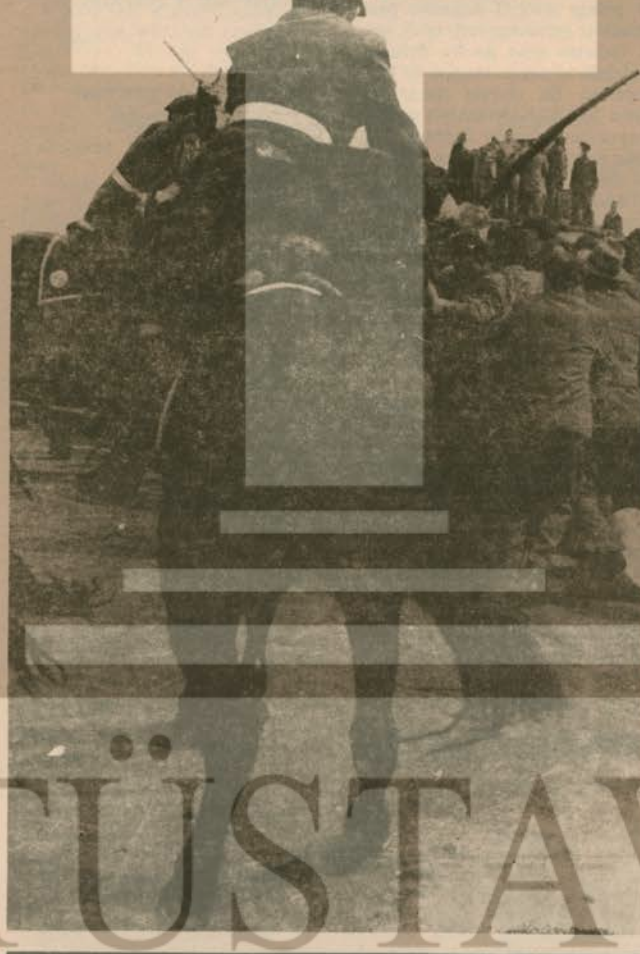
kuk dışı davranışları artmış, olaylar hızlanmış, baskı ve zulüm son haddine varmıştı. En sonunda muhalefeti tamamen ortadan kaldırmaya yönelik, yargı erkini de üzerinde toplanan Meclis Tahkikat Komisyonunun kurulması bardağı taşıran son damla olmuştur. □ Öğrenci derneklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarın denetiminde ve onların çizdiği sınırlar içinde çalışan dernekler durumunda olduğunu görüyoruz. Genç-

lik bu dernekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlara çatışmalarla yol açıyordu. Nedenlerinden söz edemisiniz? Sonra o dönem MTTB, TMTF, TMGT, FKF gibi değişik örgütlenme denemeleri vardı. Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı?

■ 28 Nisan olayları ve 27 Mayıs 1960 devrimi yakın tarihimizin en önemli olaylarından biridir. En önemli niteliği ise demokrasi ve sosyal hukuk devleti kavgası olmasıdır. Üniversite gençliğinin eylemleri ise baskı, ordu ve geniş halk kesimi tarafından desteklenmiş olmasındır. "Ordu Gençlik elele" sloganında bu en güzel ifadesini bulmuştur.

28 Nisan 1960 günü sabahı saat 9.30-10 saatlarında Üniversiteye gelmişim. Ancak Beyazıt'ta her günküden değişik bir durum vardı. Köşebaşlarında tanklar, askerler, polisler bulunuyordu. Gergin bir hava vardı. Ben Hukuk Fakültesi 2.sınıf ansifesinde iken bir iki arkadaşıyla birlikte Nuri Yazıcı gelerek hükümetin hukuk dışı tutum ve davranışlarını protesto etmek için orta bahçede toplanmamızı rica etti. Bütün öğrenciler böyle bir eyleme çoktan hazır ve bu çağrıyla içtenlikle ve sevinerek katıldı. Çok kısa bir sürede Üniversite merkez binasında öğretim gören bütün iktisat ve hukuk fakültesi ile diğer fakülte öğrencileri orta bahçede toplanmıştı. Burada yapılan çeşitli konuşmalarda DP iktidarı ve başbakan Menderes protesto edildi, marşlar söylendi ve vilayete kadar sürecek bir sessiz yürüyüş kararı alındı. Bu karar doğrultusunda ortabahçeden ön bahçeye çıkıldığında orada önlem almış bulunan polisler silahla ateş açtı. Bizlerde değil silah, taş ve sopa bile yoktu. Savunma ve direnme için yerde bulduğumuz toprak, söktüğümüz çimen ve kırdığımız ağaç dallarını kullanmaya başladık. Önümde bir arkadaş aldığım bir kurşunla "of anam vuruldum" diyerek yere düştü. İlk yaralımı vermiştik. Hemen merkez binaya alarak arkadaşlar tedavisini yaptılar. Daha sonra merkez binaya çekilmek zorunda kaldık. Merkez binaya polisler gözyaşartıcı bombalar attılar. Böylece tekrar orta bahçede toplanıldı. Bu ilk saldıran polisler tarafından birkaç arkadaşımız yaralanmış, bir arkadaşımız ise polis çipi tarafından yerde sürüklenerek götürülmüştü. Daha sonra rektör Sıddık Sami Onar'ın polisler tarafından yerde sürüklenildiği, dövülerek götürüldüğü ve yaralı olduğu haberi geldi. Bize engel olmak isteyen polislerle tartışıyor, hepimizin bu vatandan evladı olduğumuzu, kardeş olduğumuzu, böyle süahlı bir saldırının haksız ve kötü bir şey olduğunu, kardeşin kardeşi vurulması gerektiğini söylüyorduk. Polisler ise emir kulu olduklarından bahsediyorlardı. Daha sonra ordu birlikleri geldi polislerin yerini aldı. Polisler geri çekildi.

Hüseyin Onur "Yasaklar daima başka yasaklar getirilmesine neden olur"

Hüseyin Onur

1937 Kilis doğumlu. 10 Hukuk Fakültesi'ni 1964 yılında bitirdi. 1961'de Kurucu Meclis'te gençlik temsilcisi olarak yer aldı. 1971 döneminde toplularda "Madanoğlu Davası" olarak tanınan davada yargılandı, altı ay tutuldu kaldı. 1978-81 arasında İstanbul Barosu yöneticiliğinde bulundu. -84 döneminde Barolar Birliği delegeliği yaptı. 1965'den bu yana avukatlık yapıyor.

Ordunun gelmesine çok sevindik, tezahüratta bulunduk. Bu arada aramızda bir sivil polis amiri olduğunu gördük. Arkadaşlar sıkıştılar. Bu sivil polis silahını çekti. Aslında silahını çekmeye bile fırsat bulamadın orada linç edilebilirdi. Ama bir şey yapmadı ve çekilip gitmesi istendi. Daha sonra Doç. Dr. Tark Zafer Tunaya bir konuşma yaparak sakin olmamızı, rektörün sağlık durumunun iyi olduğunu ve dağılmamızın istendiğini söyledi. Ancak rektörün getirilmesini onu görmek istediğimizi belirttik. Bir süre sonra alını bantlı olarak gelen rektör merkez binadaki bir balkondan konuşma yaparak kendisinin iyi olduğunu, küçük gruplar halinde dağılmamızı söyledi. Süleymaniye tarafındaki arka kapı ve duvarlarda askerler toplu çıkışımızı engellemek için sıra halinde dizilmişti. Güzel bir bahar havası, sıcak bir perşembe günüydü. Askerler terli biz terli. "Hemşerim, bizler kardeşiz" diye boynularına sandık, kucaklaştık. Askerler çekildiler. Bizler toplu olarak ve büyük bir heyecanla Vezneçilere doğru yürümeye başladık. "Menderes istifa", "Hürriyet, Hürriyet" sloganlanmızı. Gaziosmanpaşa marşını değişik sözlerle söylüyorduk. "Olur mu, böyle olur mu?/Kardeş kardeş vurur mu?/Kahrolası diktatörler/Bu dünya size kalır mı?" Yol boyunca halk bizi destekliyor, kadınlar evlerinin pencerelerinden sevgi gösterisinde bulunuyor, bayraklar atıyorlardı. Herhangi bir saldırıya önlem olarak kolkola girmiş, safımızı sıklaştırmış, dalgalar halinde Laleli'den Beyazıt meydanına, (sonradan adı Hürriyet meydanı olmuştur) geldiğimizde üzerimize atlı polisler geldi. Bazı arkadaşlar atlann altında kalarak yaralandı. Bu olaylar sırasında halktan da yaralananlar oldu. Beyazıt meydanındaki belediye kütüphanesinin yanından ateş edilmeye başlandı. Kendimi savaş alanında hissediyordum. Burada pek çok kişi ölebilirdi, ben de ölebilirdim. Ama bu hareket durmaz yürüdü, bu kavgaya devam ederdi, amaca ulaşmaya kadar. Önümde bir kaç arkadaş vurulmuştu, onları götürüyorlardı. İlk hürriyet şehidimizde burada verilmişti: Turan Emeksiz. Biraz sonra da kasığına isabet eden bir kurşun darbesiyle sarsıl-

dim, 180 derece döndüğümü hissettim. Kasılan bacağı elimle yakladığımda pantolonumun kan dolu olduğunu hissettim. Tek bacak üstünde üç defa sektim. "Vuruldum arkadaşlar" diyerek yere düştüm. Güngör Demirbaş, İsmail Çiftçi ile diğer bazı arkadaşlar yardımına koşup beni hastaneye götürdüler. Bu arada Cengiz Balıkaya, Hüseyin İrmak, Kenan Özten, Mevlüt Kudunoğlu ile halktan Kayserili bir esnaf ve kunduracı çıracı da yaralanarak hastaneye kaldırıldı. Ertesi günü İstanbul Erkek Lisesi öğrencilerinin, üniversiteli ağabeylerini desteklemek amacıyla yaptıkları yürüyüş sırasında Nedim Özpulat bir tankin paletleri arasında şehit oluyordu. Yine ertesi gün 29 Nisan 1960 da Ankara Üniversitesinde ve İzmir Üniversitesinde olaylar oluyor, Ankara'da 555 K. ve Harp Okulu yürüyüşleri ile olaylar zinciri devam ediyordu. 28 Nisan Karlı Perşembeden sonra genç arkadaşlarımız Üniversite bahçesinde toplanarak orada sabahlamaya karar veriyorlar. Çevre halkı gençlere evlerden battaniye ve yiyecekler getirip duvarın üstünden parmaklıklar arasından veriyorlar, orada bulunan erler ise bu duruma müdahale etmeyip hoşgörü ile karşılıyorlar. Bu olaylar zinciri 27 Mayıs 1960 Ak Devrimiyle noktalanıyor ve bu arada Teğmen Ali İhsan Kalmaz şehit oluyor. 27 Mayıs tüm yurttan bir bayram havası ile karşılanıyor ve kutlanıyordu.

□ O dönem başkanı olduğunuz demerin çalışmalarını, üye sayısını, okulda lokali olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığınız eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız?

■ 27 Mayıs Devriminden sonra oluşan Milli Birlik Komitesi, devrim öncesi özelemleri karşılayacak bir anayasa taslağı hazırlaması için üniversite hocalarından oluşan bir komisyon oluşturmuştu. Bu komisyon bir taslak hazırlamıştı. Başka kişi ve kuruluşlar da taslaklar hazırlamışlardı. Daha sonra Kurucu Meclis 6 Ocak 1961 de toplanarak çalışmalarna başladı. Ben de gençlik temsilcisi olarak bu mecliste bulundum. Kurucu meclisin en önemli görevi yeni anayasayı hazırlamak o arada gerekli

ve ihtiyaç duyulan yasal çıkarılmak, seçim kanununu hazırlamak ve görevi seçimlerle gelecek milletvekillerinden oluşacak meclise devretmekti. Kurucu Meclis'te Türkiye'nin en değerli insanları yer almıştı. Geceli gündüzlü çalışmalar sonucu, dibacesinde de açıkça yazıldığı gibi "İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleleriyle kurmak için T.C. Kurucu Meclis tarafından hazırlanan Anayasa" kabul ve ilan edilmiştir. Yeni anayasa ile çift meclis sistemi getirilmiş, anayasa mahkemesi kurulmuş, yargı bağımsızlığı ve yargıç teminatı güvence altına alınmış, üniversite ve TRT özerk hale getirilmiştir. Ayrıca toplumdaki bütün görüşlerin meclise yansması için nisbi temsil sistemini

benimseyen seçim yasası da kabul edilmiştir. Ancak İsmet İnönü başkanlığındaki koalisyonlardan sonra, özellikle 1964-1965'den sonra iktidara gelen AP açıkça DP'nin devamı olduğunu söylemiş, bu nedenle anayasaya karşı olduğunu ve değiştireceklerini belirtmişlerdir. Nitekim anayasa tüm ilke ve kurulları ile uygulanmamış işletilmemiş, sonra da bu anayasa ile memleket idare edilemez denerek özellikle 12 Mart 1971 de anayasa suçlu bulunup büyük ölçüde değiştirilmiştir.

Kısaca özetliyeyim: Ben herkeşe düşünce, düşüncelerini açıklama ve örgütlenme özgürlüğü tanınması, çağdaş ve gerçek anlamda demokrasi anlayışı içindeyim. Yasaklar daima başka yasaklar getirilmesine neden olur ve toplumun sağlıklı gelişimini önler, huzursuzluklara ve sosyal patlamalara neden olur.

Bir Girit Şarkısı

a. erhan'a

yağmurlu bir gece yarısı
soyunup çırdıçplak

kırık yıldızların
battığı

kara

bir denize koşar gibi

dinledim
bu şarkıyı

yağmurlu bir gece yarısı

balkçıların
hiç bulamadığı.

mistike mu erota ah erota.

çakıl taşlarıyla
kırık ikonaları

kırık testiler ve kırık
aycağları

topluyor

kırık
acıları.

mistike mu erota ah erota.

bilmiyorum kimdi söyleyen
yorgo da olabilir
hasan
da

ege'de

kan
bulaşır

taflana

zeytin dalına

ve
bu şarkıya.

mistike mu erota ah erota.

sandıklar
kaldırılmış

asker resimlerini
düşünün

yıkılmış evleri
yıkılmış aşkları

düşünün

sahipsiz mektupları
gidip de geri gelen.

mistike mu erota ah erota.

tel örgülerin dibinde
bitveren

o kırmızı
kadifeden

gelincik

bunları bilir
bir hapishane
avlusunda

sarımsık taşların arasında

ya pire'dedir
ya ankara'da

mistike mu erota ah erota.

Behçet Aysan

TÜRKİYE MİLLİ GENÇLİK TEŞKİLATI

Uluslararası kuruluşlarda Türkiye'nin temsili sorunu ortaya çıktığında, gençlik alanında TMGT kurulmuştu. Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Teksif sendikası, Türk Devrim Ocakları, Türkiye İzciiler Birliği, Türk Kadınlar Birliği kuruluşlarının federasyonlaşmak biçiminde oluşturdukları örgütün gençliği temsil etme gibi bir sorunu olmamıştı. Uluslararası kuruluş ve toplantılarda da hükümet kuruluşu olduğu için yer bulamamıştı. TMGT'nin özellikle 70'li yılların ilk yarısında yürüttüğü gençlik turizmi çalışmaları belki de tek çalışmasıydı.

Kaynak, TMGT'yi tanıyalım adlı broşür, TMGT yayını, Ankara

Türk Şiirinin “Başlangıç Çizgisi”

Tanzimat şairleri Divân Şiiri'ne bir seçenek olarak batılı ustaları gösterirken bilinçli değildiler. Halk Şiiri'ni bilmiyorlardı, ve Divân Şiiri'nin iç örgüsünü sağlayan tasavvuf düşüncesinin içinde buldukları toplumun düşünsel dolaşımını sağlayın bir yetkiye sahip olduğunu da farkında değildiler. Belli bir kültürel birikimden yoksundular çünkü. Toplumsal dönüşümleri duymuyasayılmekten ve modern bir yazın türü olarak serpilip gelişen şiir'in sorunlarını kavrayabilmekten uzaktılar henüz. Önemli şiirler yazamadılar bu yüzden. Estetik bir birleşime ulaşamadılar. Sözkonusu dönemin en cesur şairi Abdülhak Hâmid bile batıya teslim olmaktan kurtaramadı kendini. Geçmiş'e tüm bağlar kopmuş istemez. Yahya Kemal, Ahmet Hâşim ve Nâzım Hikmet'in çabaları yeniden kurulan estetik ilişkide dışlayarak tâ günümüze kadar geldi bu teslimiyet. Şiirsel düzlemde olmasa bile, bir 'kanı' olarak sürüp geldi. Kültürel yetmezlikten ve bilissizlikten elbet. Yoksa, herhangi bir kültürel sapkınlık sözkonusu değil. Tanzimat şairleri Türk toplumunun kültürel yapısına ilgisizdi, daha sonrakiler de ana-sorunsaldan habersiz.. Tuhaftır, Cumhuriyet dönemindeki şiir tartışmalarını çoğunluğu bu ortamda devinmiştir hep. Yalnızca tartışmalar olsa iyi. Şiir hareketleri de bu düzlemin tabansız piramidinden sarkmamış hiç, sarkmamış.

Örneğin, Garip, Orhan Veli, "...eskiye ait olan herşeyin, herşeyden evvel de şairânenin aleyhinde bulunmak lâzım." diye noktalar Garip'e yazdığı önsözleri. 1940'lı yıllara kadar, sözümona Türk şiirinin özgül yanlarının olmamasına ya da yüzlerce yıllık şiirsel birikim/gelenegin 'tekparça' bir görünüşü olmasına bir karşı çıkmadır bu. Ne ki, şu ya da bu yolla olsun Orhan Veli'nin asıl amacı kendi şairâneliklerine yer açabilmektir tek. Açtı da. Garip yallandı. Başka bir açıklaması yoktur bunun. Açıp bakalım, Orhan Veli'nin ve arkadaşlarının şiirlerinin çoğunluğu Garip'te önerilen şiirle uyumsuz bile. Sonuçta, Garip dar bir alanda yığılıp kaldı. Bu, kaçınılmazdı zaten.

Gerçi, aynı savaşı başka boyutlarda ve daha önce Nâzım Hikmet vermiştir. Bir konuşmasında Orhan Veli'de söyler bunu. Ama, Orhan Veli, Nâzım Hikmet'in Divân ve Halk Şiiri'nden hareketle yaptığı birleşimi olumlamadığını da ekler sözlerine. Aradan dört kere on yıl geçmesine karşın, Garip'e öykünerek şiire başlayanlar, Nâzım Hikmet'i gözardı etme zorunluluğu duyarlar bu yüzden. Örneğin Turgut Uyar'ın "Divân Şiiri beş yüz yıl sürdü, Halk edebiyatı hâlâ sürüp gidiyor. Bu bir anlamda durağan bir toplum belirtisidir." sözleri, böylece bir kayıtdan kaynaklanmaktadır açıkça.² Aynı şey Edip Cansever, İhan Berk, Cemal Süreya, Ece

Ayhan, İsmet Özel gibi farklı biçim ve söyleyişe sahip şairlerin benzer yargıları için de sözkonusu edilebilir. Kaldı ki, "Garip Olayı"nın Tanzimat Şiiri'nin biçimsel açmazlarına bir önerme olarak görmek ya da modern şiirimizin "başlangıç çizgisi" saymak, bize hiç birşey kazandırmaz.

Garip, Tanzimat Şiiri'yle birlikte Divân ve Halk Şiiri'ni de yadsır niteliktedir. Dahası, 'ses' ögesinin önplana çıktığı tüm "doğu şiiri"nin belkemiğinin kurulmasını amaçlar bir bakıma. Orhan Veli'yi böylece bir sıfırlamaya götürün şey ise, Paul Euard'ın gözle okunan şiir anlayışdır düpedüz. Fakat, "Garip Olayı" geleneksel güysilerinden soyunmada pek takılmamasına karşın, şiirin yaratım sürecinde 'kavramı' yeglediği zaman çıkmaza girer. Batı şiirinin en büyük şairlerinin imgesi bir düzlemlerde devindikleri düşünülecek olursa, Orhan Veli'nin, şiirlerini tam tersi bir yolda kotarmayı amaçladığı kendiliğinden ortaya çıkar ve şiir bir esprî olmaktan kurtulamaz. Bu ise, şiirin olanaklarını daraltır. Nitekim öyle de olmuştur. Garip, Orhan Veli'nin önerdiği şiir anlayışının sonucu çocuğu olarak kalmıştır. Oysa, Orhan Veli'nin Nâzım Hikmet'e yeterisiz bulduğu "biçimsel ihtilâl", geleneksel şiirin içinde kalmaktan ötede, yeni bir şiir anlayışının tâ kendisiydi. Bugün tartışmak bile gereksiz artık: Modern Türk şiirinin "başlangıç çizgisi" Garip değil, Nâzım Hikmet şiidir! Nâzım Hikmet şiirinin "başlangıç çizgisi" ise ilk Türk destanlarına kadar uzanmakta. Resmî görüş ne olursa olsun, mühür belli..

Evet, gelenegi dışlayan şiir yazılamaz. Yazılmamıştır hiç. Böyle bir şiir yazmak olanaklı değildir herşeyden önce. Çünkü 'dil' dediğimiz şey-gelenegin kendisidir zaten. "Şiirsel gelenek" de, dilin bir deneyler toplamı. Yani, modern şiirimizin boyutları yekten gelenek sorunlarına indirgenemez. Garip bizi yanıltmamalı. Yabancı bir şiir hareketi olarak doğmuştur çünkü O. İkinci Yeni bizi yanıltmamalı. Tanzimat şiirlerinin yanılgılarını yinelemistir çünkü O.

Arena bayraklarını görüyoruz artık. Tanzimat şairlerinin terkettiği yerden başlayacağız konuşa. Bizden önce bu konuşu deneyen ustalarımız da var hem; Yahya Kemal, Ahmet Hâşim, ve özellikle Nâzım Hikmet!

1. Orhan Veli, Bütün Şiirleri, Derleyen: Asım Bezirci, Can Yayınları, Onsekizinci Basım 1982, İstanbul, s. 194: "Garip'in 'Birinci Basımın Önsözü". Ayrıca bkz. Garip'in "Şiir Hakkında Düşünceler ve Melih Cevdet-Oktaç Rifat-Orhan Veli'den Şiirler" albümüyle yayımlanan ilk basımı: Resimli Ay Matbaası, 1941 İstanbul.
2. "Turgut Uyar: Hangi Soruyu Niye!" başlıklı söyleşi, sorular: Fatih Özgüven, Yazko Somut, 4 Şubat 1983.

GÖRÜLMÜŞTÜR HAPISANEDEN MEKTUPLAR

Yann Yayınları, 1981 ve 1985 arasında 44 sayılıık yayın döneminde kendisine gelen hapisane mektuplarından bir derleme yapıtı. Yaklaşık 1000 mektup arasından yapıtı derlemede, 80 kadar mektup, 15 şiir ve 16 karikatürü, tarih sıralamasına göre kitaplaştırdı. İhan Selçuk'un "Görülmiştir" başlıklı yazısının ve Elif Özmenek'in Haluk Tosun'un Barış Derneği sanığı olarak tutuklanmasından sonra Haluk Tosun'a yazdığı bir mektubunu da yer aldığı kitap, "Kitabın Hazırlanmasında Çalışanların Notu" ile başlıyor.

Tugay Turan, Mustafa Gülay, Nuri Adem Bozkaya, Memduh Helvacıoğlu, Medeni Akgül, Muhammet Özkan, Tahsin İstengel, Zerrin Zeynep Gürbüz, Nuran Günsel, Fuat Yüksek, M. Melih Hız, Avni Odabaşı, Tefik Bozkurt, Bülent Saka, Erhan Başkurt, Gürsel Karakavak, Zekeriya Çelik, Behzat Baskın, Nusret Öz-dilek, Mehmet Mahanoğlu, Devlet Görgel, Orhan Apak, Mehlika Şener, Fiğen Uyguner. Halil

Öner, Kenan Çeliküran, Menduf Ladik, İbrahim Akın, Adil Çubuk, Öner Yağcı, Orhan Demirezen, İskender Çakılı, Ali Tank Hatipoğlu, Haydar Doğan, Kazım Seyhan, Ali Gaffar Akkar, Ali Biter, Namık Kuyumcu, Hanifi Kılıç, Mehmet Gezici, Selim Saatçı, Recep Gencer, Zeki Gürarlan, Recep Ünveren, Erhan Barut, Serdar Vezirköprülü, Muharem Ender Öndes, İskender Değer, Mehmet Öz, Erdal Atabek, Yağcı Tunç, Cengiz Baysoy, Yüksel Şahin, Mustafa Kadir Gül, Osman Zeybek, Metin Aslan, Tamer Altun, Bozan Erdem, Hüsnâ Sabaz'ın mektupları, Erol Aslan ve Duran Önal'ın el yazılarıyla mektupları, Medeni Ferho, Mete Alpsar, Kudret Köksal, Bülent Saka, Mustafa Özenç, Kemal Durmaz, Ahmet Derya Varlıcı, Öner Yağcı, Hasan Sankaya, İsmail Gülek, Muharem Ender Öndes'in şiirleri ve Tahsin İstengel, Avni Odabaşı, Erhan Başkurt, Bozkurt Belibağlı, Tank Hatipoğlu, Hanifi Kılıç, Orhan Coğuluğlu'ın karikatürleri ile devam ediyor.

Kitap, "Görülmiştir"ü Yazanlar" başlıklı ve 44 ay içinde Yarın'a yazmış olanların alfabetik listesiyle bitiyor.

Kitap, belki de kendisini en iyi şu satırlarda anlatıyor:

Ne kadar başarılı olduğumuzda, önce kitabın yazılmasını, sonra toplumumuzun tümü karar verecek. İkinci basıyı yapmak gerekirse, bu arada aldığımız tüm eşitiri ve önerileri de değerlendireceğiz. İstenirse genişleteceğiz.

Sen Bırakma

adım çılmıyor, güzel sözlere ses olan dilimden öksüzlüğüme kime bıraksam ayrılıkla buluyorum saçlarının kıvrılıp, alnım düzlüğüne uzanışı bir güz anısında oturup, sensizlikler boyu çoğaltarak öptüğüm hangi kırgınlıklarda acıdım, sen bunu bilirsin çağır beni, henüz umutamadığım bir şarkıyla

yaralı bir dal oldum yaprak açımında incitilen yaşadım, çocukların kendi dağlarında kaçak oluşunu azalarınırken iplerin ucunda, namlular önünde içimde yangınlar kabartan bir sen kaldım, sar beni ellerinin öpülesi ürkekliliğine soyunup kendine biriken tatlı bir gülüş olarak

kime sığmsa acıyla karşılanan bir yüzü var yorgunluğumun sen bırakma; son konağın ol, özenmiş bir bahar gibi açılıp uyut beni, gözlerinin sulara yatak olduğu yerlerde

1983

Rahmi Emec

SODEP 'Gençlik Günleri'

"Gençlik tüm yenilikçi hareketlerin içinde yer almıştır."

SODEP Kadıköy ilçesinin 18-27 Mayıs tarihleri arasında Moda Sinemasında düzenlediği "Gençlik Günleri"nin ilk gününde "Yakın Tarih Sürecinde Gençliğimiz" adlı panelde açılış konuşmasını Korel Göymen yaptı. Göymen gençliğin toplumların itici gücü olduğunu ve ülke olarak gençlerin dinamizmine ihtiyacımız olduğunu söyledi.

İkinci konuşmacı Tank Zafer Tunaya gençliğin tarihimiz içinde tüm yenilikçi hareketlerin içinde yer aldığını belirtti. Sonra, söz alan Emre Kongar gençliğin geçmiş dönemin sorumlusu değil kurbanı olduğunu belirtti. Prof. Aydın Aybay ise üniversite kavramının varolan eğitim sistemi ile iktidarın boşaltıldığını belirtti. Prof. Kurt-han Fişek konuşmasında gençliğin sorunlarının ülkenin sorunlarından bağımsız olmadığını ve çözümünün de ülke sorunlarının çözümüne bağlı olduğunu söyledi. Günün son konuşmacısı Uğur Alacaktan savunma hakkının bu kadar zedelediği başka hiç bir ülke olmadığını belirtti.

İkinci gün "Gençlerle Söyleşi"ye ayrıldı. Açılış konuşmasını Rasim Ekşi yaptı. Ekşi "TRT'nin, Aydınlar Ocağının panellerine fazlasıyla ilgi göstermesini, SODEP'in düzenlediği panelleri ise görmezlikten gelmesini anlamadıklarını söyledi.

Gençlik adına konuşan Burhan Öztürk eğitim ve bilimsel özerklik konularında, Gürsel Tekin ülke sorunları ve bağlantılı olarak gençliğin sorunları konusunda, Adile Koçer ise öğrenci gençliğin çeşitli sorunları konusunda konuştu. Mah-kum aileleri adına konuşan Didar Şensoy ceza ve tutuklarında çocuklarına yapılan işkencelerden ve kanunsuz olarak kendilerine konulan görüşme yasaklarından sözetti. Bu sözler salondan tümünün katıldığı "Zindanlar boşalsın, genel af" sloganlarının atılmasına neden oldu.

Daha sonra söz alan Aziz Nesin "Çağın yaşayan gençlerdir, gençliğin dış mıhraklarla yönetildiğini savunulara devletin hangi mıhraklarla yönetildiğini sormak gerekir."

İlhan Selçuk "Aydınlık bir Türkiye istiyorsak bütün isteklerimizi cevaplayan bir partiye girmeliyiz ve onu tüm çabamızla desteklemeliyiz. Tüm zorlukların yenilebilmesinin yolu sol güçlerin birleşmeleridir." dedi.

Gençlik adına konuşan İlhan Dilaver "demok-rasilerde örgütün gerekli olduğunu ve öğrenci derneklerinin kurulması gerektiğini belirtti. Panel gençlik masasına yönetilen sorularla son buldu. Panel öncesi basın mensupları ile gençler arasında söyleşiler oldu. Öğrenciler basın mensuplarına sorunlarını anlattılar.

Bu sorunlar karşısına öğrencilerin çözümsüz-lüğün bunaltımını yaşadıkları görülüyor. Çözüm için neler düşünüyorsunuz diye sorulduğunda, sorunlar konusunda basının kamuoyu yaratması isteniyor. Öğrenciler üniversite sistemindeki bo-zukluğun sistemden kaynaklandığını bunun için de sistemin değişmesi gerektiğini belirttiler. Ayrıca anayasa ve yasaların çelişkisinden söz eden öğrenciler "Bu sorunlar sızca nasıl giderilmelidir" sorusuna öğrenci demekleri diye yanıt verdi.

SODEP 'Kültürel Yabancılaşma ve Gençlik' Paneli

"Temel birimlerde gençler karar almaya doğrudan katılmalıdırlar"

SODEP'in "Kültürel Yabancılaşma ve Gençlik" paneli 28 Nisan'da İzmir'de yapıldı. Paneller konuşmacı olarak Cezmi Kartay, Fikret Ünlü, Bilgen Keleş, Muhittin Altan ve gençlik adına Şadi Can katıldılar. Paneli çok sayıda üniversite öğrencisinin izlediği, katılımın yüksek olduğu görüldü.

Açılış konuşmasını yapan SODEP İzmir İl Başkanı Şeref Bakşık ana tema olarak gençliğin terörle özleştirildiğini, böyle olunca da demokrasiye uzaklaştırıldığını işledi. Dünya gençlik yılını dört ayın geride kaldığını buna karşın resmi makamlardan gençlik yılına ilişkin ciddi bir ses olmadığını belirten Bakşık Atatürk'ün bazı söz ve düşüncelerinin tekerleme haline geldiğini ancak gençlik hakkında söylediklerini adeta unutulduğunu sözlerine ekledi.

İkinci konuşmacı Bilgen Keleş ise gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler ile, ekonomik ve siyasi ku-rumları karşılaştırmış, ikili özelliğe sahip gelişme yolundaki ülke gençleri arasında farklılıklar olduğunu belirterek "Buna karşın bazı konularda tüm gençler ortak bir yazgıyı paylaşıyorlar. Tüm ül-kelerde silah kaçakçılarının uyuşturucu madde satıcılarını, kadın tüccarlarının ilk el attığı kesim gençlerdir." Keleş konuşmasını "Gençlerin istemlerini duyurmalanıyla sağlayacak örgütler kurulmalıdır. Toplum, aile, iş okul gibi temel birimlerde gençler karar almaya doğrudan katılmalıdırlar."

Gençlik adına konuşan Şadi Can gençliğin konumu ve toplumla koparılmaz bağları üzerinde durdu ve gençlik sorunlarının toplumun diğer sorunlarından ayrı incelenemeyeceğini belirtti. Toplumsal sorunları yaratan, zengin daha zengin, yoksulu daha yoksul yapan bu kalınma modelidir diyen Can örgütlenme özgürlüğünün engellen-diyiğini ve insanların en doğal haklarına bile sahip çıkamadıklarını sözlerine ekledi. Şadi Can şöyle

devam etti: "Yök yasası ve dernekler yasası ve yaşanan fiili durum öğrencilerin önüne bir Çin seddi çekmiştir." Can gençliğe dernek kurma haklarını sonuna kadar zorlamalarını ve yeni sosyal etkinlikler düzenlemelerini söyledi. 12 Eylül öncesi çalkantıların suçunun gençliğe yüklediğini ve toplumun aksayan yanlarının ve o dönem yöneticilerinin temiz çıktığını belirten Şadi Can günümüz koşullarında cezaevi gençliğinin de ih-mal edilemeyeceğini sözlerine ekledi ve en kısa zamanda bir genel af çıkarılması için çalışmalar yapılması gerekir" dedi.

Panelin son konuşmacısı Fikret Ünlü konuş-masında ulusallık bilinci ve demokrasiye değine-rek "Türkesi Oran'da Allahuekber sesleri ile karşı-lanırken öğrenciler meclis önünde gözaltına alın-maktadır. Bunca uygulamaya cüret edilebilmesi-nin nedeni ise demokrasinin iyi işlememesine ve kişi ve toplumda gerçeklerin savunulduğunda baş-sına kötü şeyler gelebileceği kaygusunun yerleşik olmasına bağlıdır.

Panelin başlangıcında ilk gözlenen olgu katılan çok sayıda öğrencinin sessizliği idi. İnsanlar neyin nereye kadar konuşulabileceğini, tepkilerin nasıl olması gerektiğini, tavır, davranış, alkış ve sorunların her hangibir cezal uygulama getirip getirilmediğini merak ediyorlardı. Ancak panelin zamanla gelişen süreci içinde ısınan havaya uyum sağlandı. Gençliğin candanama dokunan konu-ların konuşulması merak ediyorlardı. Ancak panelin çokluğuyla alkışlanıyor, özelemler açıkça belli oluyordu. Bu coşku ve özelemler panelin sonunda konuşmacılara yöneltilen yüzlerce soruda kendini gösterdi. Sorular genellikle YÖK, öğrenci dernek-leri, ve gençliğin toplumsal yaşama katılımıyla ilgiliydi. Katılanlar bu tür toplantılarda izleyici-lere de söz hakkı verilemesinin gerekli olduğunu savundular. Tümünün ortak arzusu panel, forum gibi katılımı sağlayan bu türden toplantıların çok yapılması.

Yanksız Şiirler

Gökyüzü açık da olsa kapalı da
İnsan sevmedikçe onu görmez.

P.Eluard

DOKUNUR MUYUM...

Dönsem geriye birgün geçerek kendimi

Kendimi, seni ve bir ömrün

Unutuşlarla örtülü uzak yollarını

Bir akşam sularda bulur muyum yankımı..

Ağaçlar gölgeler içinde bir park eskisinde

Elenirken güneş üstüme inceden

Uzansam-rüzgâra takdimmiş bulutuna

Dokunur muyum?..

YÜZÜ YAĞMURA GÖMÜLÜ DÜŞÜM

Duruşun bir ayrılık resmi çiziyor

Akşamın incelen sulana

Susuşun yıkıyor beni en yazın yerinden

Bilmez miyim içindeki kederi

Yüzü yağmura gömülü düşüm

Böyle buğulu camlarda dağın

Gözlerin iklimini yitirmiş iki bulut

Bulanıp durur bir uzak rüzgâra

Aykırı mevsimler içinde

Saçların saklar omuzlarındaki yükü

Dönsen ve öpsem incitmeden

Alnının gücenik ülkesini

Benim ömrümsün sen, o nurum, geleceğim...

Gitmek hangi acıyı onaran ki

Bilmez misin care değil üzünü.

TUTUŞMAK ÜZERE YENİDEN

Sızıyor sessizce kendi derinine

Çıkışını bulamayan sular.

İnsan aynı türküyü aynı içtenlikle

Söyleyemiyor ki uzun zaman

Böyle karşılıksız yanksız

Değişiyor usul usul eski duygular.

Biliyor musun, kalbim artık

Bir kuş gibi çırpınarak pencere önlerinde

Titrek kanatlarıyla umudun

Düşmüyor bekleyişin hayal camlarına

Gelmene yakın saatlerde.

Hayat dolduruyor her boşluğu kendince

Bir başka başlangıca

Tutuşmak üzere yeniden

Pembe iflemeleriyle bir ince soluğun

Soğuyor acılar bile...

Şükrü Erbaş

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrencileri EDÜ'nün 2. Türkiye'nin dördüncü örneğini oluşturarak, dernek kurmak için başvurmasını yaptı. Bu örnekle birlikte artan başvurular konunun düşünce, tartışma aşamasında, somut örnekler üzerinde ince ayrıntıların bile adım adım somutlanması, elle tutulur gözle görülür hale gelmesini sağladı.

Yarın İzmir Bırosu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencileri ile dernek kurma çalışmaları üzerine bir söyleşi yaptı.

□ Sizce öğrenci derneğinin kurulmasının önemi neydi?

■ SULTAN-Yalnızca öğrencilerin değil, toplumsal yaşamın her birimindeki insanların toplumsal üretime etkin katılımı gereklidir. Bu, demokrasinin gereğidir. Bu bağlamda bir öğrenci derneği düşündük.

Öğrencilerin bugün birçok yasal ve anayasal hakkı var. Fakat bir çoğumuz bunu ne biliyor, ne de kullanabiliyor.

■ AKASYA-Kıscacı bunları işlerliğe kavuşturmalıyız. 1983 Dernekler yasasında geçen öğrenci derneğinin de yaşama geçirilmesi bu nedenle gerekli. Asıl amaç öğrencilerin kullanılmasını olumlaştıracaktır, kendi çıkarları doğrultusunda karar yetkisi kazanması. Bugün üniversitede karar organları öğrencilerden bağımsız. Alınan kararları öğrencilerin süzgeçten geçirmesi, eleştirilmesi olanağı olmuyor. Bu, öğrencileri belli bir edilginliğe itiyor. Son kararlarla öğretime devam edebilmek çok zorlaştı.

□ Öğrenci derneği bugün

neler verebilir.

■ AKASYA-Öğrenciler bugün uygulanan öğretim sisteminin bazı olumsuzluklarından söz ediyor. Derslerin, sınavların yoğunluğu konuşuluyor. Ama genelde şikayetten ibaret.

■ ECEL-Örneğin yemek sorunumuz var. Olay, okul yönetimine bireysel olarak götürüldüğünde sonuca ulaşmayacağı, sağlıklı olmayacağı düşünülüyor ya da sorun çıkmasından çekiniyor.

■ SULTAN: İşte bu durumda, öğrenci tek tek başvuramaz, derneğine söyler.

■ AKASYA-Örneğin öğrencilerle ilgili paneller var. Konuşan "temsili" öğrenciler, arkadaşlarınca değil, okul yönetimine saptanıyor. Bu anlamda panellerde sorunlarımızı gerçek anlamda değinilemiyor. Yine katılım yok. Oysa öğrenci sorunları ancak öğrencilerin kendi aralarından demokratik yolla seçtikleri temsilciler aracılığıyla en iyi biçimde dile getirilebilir.

■ ECEL-Bunu da en iyi

“Yalnız bırakılmamayı bekliyoruz.”

biçimde dernek yapabilir. Öğrenciler, kendi yararlarına olan kararların alınmasında ve bu tür tartışmaların ortaya konulmasında dernekleri aracılığıyla etkin olacaklardır. Bugün öğrenciler kendi sorunlarına sahip çıkamıyorlar.

□ Başvuruya kadar geçen

süreci ve karşılaşılan sorunları anlatır mısınız?

■ AKASYA-Gerekli kağıtları hazırladık ve başvurduk. Ama iki ayımız ev ve kefil aramakla geçti. Sonunda kefilsiz hallettik.

■ SULTAN-Son aşamada noterde tersik çıktı. Hatta noter çalışanlarından bir üst yetkili "siz dernek nedir biliyor musunuz" dedi.

□ Öğrenci arkadaşlarımızın yaklaşımı nasıl oldu?

■ SULTAN-Genelde olumlu karşılandı. Bu arada yasal olup olmadığından habersiz olanlar, "izinverilir mi" diye çelişkiye düşenler, yarar getirmeyeceğini söyleyenlerle de karşılaştık.

■ ECEL-Buna karşın kurucuların içerisinde olmayıp ta, sonuna kadar des-

teleyeceğini belirten arkadaşlar var. Sonuçta yaklaşık genelde olumlu.

□ Öğrenci derneği için diğer başvurular henüz sonuçlanmadı. Bu arada siz başvurduğunuz. Yorumunuz neydi?

■ AKASYA-Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin başvurusunun rektörlüğe onaylanmaması, bizim kendi rektörlerimize başvuramamız için gerekçe olamaz. Anayasal olan dernekleşme hakkımız tüm fakültelere istenmeli, sahiplenilmelidir. Tüm fakültelere istenen bir şey için verilmesi gerekir.

■ ECEL-Entemel olan anayasaya göre derneğin kurulmasında engel yok. Gerekçesiz geri çevrilmesi keyfi bir karardır.

■ SULTAN-Geçenlerde Ege Üniversitesinde gençlik paneli yapıldı. Panelde bir öğrencinin sorusu üzerine rektör yardımcısı, dernek kurmak için rektörlüğün izninin gerekmediğini belirtti. Dileğimiz uygulamanın da böyle olması.

□ Burada öğrenci arkadaşlara bir sözünüz var mı?

■ AKASYA-Derneğin öğrencilere getireceği yararlar göz önüne alınırsa Anayasal olan hakkımız sonuna kadar kullanılmalı, desteklenmesi, sahip çıkılması gereği ortaya çıkar. Bu konuda yalnız bırakılmamayı, diğer fakültelere de desteklenmeyi bekliyoruz.

ODTÜ Öğrenci Derneği 29 nisan 1985 tarihinde dernekler yasasında belirtilen gerekli belgeleri hazırlayarak Ankara Valiliği'ne başvurusunu yaptı. Belgeler şu anda Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın incelemeindedir.

ODTÜ'lü öğrenciler dernek kurma girişimlerinin gereçlerini ve dernek kurma çalışmalarının öyküsünü şöyle anlatıyorlar: "Katılım hakkının olmadığı bir demokrasi düşünülemez. Gençlik kendisinin ve ülkesinin sosyo-ekonomik sorunlarıyla yakından ilgilidir. Bu ilgiyi dışlamak ya da önlemeye çalışmak; gençliği toplumsal bir kategori olarak ele almamak demektir. Bu da acılı ve umutsuz yıllara çağrı çıkartmaktan başkaca bir anlam taşımaz. Bu gün bizleri birer piyon olarak görmekte ısrar eden yönetimler, şah olduğumuz zaman karşılaşılabileceğimiz sorunları düşünmüyorlar mı? Yukarıda belirttiğimiz sorunların çözüm yollarıyla, çıkış noktaları ile ilgili önerilerimizi, düşüncelerimizi özgürce dile getir-

mek, tartışabilmek en önemli de çözümlerin üretilebilmesi için örgütlenmek en doğal hakkımız değil mi? Bu örgütlenme içerisinde sorunların çözümü aktif olarak katılmak, bu yolla gelişmiş katılımcı bir kişilik kazanmak, ve demokratik arayışlara, ürettiklerimizle katkıda bulunmak, demokrasinin bize verdiği en temel görevler değil midir?

Bundan dolayı ilk üniversite derneğinin kuruluş başvurusunu yaptığımız haberi vermekten kıvanç duyuyoruz. Bundan bir yıl önce ODTÜ yerleşkesinde "yaşayanlar olarak sorunlarımızı en iyi biz dile getirebiliriz" diyerek demokrasi ve katılım sloganıyla yola çıktık. En yasal hakkımız olmasına karşın kuruluş çalışmalarımızı tamamlamak, pek çok sorunu göğüslememizi gerektirdi. Yasaların kendi iç çelişkilerini hepimiz biliyoruz. Bunlara ek olarak uygulamada pek çok sorunu karşılaştık. AÜ Hukuk Fakültesi Derneğinde olduğu gibi ODTÜ'de de daha önce kurulmuş derneğin tasfiye edilmiş olması nedeniyle başvurumuzu kabul etmek istemediler. ODTÜ'de varolan dört öğrenci derneğinin de 1980 sonrası feshedildiğini hatırlatmamız üzerine bu engellemeye son çözüme vardı. Yasamızın 66.maddesi: öğrenci der-

neklerinin merkez ve şubeleri ile öğrenci yurt binaları ve eklemelerinde şube açılmayacaklarını, eğitim ve öğretim kurumlarından veya bunların eklemelerinde yapılacak toplantılar için izin alınması gerektiğini karara bağlamakta. Bu madde dernek çalışmalarından tüm öğrencilerin yararlanması öngören madde ile çelişiyor. Çünkü ODTÜ öğrencilerinin üçte biriyurtlarda kalıyor. Tüm bu yasal kısıtlamaları gözde olarak yola çıkmış öğrenciler ise başvuru anındaki engeller bekliyor. Kuruculardan yasada istenen belge sayıları ile emniyette ve valilikte istenen belge sayılarının birbirine çelişmesinden tutun da yasada hiç olmasına karşın "rektörlük izni" istemesine kadar ulaşan bir dizi engel. Tüm bunlar aşıldığında ise belgelerdeki yazılırlar okunaklı olmaması veya fotokopi çekimlerinin net olmaması bile bir engelleme nedeni olabilir.

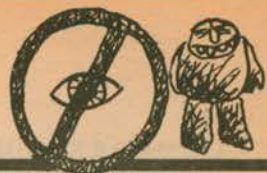
Tüm bunlara karşın bu engeller aşılmaz değil. Önümüzdeki en yakın örnek ODTÜ Öğrenci Derneği. Sonuç olarak inanıyoruz ki yaşadığımız çağın tüm kaygıları, sorunları ve umudunuyla birlikte algılayan, kavrayan, o sorunların sancısını kan dolaşımında duyan gençlik, nasıl genelde bu çağa bakış açısını sergiliyorsa, sorunlara çözüm yolları öneriyorsa, özellikle, için kendine dönük yanıyla da böylesine ilgilenebilir. Dahası ilgilenebilir. Bunun için bir öğrenci derneği. Bunun için gençliğe katılım, demokrasi ve söz hakkı."

o taner yüzgeç (ODTÜ-ÜD temsilci üye)

“Katılım hakkının olmadığı

bir demokrasi düşünülemez”

Ahkan

‘Basın’ üzerine bir Panel

Basın düşünce-magazin çerçevesinde çekişmesiyle, basın iktidar ilişkilerinin konu edildiği panele Ahmet Abakay (ÇGD Başkanı), Cüneyt Arca-yürek (Cumhuriyet), Anıl Çeçen (Sanat Kurumu Başkanı), Hıfzı Topuz (Unesco Türkiye Eski Temsilcisi, gazeteci), Varlık Özmerek (Bilim ve Sanat Dergisi Yönetmeni, Gazeteci) katıldı.

Teknolojik devrimini gerçekleştirmiş basının egemen çevrelerle kirdi ilişkilerinin birgün gerçekleşecek manevi devrimle tek tek adlandı açıklanarak sergileneceği, bunun yanında yalan haberin kabaşından, incesine bu kirdi ilişkilerin örtülmesinde kullanıldığı belirtildi. Basın özgürlüğü bir yana son dört yıllık dönemde gazeteci ve yazarlara verilmiş mahkumiyet kararlarının 316 yıl 4 ay 20 gün olduğu açıklandı.

Panelin en ilginç konuşmasını yapan Cüneyt Arca-yürek ‘‘Basın iktidar ilişkisi basın özgürlüğü ve demokratik haklar nasıl daha ileriye gider diye değil, nasıl başka yararlar sağlanır diye yürütülüyor. Ama bugün bunu yapanların adlarının ileride tek tek açıklanması ile basının makinesel alanda kettığı devrim, manevi alanda da kettini gösterecek’’ dedi. □

Kıbrıs'da Yayınlanan 'Gençlik' Dergisi bir Yaşında

L1985 Gençlik Yılı'nda Kıbrıs'ın kuzeyinde gençlere yönelik gençliğin sorunlarını yansıtan ‘‘Gençlik Dergisi’’ yayın yaşamında birinci yılını doldurmuş bulunuyor.

Kıbrıs'ın kuzeyinde yayın yaşamını sürdüren tek gençlik dergisi olarak bir yılını doldurdunuz. Geçen bu bir yılın değerlendirmesini yapar mısınız?

Yayın hayatına başlarken bir çok zorlukları bizleri beklediğinin bilincinde olarak azim ve kararlılıkla bu zorlukları aşacağımıza inanıyorduk. Memleketimizde yayın yaşatmak oldukça zor bir iş.

Öncelikle maddi zorluklar var, sonra yazı kadrosu, dağıtım şebekesi, bütün bunların yanında ulaşmak istediğiniz kesime ne kadar yararlı olduğunuz ve amaçlarınıza ulaşp ulaşmadığınız meselesi var.

Derginin görüş ve yayın politikası nedir?

Genel hatları ile dergimiz gençliğin tüm sorunlarını dile getirir-

ken, diğer taraftan da gençlerin ilgi duyduğu kültürel, sanatsal, sportif, aktüel ve her tür konuda yayın yapmaktadır. Ayrıca ülkemizde ve dünyadaki kültürel, sanatsal bilimsel, tarihi ve müzik alanındaki etkinlikler hakkında dergimizde yazılar yer almaktadır.

Bunun yanında genç şairlere, yazarlara yapılabilecek çalışmalarımızı açmış durumdayız. Politikamız, zamanla dergimizi dar bir yazı kadrosunun hazırladığı bir dergi olmaktan çıkıp okuyucuların ve gençlerin daha bir katılımı ile katkılı bir yapıya ulaşmaktır.

Gençliğin derginize ilgisi ne düzeydedir. Sizce bu yeterli midir?

Dergimize gençliğin ilgisi ilk sayısından bu yana gittikçe artmaktadır. Bunu satışlarımızın fazlaşmasından ve dergimize gelen mektuplardan anlıyoruz. Gençlik kendinden olan, kendini yansıtan kayguları ve sevinçleri ile bütünleşen dergimize daha bir güç katıyor, sahip çıkıyor.

BORNOVA YURTLARINDA VETOLU SEÇİMLER

● İzmir'de öğrenci yurtlarında temsilci seçimleri 28 Nisan 1985 tarihinde yapıldı. Temsilcilik kavramının içindiği tüm olumsuzlukları aşarak yurtta kalan öğrenciler seçimlerin bir çok engellemeye altında yaşadığını belirtiyorlar.

Bornova Yurtlarında temsilcilik seçimlerinin duyurusu 16 Nisan tarihinde yapıldı. Adaylık için başvuru tarihi olarak 26 Nisan ilân edildi. Araya giren 23 Nisan ve hafta sonu tatili adaylık için sağlıklı kararların alınmasını önledi. Ayrıca başvuru tarihiyle seçim tarihi arasında kalan iki gün adayların tanınması için hiç de yeterli bir süre değildi. Bu oldu bittii içinde yirmiden fazla aday ortaya çıktı. Öğrenciler bunda, hendi aralarındaki kopukluğundan etken olduğunu söylüyorlar.

Yurt yönetiminin tavrının en fazla açığa çıktığı nokta ise adayların ‘‘Şahsi kanaat’’ sonucu veto edilmeleriydi.

Seçim günü olarak öğrencilerin evci çıktıkları Pazar gününün seçilmesi ve 9.00-13.00 saatleri arasında sınırlı tutulması evci çıkan birçok öğrencinin yurda döndüklerinde oy kullanma haklarının yitirmelerine neden oldu.

canın deney yapamamış, teorik, kısa dersler haline dönüştürülerek pratik özelliğini yitirmiştir.

Servislerimiz yetersiz oluşu Ankaralı'nın en iyi hatlarından birini, 100. yıl dolmuş hattını yarattı.

Bu sorunlarımızda bile konuşmamız ‘‘olanaksızlık’’ görev süresi az kalan rektörümüz okulumuzda demokratik bir görünüm vermek için kendi seçtiği öğrencilere bir toplantı düzenledi. Bazı sorunların düzeltilmesine gideriyak sözverdi. İlginçtir toplantıda konuşulandan kendi aralarında da konuşmaya devam eden öğrencilerden birkaçı gözaltına alındı.*

Daha önce de bir olaydan dolayı 2 bine yakın öğrencinin ifadesinin alınması unutulmuş bir olay değildir. Bunlar sorunlarımızdan yalnızca bir kaçtı. Sorunlarımızın ve toplumsal sorunların çözümlerinin kaynaşığı bilincine, gelişme süreci içinde katılmak etkinlikler yaratmak için özveri ve demokratik üniversite diyoruz. Barış ve demokrasinin en geçerli yolları olduğunu inanıyoruz tazeleyerek...□

● ODTÜ'den bir grup öğrenci

* Ertesi gün ise (15 Mayıs 1985); aynı olayın uzantısı(!) olarak 33 öğrenci daha yurtlardan atıldı.

● yarı izmir bürosu

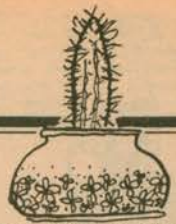
ODTÜ'DEN GÖRÜNTÜLER

Bizler özlemlerimizi, üniversitede bulamayacağımızı düşünürken ODTÜ öğrencilerimiz. Toplumsal yaşamda ‘‘verilmeyen sorumluluklarla, sosyal eşitsizlikler altında can çekişen kişiliklerimizle, eğitimimizde, boş zamanlarımızda, sporda ve kültürel yaşamımızda, karşımıza çıkan binlerce engellerle, rüzgarın çiçek tozlarını üfürmesini aratmazcasına, yabancılaşmanın, bireysizliğin, edilginliğin ve yozlaşmanın başbuşluğunda sürüklenen ‘‘bunalmı’’ insan örneklerini yaşıyoruz. Acılan günlerimizde, kaygılan derslere, gülmeyi dağılara yasadık, yönelmiş tüm sanatsal ürünlerle mazoistçe yaklaşıp olduk.

Gerekeşsiz kapatılan ‘‘Tiyatro Kulübü’’ yeniden açtığımız girişimlerimiz reddedildi. Sinema Kulübü için verdiğimiz dilekeler sonuçsuz bırakıldı. Kültür ve Edebiyat Kulübümüz ise kayan bir yara. Eğitim döneminin başında verdiğimiz başvuru dilekeleri ve çalışma programı ‘‘sözülü olarak evet, yazılı olarsa- bürokraside sahipsiz yolculuğuna devam ediyor. Diliimize ve kültürümüze sahip çıkma uğraşımız aykırı bir sevdadır mı değerlendirilecek? Felsefe topluluğu, fizik topluluğu vb. gibi varolan az sayıdaki kulübümüz ise işlevsiz bırakıldı.

Okulun satış bürosunda kitaplarımız bulunmamakta; varolanlar da ‘‘yüksek fiyatlarından dolayı’’ alınmamaktadır. Okulumuz bu kitapları kendi ışığında çoğaltıp yaymak gibi bir olanağa sahipken; öğrencileri tüccarlığa özendirmiştir. İşletme bölümünün, kendisine bir oda tahsis ettiği ‘‘öğrenci’’ fotokopiden ‘‘beş milyon lira’’ kazanarak; okulu bitirmeden, işletmecisi sıfatını almıştır. Fundamentals of Physics kitabını çoğaltan öğrencilerse ‘‘üç milyon lira’’ kazandııklarını söyleyerek;

Muğla Belediye Başkanıyla Bir Görüşme

Muğla ili, Ege bölgesinde orta büyüklükte, diğer illerden pek de farklı olmayan bir kent. Yerel seçimlerde belediye başkanlığı SÖDEP üyesi Erman Şahin kazanmış. Erman Şahin 12 Eylül öncesinde de yıllarca CHP üyesi olarak Muğla belediye başkanlığı yapmış. 1980 sonunda görevine son verildikten sonra yapılan ilk yerel seçimlerde tekrar başkanlığa dönmüş durumda.

YARIN: Sayın Şahin, öncelikle bize belediyeçilik anlayışınızı açıklayabiliriz mi?
E.ŞAHİN: Bunu size bir takım pratik örneklerle anlatabilirim. Şu andaki en yoğun çalışmamız şehrin yukarı kısımlarındaki gecekonduların tahliyesine yöneltmişiz. Eğer biz bunu alışlagelmiş yollarla yaparsak, gerekli alanı sağlamak için zorunlu bürokratik işlemler hile yollarla. Biz başka bir yöntem seçtik. Diyelim ki yapılan plana göre yol bir gecekondunun üzerinden geçiyor,

ve bunun yıkılması gerek. Gecekonduların tahliyesi otuzuyoruz, anlaşmıyoruz. "Bak," diyoruz, "Senin evini yıkacağız, ama onun yerine şu plana göre senin seçeceğin yerde yeni bir ev yapacağız ya da evinin bir kısmını yıkıp arka kısmdaki bir alandan senin evine ekleyeceğiz. Yapım masraflarını da üstleneceğiz. Ne dersin?" Böylesine bir seçenek karşısında, verilen güvence karşısında pek bir sorun kalmıyor. Geçenlerde bakan geldi. Planımızı görünce "Bu iş altı ay da bitmez," dedi. Biz ise altı ayda bitirmeye niyetliyiz.

Yol yaptığımız semtin ismi de yok. Ancak semt sakinleri "Cumhuriyet Mahallesi" demeye başladılar. "Bu ismi nasıl seçtin diye sorduğumuzda" Başkaları gelip olur olmaz isimler takmadan biz bir isim bulamıyorduk" diyorlar.

YARIN: Yurttaşlar belediyeye nasıl böylesine güveniyorlar? İşin savsaklanmamasına, hem evden

hem de yurttan olmayacaklarına nasıl inanıyorlar?
E.ŞAHİN: Bunun en büyük güvencesi daha önce yapılanlardı. Bu güveni kazandıran en başarılı çalışmalarımızdan biri 1980 öncesinde ekmeke sorununu halletmemizdi. O dönemde yapılan çalışmalar sayesinde ekmeği belediye çıkarmaya başladı. Bugün Muğla'da ekmeke sorunu diye bir sorun yoktur. Şu anda 530 gr. ekmeği 40 TL.

Diğer bir başarılı çalışmamız ise şu meşhur "yeminli bürolar" üzerinedir. Yeminli Büro olayı gündeme geldiğinde belediyenin bu konudaki açıklamalarını her tarafta duyurduk. Bu işin altında piyasa durğunluğunu gidermek için gündeme getirildiğini, gerçeğe geldiğini belirttik. Yeminli büroların yapacağı her işi belediyenin ücretsiz olarak yapacağını anlattık. Şu anda bu konudaki tüm başvurular doğrudan bize yapılmakta. Muğla'da da yeminli büro yoktur."

YARIN: Böylesine uygulamalar sonucu halkın güvenini kazanmak elbetteki sevindirici birşey. Ancak bu güveni kişiye olan güvenden çıkarıp belediye ve anlayışa olan güvene

çevirmek nasıl olacak sizce.
E.ŞAHİN: Daha önce de belirttiğim gibi önemli mesele bu güveni sağlamada. Bunun yolu sürekli halkın yanında olmakta geçiyor. Kuşkusuz bunu da yaparken dürüst, açık, ve inancılı olarak uğraşmak gerek, halkın yanında olduğunu göstermek gerek. Bunlar başarıya giden yolda önemli adımlar. Ancak sağlam bir temele oturmadıkça sürekli olması oldukça zor. Bunu sağlamanın yolu ise halkın sürekli katılımı, denetimi ve eleştirisidir. Bunu biz sisteminde olmasa da sürekli gerçekleştiriyoruz. Halkta katılım denetleme ve eleştiri alışkanlığı oluşturmaya çalışıyoruz. Ama bu sisteminde değil, çünkü yasalarda bu tür bir işleyiş yok. Halbuki aşağıdan yukarı seçimle gelen dinamik yapılar oluşturulabilir. Bu yapıların belediyeyle olan sağlıklı ilişkileri belediyeyle sürekli halkın denetimine, katılımına ve eleştirisine açık bir hale getirebilir, bunu sisteminde bir hale sokabilir.

YARIN: Muğla Belediyesi olarak gerçekleştirmeyi düşündüğünüz başka ne gibi hedefleriniz var acaba?
E.ŞAHİN: Bir "sit" alanı sorunumuz var. Muğla'nın bir kısmı sit alanı içinde kalıyor. Biz bakanlığa "Aman bizim sit alanımıza dokunmayın" diyoruz. Çünkü bu konudaki yasalar çok katı. Bir örnek: Geçtiğimiz yıllarda sit alanı dahilinde bir ev yandı. "Hiçbirşeye ellemeyin. Tüm artıkları toplayın, biz ilgileneceğiz" dediler. Dediklerini yaptık. Orası yıllardır öyle duruyor.

Oysa bizim sit alanımız yaşıyor. İşlevsiz olduğu için, içinde insanlar yaşadığı için yaşıyor. Burayı öldürmek istemiyoruz. Bizim amacımız buranın düzeltilmesi, müzeler, sanat evleri, sanat galerileri yapılması. Ama karşımızda varolan katı bir uygulama var, bakalım ne olacak?

Bir de galeri meselesi var. Muğla'nın su şebekesi hem eskidir, hem de bunların deprem bölgesi olmasından kaynaklanan birçok su kaçağı vardır. Bundan başka pis su kanallarının yenilenmesi gerekmektedir. Ayrıca PTT'de çeşitli nedenlerle yolları açmayı planlıyor. Yollar böylece açılacak köstebeğe yavaş yavaş dönecek. Bizim önerimiz tüm yeraltı hatlarının belediye, onarım gerektiğinde içine kolayca girilebilecek bir galerinin yapılması. Hem de yerler bir kez kazılmış olacak. İller Bankası'na bu öneriyi götürdüğümüzde önce anlamadılar sonra güldüler. Ancak çok sıkıştık 1 km'lik bir galeriyi bir yaparız.

YARIN: Söyleşimize katılımınız için çok teşekkürler.

Gerek Muğla'daki sınırlı gezimizde, gerekse başkanlık konuştuğumuzda kentte iyi birşeyler yapıldığı izlenimi edindik. Ama en önemlisi şu bir kaç yıldır adına konuşulan, ama sürekli unutulmuş, gözardı edilen, sesi çıkarılmayan "halkın" işleyişe katılma ya hazır olduğunu gördük.
□ yann izmir bürosu

YARIN 'GENÇLİK HAFTASI'NDA

SÖDEP'in Mayıs ayı içinde 18-27 tarihleri arasında Kadıköy ilçesi tarafından düzenlenen "Gençlik Haftası" içinde gençlik temsilcileri adına yapılan konuşulmalarını birini de dergimizin İstanbul temsilcisi Cem Gönenc yapıtı. Konuşmasına Gençlik Yılı'nın iç ilkesinin yaşama geçirilmesinin özellikle MEB tarafından nasıl algılandığını anlatarak başlayan İstanbul temsilcimiz, YÖK'ün sorunları çözmek için değil, daha da ağırlaştırmak için var olduğunu söyledi. Günümüzde yapılan tüm uygulamaların nedeni olarak gösterilen geçmiş günlerin değerlendirilmesinin, bugüne sağlıklı bakmada önemli olduğunu vurgulayarak, kısa bir değerlendirme yaptı. FKFD'de topluca bir öz kazanan öğrenci hareketleriyle, 6. Filo'ya karşı hareketlerle, 1968 yılında Vedat Demircioğlu'nun öldürülmesiyle, 1 Mayıs 1977, Balgat ve Kahramanmaraş katliamlarıyla 1980'lere geldiğini vurgulayan Gönenc 1980 sonrası gelişmeleri de günümüze kadar örnekleyerek, terörizmi bahane edilerek getirilen ortamın kimleri işine yaradığını anlattı.

Gençlerin sorunlarının içinde yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik sorunlarından soyutlanarak ele alınmayacağından söz eden temsilcimiz; Türkiye'nin somut sorunlar göz önüne alındığında güncel görevin demokrasi olduğunu söyleyerek konuşmasını şöyle tamamladı. "İşçiler ve emekçiler ekonomik mücadelelerini demokrasi ortamında daha rahat sürdürebilirler, bilim adamları, sanatçılar, aydınlar kendilerini sınırlarıdan kısıtlanmalardan bir ölçüde kurtulabilirler, gençler, örgütlenme özgürlüğünü böyle bir ortamda

daha rahat ve daha etkili biçimde kullanabilirler, politik yaşama doğrudan katılabilirler, çünkü demokrasi hapishanedeki gençlerimiz için "AF" demektir, çünkü demokrasi işkencecilerin cezalandırılması demektir."

HAZİRAN (54) SAYISI ÇIKTI ALDINIZ MI?

Eğitimde "Fetva" Dönemi

• EĞİTİMDE FETVA DÖNEMİ/Güney Gönenc • KARŞI-EVRİMCİ KAMPANYA ÜZERİNE NOTLAR/Hasan Caner • ÜSTÜN İRK ÖZLEMİ: ÖJENİZİM NEDİR? Marcel Blanc/Çeviren: Selçuk Alsan

Demokrasi ve Ekonomi Politik

• PARLAMENTO YA DA ULUSUN KADERİNE SAHİP ÇIKMA/Hasan Esat Işık • İŞTE SİZE KATILIM/Türker Altan • SERBEST PİYASA VE DEVLET MÜDAHALESİ/Gürel Tüzün • İSTİKRAR MODELİNİN ANA HEDEFİ VE ANAP'IN AÇMAZLARI/Oğuz Oyan • BUNALIMDAN ÇIKIŞ ÇABALARI VE TÜRK-İŞ'İN SIKINTILARI/Yıldırım Koç • SANATIN DEMOKRATİKLEŞMESİNDE ÖRHAN TAYLAN GERÇEĞİ/Gazi Güneç • "MUNHASIRAN HAREKET" RESİMLERİ/ Önder Senyapılı • BİLİM BİLİM DEDİKLERİ/Osman Gürel • GENÇLİK YILINA GELECEKTEN BAKMAK VE "YA ŞAŞIN TÜRKİYE"/ Nergis Algün-Vahit Afşar • DÜNYAYI BEKLEYEN TEHLİKE/Kaya Umur

İrkçilik - Güney Afrika

• "İRK VE İRKÇİLİK" ÜZERİNE ALAETTİN ŞENEL'LE SÖYLEŞİ/A. Tufan Aydın • POLİTİK STRATEJİ VE EKONOMİK ÇIKAR ARACI OLARAK İRKÇİLİK-ÖRNEK: GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİ/ Gürhan Uçkan • GÜNEY AFRIKA'DA MÜCADELENİ GELDİĞİ YENİ AŞAMA/A. Tufan Aydın • GÜNEY AFRIKA'DA KİTLE İLETİŞİMİ/Mahmut Tali Öngören

Güncel Sanat Olayları

• ULUSLARARASI İSTANBUL SINEMA GÜNERİ 85/ İbrahim Karamemet • ÇİKOLATAYI BİR YANA BIRAKIP TARİHİ SOĞULAMAK/ Haldun Armağan

BİLİM VE SANAT

K.KIBRIS T.C. ANAYASASI YURTTAŞLARININ YÜZDE 50'SİNCE KABUL EDİLDİ

Kıbrıs'ta geçtiğimiz ay içinde yapılan halk oylamasının kesin sonuçları alındı. Yaklaşık iki aydır süren yoğun tartışmalar ve son günlerdeki propaganda çalışmaları sırasında Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin ve Dev-İş, KTÖS, DGD, YKB gibi işçilerin, öğretmenlerin, gençlerin, kadınların örgütlerinin hayır denmesini istedikleri anayasa, oylamaya katılanların yüzde 70.18'inin oylarıyla kabul edildi ki bunların büyük bir bölümü 1974 sonrası Türkiye'den göç edenler oluşturmuyor. Ancak oylamaya katılmayanlarla birlikte düşünüldüğünde evet diyenlerin yüzde 50 olduğu açıklandı. Hayır denmesini isteyen CTP'nin lideri Özker Özgür sonuçların açıklanmasından sonra "CTP halkımıza şükran borçludur" dedi. KKTC'de Haziran ayı içinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacak.

Vietnam'lı Öğrenciler için Uluslararası Kampanya

Uluslararası Öğrenciler Birliği, Vietnam'lı öğrencilere bir öğrenci merkezi kurmak için uluslararası bir kampanya başlattı. UOB, halen Vietnam'da öğrencilerin ve gençlerin ulusal kalkınma ve ülke savunması için büyük çaba harcadıklarını bildiriyor. Vietnam'da 30 yıl süren savaşın yarattığı ciddi sorunları aşabilmek için örgütün de böyle bir kampanya başlattığını bildiriyor.

Vietnam'da bir öğrenci merkezinin açılması için sunlara gereksinim duyulduğunu bildiriliyor:

- Müzik aletleri
- Spor malzemeleri
- Fizik ve kimya laboratuvarları için aletler.
- Bir kültür merkezi için ışık ve ses sistemi.

Toplanan malzemenin şu adrese ulaştırılabileceği de bildiriliyor.

L'Union National des Etudiants du Vietnam, 64 Ba Trieu, S.R. Vietnam.

Gençlik festivali fikri, belki de büyük zafer'in insanlığa verdiği umutlarla yeşermiştir. Ve buradan filizlendiği için de 40 yıl içinde düzenlenen 11 festivalin herbiri, gençliğin banış, birlik, karşılıklı anlayış ve işbirliği yolunda güvensiz, ayın ve kuşuklu yaşama karşı dünya çapındaki çabasının gözler önünde değerlendirilmesi biçiminde gerçekleşti. Her festivalin ev sahipliğini yükümlenen ülkenin ulusal özelliklerini yansıdığı apayrı özellikleri vardı. Ama değişmeyen bir yanı da vardı, derinlerin rengi, dinleri, düşünceleri ne olursa olsun tüm dünya gençlerine açık olması. Ne var ki, zaferin hemen ardından soğuk savaşın kışkırtanlar bu festivalleri içlerine sindiremediler. Onlara göre festivaller bir aldatmacaydı. Orada düşünceleri ne olursa olsun tüm dünya gençlerinin temsilcileri toplanmıyordu.

Bu tavıran doğal olarak pratikte de sonuçlarını verdi. İlk festivallerden başlayarak, festivale giden gençlere baskılar uygulanırdı, çalışanlar işlerinden çıkarıldı, öğrenciler türlü baskılarla karşı karşıya kaldılar. Hristiyan gençlere afazoz tehditleri yağdırıldı.

Berlin'de 1951'de yapılan festivale gazeteci ola-

GENÇLER İÇİN BARIŞTAN DEĞERLİ HİÇBİRŞEY YOKTUR!

rak gitme olanağı bulduğumda, savaş muhabirliğinin hemen ardından, Berlin'de üstelik de 104 ülkeden gençlerle karşılaşmak bu nedenlerle benim için çok önemli olmuştuk. Önceki festivallerin anlamlarını okumuş, duygusal örneklerini dinlemiş biri olarak Berlin'de savaşın izlerinin henüz durduğu bir kentte, üstelik de, Almanya'nın batısından festivale gelmek isteyen 35 bin genç engel bulunduğu bir dönemde dünyanın her yerinden gençlerle karşılaşmak; not defterime bakıp saat saat o günleri anımsadığım şu anda bile beni fazlasıyla duygulandırıyor.

Bu yıl, gençlik yılının tam ortasındaki günlerde, 28 yıl aradan sonra festivali Havana'dan Moskova'ya dönüyor. Bunca kışkırtıcı bir dönemde, yerel savaşların sürdüğü, savaşçıların estirdiği bir dönemde dünyanın hemen tüm ülkelerinden, değişik inançlarda olan gençlerinden onbinlercesi ülkeye geliyorlar. Geleneksel olduğu biçimde, ölüme karşı yaşamın yengisi için açılmaya başlandı. Bu düşünürken, her festival kentinde kurulan gençlik dostluk parklarını düşünürken aklıma, ilk Moskova festivalinde, Himki'de kuzey lihamındaki dostluk korusu geliyor. Burada Nikaragua Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi kurucularından Carlos Joseca Amador'un diktığı bir ağaç vardır. Somoza zindanlarından yeni kurtulup, 20 yaşının dinamizmiyle festivale gelebilmek için arkadaşlarıyla binlerce kilo-

metre aşmıştır. Dönüşünde O'nu yine zindan bekliyordu ama diktığı ağaç da ülkesinin özgürlüğü için geçen yıllarla birlikte büyümüş, koskocaman olmuştu. Carlos, zindan'da festival anlamları yazdı, şöyle diyordu bir yerinde: "Eminim ki, bir gün sadece ülkemizde de özgürlük günleri gelecek, iyilik ve adalet kazanacaktır." Şimdi Ortega'nın dediği gibi Carlos'un diktığı ağaç büyüdü, ülkesi de gerçek oldu.

Bugün dünyanın her yerinden yaz ortasında ülkeye gelecek gençler çok ciddi tehditleri yaşamının ve onlara karşı da başın ağacını dikmenin az işle dolular. Artık hemen herkes anlıyor, bu azimdeki gençlerin, sistem farkı gözetmeksizin renk, inanç ayrılığın tanımaksızın elele oldukları festivaller gerçekleştirilmezse dünya daha sızıcı günler yaşayacak. Yazın Leonov'un da dediği gibi, "başın gençlere dayanarak işleyen bir motor." festivaller de bu motorun yeraldığı çok güzel fabrikalar olsa gerek...

Türkçesi: cihat teklin

başlarken Küba eski Havana'da şaşırtıcı işler başını bulunmaktaydı. Biz ancak Buenos Aires'deki 1891'den kalan yapıları anlamakla uğraşırken, Küba'lular yüzüylün tarih bölgelerini koruyabildikleri için çok şanslılar."

Kübalı meslektaşları ile konuşurken, Gorostiza "Olanakların envanterini çıkarmaya ve somut, pratik anlamda işbirliğini organize etmeye karar verdiklerini" söyleyerek Arjantin'in içinde bulunduğu ekonomik krizin kültür alanında harcancak para bırakmadığını buna karşın, bu yıl hükümetin büyük çaba gösterdiğini ekledi.

"Latin Amerika kültürünün canlanması açısından önemli bir süreç yaşıyoruz. Kültür bir insan hakkı olduğundan, geriye dönüşün çok zor olduğunu düşünüyorum. Kişisel olarak bu sürecin; erotik ya da pornografik değil, entelektüel anlamda çıplak yataklık olduğunu bu süreçte Küba, Arjantin, Meksika ya da Venezuela'nın çıkarlarını tartışabileceğimizi sanıyorum." Raul Alfonsin hükümetinin politikası Latin Amerika'nın tüm ülkeleri ile yakın ilişkileri içeriyor. Ülkemizde Malvinas'dan beri Latin Amerikalı olduğumuzu keşfettik, giderek Latin Amerikalı bilincimizi geliştirdik. Şimdi fakir bir ülke olduğumuzu ve kimlerin bize karşı olduğunu biliyoruz."

Sonuçta kendisine Havana'da gösterilen ilgiden çok memnun kaldığını söyleyen Gorostiza "İnsanlar başın içinde ve huzurlu görünüyorlar. Sakin bakıyor, sakın hareket ediyorlar. Bu yaşama biçim çok hoşuma gitti."

"Latin Amerikalılar birleşmelidirler. ve benim Küba'ya tekrar gelebilmem için başka 20 yıl geçmemelidir." □

Eski Muharıpler Biraraya Geldi

Demokratik Almanya'nın Torgau kasabasında, İkinci Dünya Savaşı'nın faşist Almanya'ya karşı savaşan Sovyet ve Amerikalı eski muharipler bir araya geldi. 1945 yılında savaşın bitimine iki hafta kala Elbe Irmağı kıyısındaki Torgau kasabasında Sovyet ve Amerikan askerî birlikleri Naziler'e karşı güçbirliği yaptıkları.

Bu olayın 45'inci yıldönümü nedeniyle yapılan bir araya gelen muharipler, Müttefik Kuvvetler anısına dikilmiş 20 metrelik bir anıtın önünde saygı duruşunda bulundular.

Bir süre önce Demokratik Almanya'da Amerikalı subay Arthur Nicholson'un, bir Sovyet askerî tarafından casusluk yapıldığı gerekçesiyle vurulması üzerine ABD ve İngiltere, Torgau Buluşması'nı resmen boykot etmişti. Ancak, Amerikalı muharipler bu boykota uymadılar. Demokratik Almanya Başbakanı Erich Honecker, Torgau Buluşması'nı, "Nazilere karşı kazanılmış ortak savaşın şıddatın simgesi" olarak değerlendirdi ve "Bu buluşma, Doğu ile Batı arasında ortak duyarlılığın ve gerçekçiğin bir göstergesidir" şeklinde konuştu. □

Müjdat Gezen

"Komiklik ciddi bir iştir."

San Tiyatrosu'nun Mektebi oyununda, Müjdat Gezen oyununu gençlere adanmış bir oyun olarak sunuyor. Gençliğin önemli sorunlarından birisi olan eğitimi ele alıp, bu çerçevede; YÖK, rüşvet, gençliğin üzerine karabasan gibi çöken gerici değer yargılarını ve gençliğe güvensizliği zaman zaman alayla, zaman zaman da öfkeli çıkışlarla ama temelde insancıl çözümler de önererek didikliyor.

Eğitim veren kimi öğretmenlerin bilgisizliklerini ve bu bilgisizliklerini örtmek için öğrencilerine yüklenmelerini, okul müdürünün okulunu "idame" ettirebilmesi için ne kadar "fedakarlıklara" katlandığını ve bu fedakarlıklara katlanmanın ülkeyi yönetenlerde de bulunduğunu, bu bozukluğun sistemin bozukluğundan kaynaklandığını vermesi amaçlayan bir oyun ortaya koymayı amaçlamışlar ve oyun bittiğinde de buna ulaştığı ortaya çıkıyor. Bu oyunuyla ilgili olarak Müjdat Gezen'le konuştuk.

YARIN □ Seyirci sizi komik diye biliyor, yani Müjdat Gezen komiktir. Ve oyunlarına da bu yansımıştır, sanki kişiliğinizin bir parçası gibi. Üstelik yazdığınız çeşitli yazılarda da bunu görüyorsunuz. Bu konunuzun söylemek istediklerinizi etkilemez mi, yani ciddiye alınmama gibi bir korkunuz var mı?

M.GEZEN ■ Seyircinin beni komik bulacağını sanmıyorum, seyirci sağduyu sahibidir. Komiklik çok ciddi bir iştir. Ayrıca ben komiklik yapıyorum, komediyenlik yapıyorum. Komediyenliğin literatürdeki karşılığı ise; bütün roller oynayabilen aktördür. Seyirci bizi dram aktörlerinden daha fazla ciddiye alır, dram aktörlerinin söyleyebilecekleri fazla birşey yoktur. Komediyenler ise halkın, seyircinin tercümanı olmuşlardır.

□ Bu yıl gençlik yılı ve siz bir oyun yaptınız gençliğe adanmış sevinilecek bir olay, bu oyunla neyi amaçlıyorsunuz?

■ Gençlik yılı nedeniyle gençlere bir armağan vermeyi istedik. Özel konservatuvar niteliğindeki bir okulda pek çok sorun Türkiye genelinden yansıyanlar anlatılıyor. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan eğitim sorunu, şaka ile kaşık anlatılıyor. Buna YÖK sorunu da katılıp inceleniyor.

□ Oyunun mesajı iyi, yalnız fiyatı oldukça yüksek, böyle olunca da sizin seslenmek istediğiniz seyirci mi sizi seyredenler?

■ Hayır, katiyen. Ücretleri çok pahalı buluyorum. Ama bu konuda benim yapabileceğim bir şey yok, ben burada işçiyim. Kendi tiyatrom olursa bu fiyattan satmam. Ayrıca hafta da 4 oyun oynuyoruz ve bir oyun gençlere yüzde 50 indirimli.

□ Tiyatromuz bu gün ne durumda?

■ Ben türk tiyatrosunun, gerçek türk tiyatrosunun var olmadığını yıllardır savunuyorum.

□ Muhsin Ertuğrul'a rağmen mi?

■ M.Ertuğrul bati tiyatrosunun yerleştirmişti. Bati tiyatro disiplininin ve bati tiyatrosunun kurucusudur, ama türk tiyatrosu demekten kastım her türk yazının yazdığı ve her türk tiyatrosunun oynadığı oyun değildir. Yani biz devamlı amerikan, ingiliz, fransız oyunlar oynuyorsak bu türk tiyatrosu demek değildir. Onların oyunlarını sergileyen imatçılarız. Keza türk tiyatro yazarları da eğer kendi kalmamızdan ve kendi geleneklerimizden yola çıkmadan oyun yazıyorlarsa bati kalıplarının bir tekrarıdır. Tiyatromuzu kurtarmak için tüm tiyatrocuları, seyircilerin ve aydın kitlenin el ele vermesi, geleneksel türk tiyatrosu kalıbını alıp, ilercisi bir biçimde uygulayıp yorumlaması gerekir. Ben bunu dört yıldır konservatuvarda öğretmenlik yaparak uygulamaya çalışıyorum.

Strindberg'in

Yaşamı TV Dizisi oldu.

STOCKHOLM — (YARIN) Tanınmış İsveçli yazar August Strindberg'in yaşamı, toplam altı saat aşkın TV dizisi olarak tamamlandı. İsveç Federal Alman ve Danimarka televizyonlarının mali destekleri sonucu gerçekleştirilen dizi 35 milyon İsveç kronuna (yaklaşık iki milyar lira) patladı. Reklam almayan İsveç TV'si için bu çok önemli bir yatırımdır.

1849-1912 arası yaşamış olan Strindberg'in yaşamının önemli bir bölümü İsveç dışında geçmiştir. Bu nedenle dizi süresince, Avrupa'nın 100 ayrı yerinde 198 gün çekim yapılmış. Senaryosunun P-O Enquist tarafından yazılmış olduğu dizinin yönetmeni Johan Bergenstrahle, Strindberg'i, genç oyuncu Thommy Berggren, yazan ilk eşini Stina Ekblad canlandırıyor. Daha birçok tanınmış sanatçının yer aldığı dizi, daha sonra çeşitli Avrupa ülkelerinde de gösterilecek.

August Strindberg, İsveç üst tabakası ve kilisesi ile sürekli olarak ters düşmüş, çeşitli tartışmalara girmişti. Yaşadığı aşk serüvenlerinden de etkilenen yazar, birçoklarına göre "kronik bir kadın düşmanı" idi.

Enquist bu çalışma ile Strindberg'in gerçek kişiliğini yaklaşılmaya çalıştığını söylüyor. Bu satırları yazıldığı sıralar gösterime yeni girmiş olan dizi konusunda İsveç basını değişik yorumlarda bulunuyor. Bazılarına göre dizi, İsveç televizyonunun kendisine yurt dışında pazar açmak çabasında başka bir şey değil. Bazılarına göre ise, çok gerekli bir boşluğu dolduruyor: Masraflar çekinilmeyen girilen bir projenin İsveç'te de gerçekleştirileceğini...

İstanbul Sinema Günleri '85

Uluslararası İstanbul Sinema Günleri 85 15-28 Nisan günleri altı sinemada sürdürülen bir programla yetmiş kadar filmi gösterilmesiyle tamamlandı.

Geçen yıla kıyasla biraz sönük geçen bu yılki programda örneğin ilk filmiyle hayran olduğumuz İngiliz Michael Radford'un *Başka Bir Zaman Başka Bir Yer* ya da Bengali Mrina Sen'in *Açığin Peşinden* ve *Sıradan Bir Gün* gibi çok başarılı yapıtlarına ya da Hermano Penna'nın *Çavuş Getulio* gibi çok çarpıcı yapıtları düzeyinde sürprizlerle karşılaşmadıysak da dünya sinemasının önemli yeni yapıtlarını sunması ve özellikle bize İsveç sinemasını tanıtmaya bakımdan çok ilginç gösterilere yer vermiş oldu ve sinemaseverlere dolu bir sinema onbeş gün geçirtti.

Bu yıl bir de yarışmalı bölümü içeren sinema günlerinde yarışmalı bölümde Macar yönetmen Karoly Makk başkanlığındaki Türkân Şoray, Thomas Harlan, Ömer Kavur, Chris Peachment, Jerzy Pawlesky, Umberto Rossi'den oluşan seçiciler kurulu Michael Radford'un George Orwell uyarlaması olan 1984 adlı yapıtlını en iyi film olarak Altın Lâle ödülüyle değerlendirdi. Bu bölümde verilen özel mansiyonları da Erden Kral'ın *Ayna* ve Jean-Marie Straub Daniele Huillet'in Kafka uyarlaması olan *Sınıf İlişkileri* adlı yapıtları aldı.

Bu yılki Sinema Günlerinde bir de son iki yılın önemli Türk filmlerinden topluca gösterildiği Türk Sinemasına Toplu Bir Bakış bölümü yer alıyordu. Ezacıbaşı Vakfı'na bu bölüm için konulan ödüllü Ömer Lütfü Akad, Atilla Dorsay, Onat Kutlar, Alim Şerif Onaran ve Nijat Özön'den kurulu seçiciler kurulu Atif Yılmaz'ın *Bir Yudum Sevgi* adlı filmine verdi.

Seçiciler Kurulu'nun değerlendirmesi dışında Sinema Günleri 85'e katılan tüm filmler içinde Yann ekibi olarak şuralamayı yaptık.

1. *Aşk Kölesi*, Nikita Mikhalkov, SSCB.
2. *Teknede Boş Yer Yok*, Merkus Imhof, İsviçre
3. *İsviçreleştirenler*, Rolf Lyssy, İsviçre
4. *Köpek Kurt Arasındaki Kadın*, Andre Delvaux, Belçika
5. *Oyuncu*, Otakar Vavra, Çekoslovakya.
6. *Yeşil Karnecaların Düş Görüğü Yer*, Werner Herzog, Federal Almanya.
7. *Fariaho*, Ronald Graf, Demokratik Almanya.
8. *Salıncak*, Perey Adlon, Federal Almanya.
9. *Bir Okul Gezisi*, Pupi Avati, İtalya
10. *Wilholu Kızlar*, Andrei Wajda Polonya.

"THATCHER HÜKÜMETİ SENDİKALARI YIKMAK İSTİYOR!"

İngiliz belgesel film ustası Ken Loach İngiltere'deki maden işçilerinin grevinin bitmesinden bir hafta önce "Which Side Are You On?" (Hangi Tarafasın?) adlı belgesel filmi Berlin Film Festivali'nde gösterdi. Ken Loach belgesel film şeklinde bir politik işe bakış yapmak istedi ancak kimseden para almayınca senaryoyu değiştirdi ve grevçilerin okudukları şiirleri, söyledikleri şarkılar üzerine bir film yaptı. Salt dört buçuk gün -fazlasına izin verilmedi- Yorkshire'deki maden işçileri yerleşim yerlerinde elinde kamera ile çalışması- na izin verildi.

Ken Loach film hakkında şunları söylüyor: "Maden işçilerini destekleyen hiçbir şey haberler arasında görünmüyor. Bu yüzden onların filmi yaptım."

Maden ocaklarının olduğu bölgelerde, bir başka İngiltere var, diyor. Artık sorun, maden ocaklarını kapatma sorunu değil. Olay, sendikaları yıkmak için son darbeyi vurma olayı. İşsizliği artırarak sendikaları yıpratma taktiği. Önceden hükümetçe tasarlanmış bir plan bu.

Bundan sonra, bundan önceki gibi asla olmayacağı! Bildirisini duyuran bir film. □

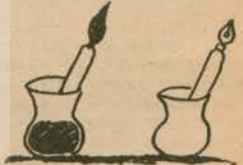
İMGE

Güçsuzların Tarihi Biçimlendirme Savaşımı
ve
Jamaica'da Evrensel Bir Müzik Olgusu:

BOB
MARLEY
REGGAE

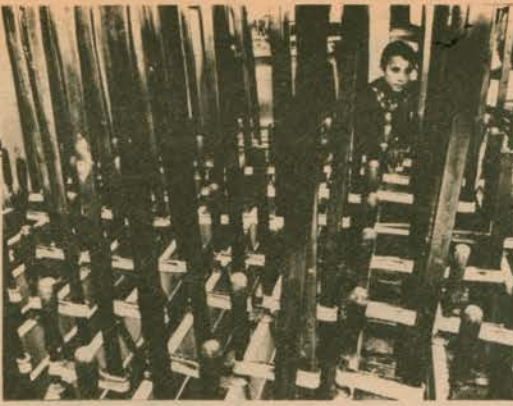
Burak ELDEM

Kitapçılarda; Ederi 600.- TL.

ALİ TAYGUN'A
İNGİLTERE PEN
KULÜBÜ ONUR
ÜYELİĞİ VERİLDİ.

● Amerikan Pen Kulübü'nden sonra İngiltere Pen Kulübü de Ali Taygun'a Onur Üyeliği verdi. 24 nisan'da yapılan toplantı sonucu alınan karar gereğince, 20 Eylül'de yapılacak bir törenle Taygun üyelik belgesini alacak □

AFSAD'da Ayın Fotoğrafı

AFSAD'ın her ay üyeleri arasında düzenlediği "Ayın Fotoğrafı Yarışması" Mayıs ayı bölümü sonuçlandı. Ahmet Özlü'nün yaptığı Ayın Fotoğrafı seçilirken, 1. ödülü İlker Mağa'nın yaptığı, 2. ödülü Halide Akengiz'in yaptığı ve 3. ödülü de İlker Mağa'nın yaptığı Petek Erdem'in yaptığı başarılı deneme dalında ödül alırken, Yusuf Baş, Vahit Aras, Emine Kart, Hamdi Mergi, Sebahattin Araz ve Asım Üvez'in yaptıkları sergilenmeye değer bulundu.

İFSAK YÖNETİCİLERİ BELİRLENDİ

28 Nisan Pazar günü, İstanbul Tabipler Odası Salonu'nda toplanan İFSAK (İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği) Olağan Genel Kurulu'nda yeni yöneticiler belli oldu.

İbrahim Akyürek'in Başkan seçilmesinden sonra yapılan görev bölüşümünde; Mustafa Vural Başkan Yardımcısı, Baytekin Kara Sekreter, Hakan Kızılcıkoğlu Sayman olurken; Şirin Küçüktahtak, Orhan Karaalioglu ve Meral Oralış yönetim kururunda yer aldılar.

Ayrıca yönetim kurulu yedek üyeleri ve Onur Kurulu ve Denetim Kurulu Üyeleri de seçildi.

Genel Kurul'da ayrıca; İFSAK'ın gerekli yasal işlemleri yerine getirerek FIAP'a (Fotoğraf Sanatı Uluslararası Federasyonu) üye olması, Kamu Yararına Dernek sayılması için girişimlerde bulunmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesi kararı alındı.

Sovyet Belayev Üçlüsü İzmir'de

Yurdumuza bir haftalığına gelen Sovyet Belayev üçlüsü İzmir Flarmoni derneğinin daveti üzerine İzmir'de Nisan ayının son haftasında üç konser verdi. Üçlüyü geçtiğimiz yıl da "Piotniski Dans Topluluğu" ile birlikte izlemiştik.

Basında pek yer almamasına rağmen Anatoli Belayev (Armonika), Boris Avksentiev (Balalaika), Aleksandr Tsiganov (Domra)'dan oluşan üçlüye ilgi bir hayli yoğundu. Çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu dinleyici topluluğu geçen yıldan tamdıktan üçlüyü bir kez daha izleyebilmek için salonu doldurdu. Basamaklara dahi oturduğu gözlemlenen salonda coşku ve

ilgi vardı. Konser bitiminde üç kez sahneye çağırılan topluluk son olarak "Kalinka"yı sundular.

Dinletici iki bölümden oluşuyordu. İlk bölümde klasik bestecilerden eserler vardı. Bach'ın ünlü Toccata'sını bu kez piyanoyla değil, Belayev'in armonikasıyla izledik. Armonikanın özelliği tek bir ses renginden oluşmuyup, içinde akordiyondan flüte, çellodan piccalo'ya kadar birçok aletin tınısal karakterini içermesiydi. Özel bir yapımla olan ve dünyada başlıca benzeri bulunmadığı belirtilen bu armonika, Belayev'in elinde birçok ülkeyi bize ezgileriyle tanıttı.

• yann izmir bürosu

1. İSTANBUL AMATÖR TİYATRO GÜNLERİ

Boğaziçi Üniversitesi Oyuncuları tarafından düzenlenen 1. İstanbul Amatör Tiyatro Günleri 29 Nisan - 5 Mayıs tarihleri arasında yapıldı. Tiyatro günlerine Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Deneysel Sahne, MSÜ Devlet Konservatuarı, Uludağ Üniversitesi, AST Gençlik Sahnesi Belediye Konservatuarı katıldılar. Cevat Çapan, Haluk Şevket Ataseven, Tahir Özçelik, Osman S.Arolat, tiyatro günlerine birer bildiri ile katıldılar. İstanbul Amatör Tiyatro Günlerinin uluslararası nitelik kazandırma çalışmaları sürüyor. □

'Mikrobun Ettikleri' 'ASÇT'nda

1984 yılının Kasım ayında kurulan ASÇT bu yıl Serpil Ural'ın yazdığı tiyatronun oyunlaştırdığı "Mikrobun Ettikleri" adlı oyunu sahneye koyuyor. Topluluk oyunlarını AST sahnelerinde ve ilkokullarda sergiliyor ve anadolü tumelerine çıkıyor. Topluluk kurulduğu sırada nitelikli çocuk oyununun oldukça az olduğunu ve kentli çocukların kendilerine sunulanlar arasından seçme şansına sahip olmalarına karşın anadolüdeki çocukların bu şansa sahip olamamalarından dolayı korsan tiyatrolara gitmek zorunda kaldıklarını belirtiyor.

Topluluk çocuk oyunlarını şöyle değerlendiriyor: "Salt parasal amaçlarla tiyatro yapanlara, çocuk tiyatrosunu boş durmaya yeğleyenlerle ve çocuklara niteliksiz ve hata dolu oyunlar sunanlarla savaşımlarımız verilmelidir. Dört ayda yaklaşık beşbin çocuğa ulaştık ve önümüzdeki günlerde bu sayıyı artıracacağız. Bu bir pazar kapma savaşı değildir."

ETKİN DAĞITIM

İstanbul, Ankara, İzmir'de süreli yayınların kitapçı ve bayii dağıtımında tek isim.

Yarın, Bilim ve Sanat, Gün, Varlık, Yapıt, Müzik Ansiklopedisi, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Günümüzde Kitaplar, Tanıtım, Bilgisayar-Bilişim, Kaynaklar, Video-magazin, Fotoğraf, Poetika, Beyaz, Halk Kültürü, Bric, İmece, Buket, Uçurum, FDE, Su, Folklor, Mor Köpük, Stüdyo, İmge, Öğretim Dünyası, Uyar İstanbul Nuruosmaniye Cd. Yavuz Apt. No: 9, Kat: 3-4, Çagağoğlu Ankara: Yüksel Cd. 13/1, Kızılay İzmir: 847 Sk. Büyükbeyler İşhanı No: 8/310, Konak

hacan yayınları

"BİLGE KİTAP KULÜBÜ"nün soruşturmasında Fusun Akath, Oktay Akbal, Mehmet Başaran, Sireyya Berfe, Recep Bilginer, Ahmet Önel, Ahmet Cemal, Demirtaş Ceyhan, Ferruh Doğan, Vedat Günyol, Işıl Özgentürk, Emil Galip Sandalci, Kemal Sütker Tomris Uyar ve Hilmi Yavuz'un son aylarda okuyup en çok beğendikleri kitaplar listesindedir. ÖNERDİKLERİ 2. KİTAP Umut Şiirleri, Niyazi Akıncıoğlu, 600 TL Tren Gidiyor, Yılmaz Onay, 300 TL Dört Oyun, Yılmaz Onay, 600 TL Mariana Pineda ve Bir Halk Düşmanı (Oyunlar), Yılmaz Onay, 500 TL Hendek Başı (Öyküler), Talip Apaydın, 400 TL Boşnak Türküsü (Öyküler), İsmail Gümiş, 350 TL Dayan Ey Sevdam (Şiirler), Ayten Mutlu, 250 TL Anadamar (Denemeler), Osman Numan Baranus, 300 TL Eski Tanrıları Kaptan (Şiirler), M. Mesut Ertugay, 250 TL

İsteme Adresi: Hacan Yayınları Menekşe Sk. 27/6 Kızılay-Ankara İstanbul: Adas Dağıtım İzmir: Etkin Dağıtım

SU ŞİİR SEÇKİSİ ÇIKTI

kitapçınızdan isteyiniz!

Ederi : 250 İL

Yazışma : P.K. 1051 Ulus-Ankara

DAVANIŞMA YAYINLARI

ŞİİRLER: Pablo Neruda (Çev. Enver Gökçe) AFŞARLAR VE DADALOĞLU (İnceleme): Ahmet Z.Özdemir BULURUM SENİ (Şiir): Ayhan Gülsoy İÇ SIZILARI (Şiir yazılan): Ramis Dama TARİH BİLİNCİ VE EDEBİYAT BİLİMİ: Sargut Şölcün GERÇEKLIK VE ROMAN (İnceleme): A.Mümtaz İdil (Akademik Kitabevi Ödülü-1984) SİNEMADA KADIN VE CİNSELLİK SÖMÜRÜSÜ: Mahmut T.Öngören

GENEL DAĞITIM: ADAŞ DAĞITIM Mithatpaşa Cad. 28/A Ankara İSTANBUL: Cumhuriyet Kitap Kulübü Bilge Kitap Kulübü ANKARA: Yarın Kitap Kulübü DAVANIŞMA YAYIN ÖRETİM KOOPERATİFİ Haberleşme: DK: 256 Kızılay-Ankara

AFGANİSTAN İÇİN SÖYLENMEYENLER

Bir halkın feodalitenin karanlığında yaşaması nasıl istenebilir?

Afganistan, 1978 Nisan Devriminden önce yoksulluk sıralamasında en son 31 ülke içinde; kişi başına GSMH'de ise, gelişmekte olan ülkeler tanımı içindeki 129 ülke arasında ancak 108. sırada yerliyordu. Halkın yüzde 90'ı kırsal bölgede yaşıyor, ilkel yöntemlerle yapılan tarım ulusal gelirin yüzde 69'unu, ülke dış satımının da yüzde 60'ını oluşturuyordu. 667 bin aile mevsimlik tarım işçisi olarak çalışıyor ve çalışmalannın karşılığı olarak ürettiklerinin beşte birini alıyordu. Sulu tarım yapılabilen 7.8 milyon hektarlık toprağın 4,5'lik bölümü büyük toprak sahiplerine aitti. 6 hektardan fazla toprağa sahip olan toplam içindeki yalnızca 9,1'lik bir bölüm, üretime elverişli toprağın yüzde 43,1'ine sahipti.

Nisan 78'den 1979'un sonuna kadar, toprak reformunun birinci evresinde, 276 bini birinci sınıf olmak üzere, 665 bin hektar toprak 295,988 topraksız ve az topraklı köylüye dağıtıldı. Bu topraklar, 40 hektardan fazla toprağı olan 7 bin ve 6,1 ile 40 hektar arası toprağı olan 28 bin toprak beyinden alınmıştı. Ayrıca 47 bin hektar toprak devlet çiftlikleri için ve kent belediyeleri için ayrıldı. Kısacası 739 bin hektar toprak halkın kullanımı için dağıtılmış oluyordu. 1981 ortalarına kadar yapılan işe, ilk evreye girememiş köylülere toprak dağıtımı, sulu tarıma geçiş, köy kooperatiflerinin oluşturulması tarımın modernleştirilmesi için teknik yardım ve modern tarım birimlerinin kurulması, köylerin yol, okul ve sağlık merkezlerinin tamamlanması biçiminde özetlenebilir.

Nisan 78'de okur-yazar oranı yüzde 10'du ve bu oran dünya sıralamasında en son sırayı ifade ediyordu. Her 5 bin Afgana bir hastane yatağı ve yine her 15 bin kişiye bir doktor düşüyordu. Devrim sonrasında 800 yeni okul açıldı. 1978'den önceki on yıl içinde okuma yazma öğrenenlerin sayısı yalnızca 5265 kişiyken, sonraki beş yıl içinde bu sayı 1 milyonu aştı; 1990'da ise okuma yazma bilmeyen kalmaması planlanıyor. Kurulan halk sağlığı merkezlerinin bu yıl sonuna kadar en küçük yerleşim birimine kadar inmesi ve tüberküloz, sıtma, çiçek salgınının tümeyle tarihe karışması hedefleniyor.

Afganistan'da peştü ve dari dil-

leri dışında, pashayi, uzbek ve türkmen dilleri konuşuluyordu. Bu nedenle devrim sonrasında başlatılan okuma yazma çalışmaları için beş dilde de kitaplar hazırlandı. Okullarda beş dilde eğitim yapılmaya, bir süre önce iki kanala çıkarılan radyoda da bu beş dilde yayın yapılmaya başladı. Gazeteler ise, bu çeşitliliğe çoktan geçmişti. Dinsel inançların güvence altına alınması yasası ve 1980'de kurulan İslâm İşleri Kurumu'yla din ve devlet işleri de büyük ölçüde düzene girdi.

Konut sorununun çözümü için ilk olarak Kabil'de 900 blok yapıldı ve dağıtıldı. 63 tüketim ve 14 küçük üretim kooperatifi kuruldu. Sosyal güvenlik için devlet bütçesinden 27 milyon dolar ayrıldı. (1 dolar - 50 Afgan lirası). 33 bin aile bu güvenlikten yararlanmaya başladı. Bu arada ücretlere 1981'de yüzde 26,6 1984'de yüzde 18 zam yapıldı. Bütün işyerlerinde sendikalar kuruldu: Merkez Konseyi oluş-

tu ve bu konseyin çabalarıyla şimdilerde çalışma koşulları düzeltiliyor, sosyal kuruluşlar oluşturuluyor.

Afganistan'ın bu çabaları yüzde 92,9'u sosyalist ülkelerden olmak üzere, önemli yardımlar görüyor.

Sorum bu kadar açıkken, feodalitenin karanlığından kurtulmak için çırpınan Afganistan halkına karşı açılan kampanyaların nedeni nedir? Amerikalı yazar Mike Davidov, "Afghan Diary" adlı kitabında bu sorunu şöyle anlatıyor: "Okuyucuya özellikle Amerikalı dostlarıma içten bir soru sorarak başlayayım: Afganistan hakkında ne biliyorsunuz? Özellikle tarihi hakkında. Yanıtın çok büyük bir bölümü, 'çok az' olacaktır. Eski bir ülke hakkındaki bu bilgisizlik rastlantı değil. Bu, Amerikan halkının bilinçli aldatılmasıdır. Bizim Beyaz Saray propagandaçılarının -ki on-

lann 'güvenilir kaynağı' CIA'dır- keşfettikleri benim bu ülkede gördüklerime benzeniyor."

Mike Davidov daha sonra Afganistan gerçeğine şöyle tanıklık ediyor: "CBS-TV'nin ünlü spikeri Don Rother, Afganistan'da düzenlediği bir senaryoda öldürülen Afganlar için hazırlanan 'canlı' bir yayını anlatıyor. Televizyonda birçok kez yinelenen filmde gösterilen Pakistan'daki karşı-devrimci güçlerin Afgan okullarını nasıl bombaladıklarını, yeni kurulan sağlık merkezlerinin nasıl yerle bir edildiğini anlatıyor. Rother yayını bitirirken de şunları söylüyor: 'Afganistan, Sovyetler'in bir savaş bölgesi...'

Ne talihsiz bir söz! Bir savaş bölgesi, ama karanlığı yırtmaya çalışan, başı içinde yaşamak isteyen bir halka buna karşı çıkarılan arasında bir savaş.. Afganistan'da çileli bir halk yaşıyor; Nisan 78'den sonra başlatıldığı atılımı, Davidov'un deyişiyle "Afganistan'ın Pol Pot'u olabilecek olan Amin'in darbeyle yönetime geldiği dönemde kanıyla ödemiş bir halk. Ama geçtiğimiz şu son yıllar içinde, çıkarılan aflla birlikte, karşı devrim safından ülkeye dönmeyi bilecek ve ilerlemeye omuz verecek kadar da yurduna bağlı. Otuz bin Afgan'ın geriye dönüşü başka nasıl açıklanabilir?

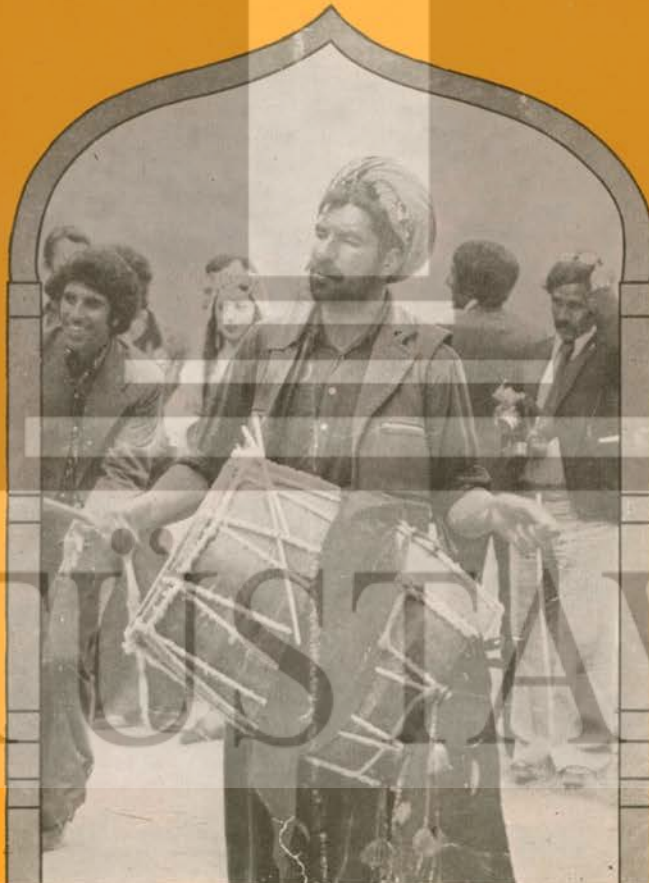
Sınırdan bir başka ülkenin yardımıyla korumayı hiçbir halk istemez. 5 Aralık 1978'de Afganistan ile Sovyetler Birliği arasında bir dostluk ve karşılıklı yardım anlaşması yapılmıştı. Sonradan, Pakistan'da üslenip silahlandırılmış grupların ülke içine sızarak yapıldan sabotajların önemli boyutlara ulaşması, ülke güvenliğinin yokedilmesi ve ekonomik ve toplumsal ilerlemenin geriye döndürülmesi için başlatılan saldırıların doğrudan dışardan gelmesi bu anlaşmanın yürüdüğü konmasını gerektirdi. Afganistan halkı, kaçınılmaz biçimde bir başka halkın yardımını istedi. "İşgal" diye adlandırılıp propaganda savaşında önemli bir malzeme oluşturacak olan bu yardım hâlâ sürüyor.

Gezegenimizin insanlarına vereceği o kadar çok şey var ki. Ve insanlar kısacık yaşamlarında, ulusal tarih boyunca "dünya nimetleri"nden yararlanmaya o kadar layıktır ki. Yeter ki ne olursa olsun, ilerleyeceğiz, desinler.

Afganistan halkı, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme sürecini başı içinde gerçekleştirmek, sosyalizmin özgür koşullarına ulaşmak istiyor. Cehalete, yoksulluğa, savaşa karşı durarak.

Hangi halk savaşı ister ki? Savaşmak zorunda bırakılan Afgan halkının gerçeğine gözlerimizi çevirebiliyor muyuz...

* "Mike Davidov, Afghan Diary" ve "Summit Chokravartiy Duteline Kabul" adlı kitaplarından, Yarı Araştırma Bürosu tarafından çevrilerek, derlenmiştir.

YARIN abone kulübü

YARIN YAYINLARI Yüzde 25 İndirim

Yunan Dosyası, Ali Cengizkan, 200 (150) Tükendi
Sili, 100 (75) Tükendi
Öyküler A.Seghers (Türkçesi Yılmaz Onay), 300(325),
Oç Kitadan Sesler Der. ve Çev. Gürhan Uçkan, 250(187,5) Tükendi
Ayrıntı Mevsimidir Kararlar Aımalıyız, Atilla Çınar, 150(112,5)
Sovyet Romani, A.Mümtaz İdi, 250 (187,5)
Saul Steinberg Sanatı ve Çizgileri, 500 (375)
Haykiran Sessizlik, Gürhan Uçkan, 150 (112,5)
Cevahir Kalbiyle Dolunay, Halim Yazıcı, 150(112,5)
Bir Avuç Kum, Ergül Çetin, 150(112,5)
Barış ve Savaş, Victor Jara, 300(225)
Yaz Kirlenmiş Olsam, Ahmet Ada, 150(112,5)
Görülüyor Hapşaneden Mektuplar, 400(300)

BİLİM ve SANAT YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Kim Korkar Matematikten, Nazif Tepedeneliloğlu, 300, (240)
Nükleer Tehlike, Haluk Gerger, 300(240)
Hep Aranızda Olacağı, Güney Göncü, 450(360)
Ben Bir Fizikçiyim, A.Kitaygoroski, 450(360)
Aslım Açıkıyor 100 soru-100 yanıt 650(520)
Edebiyat, Barış ve Özgürlük (Lotus Edebiyat Ödülleri Seçkisi)
Düzenleyen Aziz Çalışlar, 640(520)
İrk ve İrkçilik Düşüncesi, Alaeddin Senel, 450(360)
Edebiyat Bilimi, I.G.N.Pospelov, 450(360)
Edebiyat Bilimi, II, G.N. Pospelov, 900(720)

TEORİ YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Avrupa İktisat Tarihi I, Herbert Heaton, 1500(1200)
Avrupa İktisat Tarihi II, Herbert Heaton, 1500(1200)

YURT YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Türkiye Cumhuriyet'inde Tek-Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931) Mete Tuncay, 990(792)
Türkiye'de "Millî İktisat" (1908-1919), Zafer Toprak, 990(792)
Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929), Çağlar Keyder, 495(396)
Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri, Haluk Güllap, 440(352)
Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme, S.Kemal Kartal, 660(528)
Türkiye'de Nüfus Artışı (1935-1975) Frederic C.Shorter, Miroslav Macua, 550(440)
Köse Paşa Hanedanı, Necdet Sakaoğlu, 880(704)
Fiyat Mekanizması ve Makroekonomik Dengesizlikler, Yılmaz Akyüz, 1100(880)
Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi, Şevket Pamuk, 660(528)

BİREY ve TOPLUM YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi, Louis Althusser, 500(400)
Gramsci ve Felsefe, Jacques Texier, 450(360)
Modern Prens, Antonio Gramsci, 500(400)
Demokrasinin Gerçek Danyası,

K lüp Kulübümüz kurumaşma yolunda adımlar atıyor. Yayıncılık alanında bu ay onyedinci yayıncıdır. Abone olan okurlarımız aşağıdaki listede yayınlanan kitapların adlarını bir mektupla bildirerek ve parantez içinde belirtilen edisyonları 164860 nolu posta çeki hesabımıza yatırarak ya da 1000 liraya kadar istekleri için pul göndererek kitapları edinebilirler.

Yarın Yayınları'nın seçtiği kitabı 1700 lira yerine abonelerimiz için 1100 lira, okurlarımız için 1400 lira. Tüm istekleriniz için postaçeki hesap numaramız 164860 ve yazışma adresimiz PK 723 Kızılay-Ankara.

YARIN ÇİFTLERİ

1. cilt (1-6) 1200 lira.
2. cilt (7-18) 2000 lira
3. cilt (19-30) 2000 lira
4. cilt (31-42) 2000 lira (KDV Dahil)

C.B.Macpherson, 400(320)
Dretilim Tarzlarının Eklenmesi Ozerine, Laclau-Wolpe-Mouzelis-Föster, Carter-Taylor-Ersoy, 900(720)
İkkel Topluluktan Uygar Topluma, Alaeddin Senel, 1200(960)
Siyasal Muhalefet, Nüket Turgut, 1200(960)
Sosyalist Ölkelerde Yönetilme Katilma, Yavuz Sabuncu, 600(480)
İslamiyette Kadın, Ahmet Ağaoglu, 300(240)
Kaybolmuş Paradigma: İnsan Doğası, Edgar Morin, 600(380)
İnsanın Sekiz Çağı, Erik H.Erikson, 300(240)
Hz. Muhammed ve Charlamagne, Henri Pirenne, 850(640)
Çağdaş Siyasal Düşünceler, E.MacNail Burns, 2000(1600)
Siyonizm ve İrkçilik, Der. ve Çev. Türkaya Ataöv, 900(720)
Azgelişmişlik ve Siyasal Yapılar, Sadun Emrealp, 550(440)
Piyyasa Ekonomisi ve Demokrasi, Assar Linbeck, 450(360)
Kalkınmanın Sonu, Francis Partant, 500(400)

ONUR YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Hancı ve Lirik, Metin Demirtay, 250(200)
Kapitalizm ve Tarım, Muzafer İ. İhan Erdost, 300(240)
Mukaddime I, İbnî Haldun, 750(690)
Bütün Yapılar, Hegel, 500(400)
Seksüel Seçme, Charles Darwin, 800(640)
Emeğin ve Emekçilerin Tarihi, Pirre Brizon, 800(640)
Rölativinin Aifabesi, Bertrand Russel, 350(280)
Evren ve dönüşümleri, Roland Omnes, 400(320)
Fiziğin Evrimi, A.Einstein-L.İnfield, 500(400)
Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye, Johannes Glasneck, 600(480)
Türkiye'de Faşist Alman Propagandası, Y.N.Rozaliyev, 500(400)
Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri Y.N. Rozaliyev, 600(480)
Osmanlı İmparatorluğunun Yarı Sömürgeleştirilmesi, A.D. Novıçev, 350(280)
Okulun Toplumsal İşlevi, Ignacy Szañlowski, 500(400)
Albert Einstein, Leopold İnfield, 350(280)
Türlerin Kökeni, Charles Darwin, 1100(880)
Bilim ve Yazın Arasında, Muzafer İ.Erdost, 400(320)
Osmanlı İmparatorluğunda Mülkiyet İlişkileri, Muzafer İ.Erdost, 600(480)

KUZEY YAYINLARI, Yüzde 20 İndirim

Yürüyüşler ve Duruşlar, Ali Cengizkan, 250
Marx'ın Sanat Felsefesi, Mihail Lifits, 400
Anlambilim, Pierre Guiraud, 450
Eleştiri Kuramı, J.C. Carion-J.C.Filoux, 400
İstiridyeye Korsanları, Jack London, 450
Son, Yaz-Boris Pasternak, 300
Jenya Lunvers, Boris Pasternak, 300
Ayrı Yol, Andre Gide, 400
Spartacus, Arthur Koestler, 750
Goloviev Allesi, Saltikov Scedrin, 1000
Bir Ceza Avukatının Anıları, Faruk Erem, 300
Kadınlar Okulu, Andre Gide, 450
Dünyaya Düşen Adam, Walter Tevis, 450
Kaputt-Curzio Malaparte, 1000
Volga Avrupadan Doğar, Curzio Malaparte, 750
Tepedeği Ev, Erskine, 500
Başkalırdan İnsan, Albert Camus, 700
Sapho, Alphonse Daudet, 450
Savaş ve Bars, Lev Tolstoy, 400
Kartal mı, Güneş mi?, Octavio Paz, 450
Altenburg'un Ceviz Ağaçları, Andre Malraux, 500
Anılar, İlyas Ehrenburg, 600
Sinekler, Jean Paul Sartre, 300
Gündoğumu, Joan Baez, 500
Zima Kavaşığı, Yevgeni Yevtışenko, 350(280)
Soytarı, Maksim Gorki, 400(320)
Yunan Dosyası, Ali Cengizkan, 400(320)
Cann Çizmeleri, Mihail Zoşchenko, 900(720)
Yanan Gün, Jack London, 900(720)
Altı Numaralı Koşuş, Anton Çehov, 400(320)
Becket, Jean Anouilh, 400(320)
Devrimi Yapan Oç Adam, Bertram D.Wolfe, 1500(1200)
Duman, Turgenyev, 800(640)

MAYA YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Küçük Felsefe Tarihi, Şükrü Günbulut, 495(396)
Psikanaliz ve Sonrası, Engin Geçtan, 770(616)
Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Engin Geçtan, 880(704)
Solaris, Stanislaw Lem, 330(264)
Güneş Sistemi Öyküleri, Derleyen Isaac Asimov, 440(352)
Evrenin Türküsü, G.Altov-V.Juravleva, 275(220)
Uzayda Planklık, Arkadi, Boris Strugatski, 330(264)

DE YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Gökyokuş, Can Yücel, 400(320)
Yeter ki Kararın, Onat Kutlar 300(240)
Diderot (Çağı, Yaşamı ve Eseri), Servet Tanıllı, 350(280)
Diderot, Andre Cresson, 300(240)
Rahibe, Denis Diderot, 450(360)
Filozofça Düşünceler, Denis Diderot, 300(240)
Küçük Paşa, Ebubekir H.Tepeyran, 500(400)
Edebiyat Anıları, H.İzzettin Dinamo, 400(320)
Taşlıtarladaki Ev, İlahi Bekir Tez, 350(280)
Alışkanlıklar da Değişir, Yannis Ritsos, 350(280)
Red Türkülere, Okay Gönenin, 400(320)
Saf Silir Yoktur, Mayakovsky/Eluard/Brecht/Aragon/Neruda, 400(320)
Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları, Afsar Tımuçin, 900 (720)
Estetik, Avner Ziss, 650(520)
Yazarın Sorumluluğu, Mihail Solohov, 400 (320)
Gerçekçiliğin Evrensel Mirası, Anna Seghers, 450(360)
Hiroşima, John Hersey, 300(240)
Carrer Ana'nın Tüfekleri, B.Brecht-Denize Giden Atıllar, J.M.Synge, 400(320)
Büyüyen Tas, Albert Camus, 200(160)
Seçmeler, Blaise Cendrars, 300(240)
Kursun Asker, Lubomir Levcev, 300(240)
Boğuntulu Sokaklar, Demir Özlü, 200(160)
Dostoyevski, Andre Gide, 450(360)
Petro Parame, Juan Rolfo, 200(160)
Lanetliler, Erendiz Atasü, 650(520)
Ufkun Dışında, Süreyya Berfe, 850(600)
Şeytanın Altınları, Ülkü Tamer, 500(400)
Seksen Günde Dünya Gezisi, Jules Verne, 300(240)
Satrançta Turnuva Hazırlığı, Aleksandr Koblenz, 500(400)
Bric, Charles H.Goren, 400(320)
Sinema Bir Şenlikler, Onat Kutlar, 600(480)
Gerçekçiliğin Boyutları, Louis Aragon, 500(400)
Silir Boşuna Yazılmamış Olacak, Pablo Neruda, 500(400)

DEĞİŞİM YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Doğabilimsel ve Teknik Araştırma Yöntemleri, Çev.Zeki Tez, 500(400)
Modern Anayasalar, Mehmet Turhan 500(400)
Gerçekçi Anayasalar, 500(400)
Sosyoloji ve Felsefe, Georges Gurvitch, 700(560)
Gurvitch Sosyolojisi, Kadir Cangızbay, 500(400)

HACAN YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Tren Gıdıyor, Yılmaz Onay, 300(240)
Umut Silirler, Niyazi Akıncıoğlu, 600(480)
Dayan Ey Sevdam, Ayten mutlu, 250(200)
Hendek Başı, Talip Apaydın, 400(320)
Anadamar, O.Numan Baranus, 300(240)
Marişana Pineda-Bir Halk Düşmanı, F.G.Lorca-H.Ibsen, 500(400)
Dört Oyun, Yılmaz Onay, 600(528)
Eski Tanrıları Kaptan, M.Mesut Ertugay, 250(200)

ÇEVREN YAYINLARI Yüzde 20 İndirim

Uzun Lafın Kısası (Gençlik Karikatürleri), 250(200)